

MUZEUL TEHNICII POPULARE LA 20 ANI DE LA ÎNCEPEREA ORGANIZĂRII SALE (1963—1983)

Corneliu Bucur

A. ACTIVITATEA DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ ȘI ORGANIZARE EXPOZIȚIONALĂ LA MUZEUL TEHNICII POPULARE ÎN PERIOADA ANILOR 1978—1982

1. Premise pentru activitatea de cercetare științifică și organizare expozițională (realizări ale etapei 1963—1977)

Cercetarea științifică a fenomenelor circumscrise civilizației tehnice populare tradiționale din România și investigarea, la scara întregii țări, potrivit prevederilor Proiectului tematic general, a patrimoniului virtual susceptibil a fi integrat Muzeului Tehnicii Populare, a condus, în perioada 1963—1977¹, la *definirea concepției științifice privind organizarea sa, la clarificarea a numeroase probleme metodologice și muzeotehnice* privind întocmirea dosarului de monument, activitatea de transfer, cea de amenajare a terenului și amplasamentului, de reconstrucție și restaurare, de conservare și amenajare peisagistică, de organizare a interioarelor monumentelor de arhitectură și tehnică populară, în sfârșit, de prezentare expozițională prin intermediul unor mijloace auxiliare (macroetichete), dar mai ales, la *identificarea, achiziționarea, transferul și reconstrucția* a 76 monumente cu cca 200 de construcții și peste 38.000 obiecte de inventar. Complementar patrimoniului obiectual, a fost constituită o valoroasă *arhivă*

¹ Cornel Irimie, *Muzeul tehnicii populare. Actualitate, concepție, profil tematic și plan de organizare*, în: Cibinium 1966, Sibiu, 1966.

— Olga Mărgineanu, *Cronică privind activitatea de cercetare și organizare a Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibiului pe perioada 1966—67*, în: Cibinium 1967—68, Sibiu, 1969.

— Corneliu Bucur, *Activitatea de cercetare și organizare a Muzeului tehnicii și meșteșugurilor populare din Dumbrava Sibiului în perioada anilor 1968—73*, în: Cibinium 1968—73, Sibiu, 1974.

— Idem, *Activitatea de cercetare științifică și organizare expozițională la Muzeul tehnicii populare în perioada 1974—77*, în: Cibinium 1974—77, Sibiu, 1978.

— Cornel Irimie, Corneliu Bucur, *Muzeul tehnicii populare la zece ani (1967—1977). Bilanț și perspective*, în: Cibinium 1974—77.

DAS MUSEUM BÄUERLICHER TECHNIK NACH 20 JAHREN (1963—1983)

Corneliu Bucur

A. WISSENSCHAFTLICHE FORSCHUNG UND AUSSTELLUNGSEINRICHTUNG IM MUSEUM BÄUERLICHER TECHNIK IM ZEITRAUM 1978—1982

1. Voraussetzungen für die Forschungs- und Ausstellungstätigkeit (Verwirklichungen der Jahre 1963—1977)

Die in den Jahren 1963—1977¹ erfolgte Erforschung der überlieferten bäuerlichen technischen Zivilisation und die Untersuchung, anhand des Allgemeinen Thematikprojekts, des auf Landesebene belegten und für eine Überführung ins Museum bäuerlicher Technik vorgesehenen Sachbestandes trugen zur Schaffung einer *wissenschaftlichen* Auffassung des Vorhabens bei, bzw. trugen sie zur *Klärung zahlreicher methodischer und museotechnischer* Fragen bei, hinsichtlich der Zusammenstellung der Denkmalmappe, des Überführens, der Vorbereitung des neuen Standorts, des Wiederaufbaus, der Restaurierung und Konservierung der Einheiten und landschaftlicher Eingriffe, sowie des Einrichtens von Innenräumen der Bauten und technischen Anlagen, bzw. der ausstellungsmäßigen Darstellung, vermittelt gewisser Behelfe (Makrovignetten), vor allem aber zum *Identifizieren, Ankauf, Überführen und Wiederaufbau* von 76 Denkmälern, die rund 200 Gebäude und über 38.000 Inventargegenstände umfassen. Parallel zum Anwachsen der eigentlichen Sammlungen entwickelte

¹ Cornel Irimie, *Muzeul tehnicii populare. Actualitate, concepție, profil tematic și plan de organizare*, în: Cibinium, 1966, Sibiu, 1966.

— Olga Mărgineanu, *Cronică privind activitatea de cercetare și organizare a Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibiului pe perioada 1966—67*, în: Cibinium 1967—68, Sibiu, 1969.

— Corneliu Bucur, *Activitatea de cercetare și organizare a Muzeului tehnicii și meșteșugurilor populare din Dumbrava Sibiului în perioada anilor 1968—73*, în: Cibinium 1968—1973, Sibiu, 1974.

— Idem, *Activitatea de cercetare științifică și organizare expozițională la Muzeul tehnicii populare în perioada 1974—77*, în: Cibinium 1974—77, Sibiu, 1978.

— Cornel Irimie, Corneliu Bucur, *Muzeul tehnicii populare la zece ani (1967—1977). Bilanț și perspective*, în: Cibinium 1974—77.

științific-documentară formată din 58.554 piese de inventar, din care 441 planșe releveu de monumente, 73 dosare de monument, 6.637 piese grafică, 41.812 fotografii, 6.981 diapozitive, 2.610 filme fotografice și 18 filme cinematografice.

Grupate proporțional în toate cele patru sectoare tematice care structurează expoziția permanentă în aer liber a Muzeului Tehnicii Populare: 40 în sectorul alimentației populare, 23 în cel destinat prezentării meșteșugurilor și industriilor de prelucrare a lemnului și mineralelor (piatră, minereuri, metale și argilă), 11 în sectorul meșteșugurilor și industriilor de prelucrare a materialelor organice (piei, blănuri, fire textile vegetale și animale) și 2 în sectorul transporturilor populare, cele 76 de monumente reconstruite și înzestrate cu întreg inventarul funcțional, constituiau cea mai completă și sistematică colecție etnografică, pe plan continental, privind civilizația tehnică populară preindustrială, specifică unui popor, în cazul de față, românilor.

Cercetarea științifică asupra fenomenelor culturii populare și a manifestărilor și faptelor caracteristice civilizației tehnice populare tradiționale a fost valorificată prin numeroase studii și articole de specialitate publicate în periodicul bilingv „Cibinium“, aflat la cel de-al cincilea număr, în Revista Muzeelor și Buletinul Monumentelor Istorie, în numeroase periodice din țară și străinătate, prin editarea unor volume speciale² dedicate muzeelor etnografice în aer liber din România sau a unor monografii etnografice zonale³, prin inițierea seriei de broșuri monografice de monument⁴, prin numeroase comunicări științifice prezentate la sesiunile de comunicări organizate la Sibiu sau de către alte muzee din țară, la colocvii și congrese naționale și internaționale.

Prin intensificarea reclamei și a popularizării, prin dezvoltarea relațiilor de colaborare cu instituțiile din întreaga rețea mondială a muzeelor în aer liber, Muzeul Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului a pătruns în rețeaua turistică națională și internațională, numărul vizitatorilor crescând de la 5.926, în anul 1967 (anul vernisării expoziției), la 44.014, în 1977.

Exprimând aprecieri doșsebite la adresa originalității proiectului tematic, a rigurozității științifice în organizarea expoziției, a cuprinderii problematice (practic, nu lipsește nici un fenomen important din sfera ocupațională, meșteșugărească, a

sich ein wertvolles *wissenschaftliches Dokumentararchiv*, bestehend aus 58.554 Stücken und zwar: 441 Vermessungsblättern von Denkmälern, 73 kompletten Objektmappen, 6.637 Zeichnungen, 41.812 Fotografien, 6.981 Dias, 2.610 Negativ-Filme und 18 Kulturfilmen.

Die 76 überführten Einheiten wurden proportioniert in den vier thematischen Ausstellungssektoren untergebracht, die die Ausstellung des Museums Bäuerlicher Technik umfaßt und zwar: 40 im Sektor für Ernährung, 23 im Sektor für handwerkliche und manufakturielle Verarbeitung von Holz und Mineralien (Stein, Erz, Metall, Erden), 11 im Sektor für handwerkliche Bearbeitung organischer Stoffe (Häute, Felle, pflanzliche und tierische Fasern) und 2 im Sektor für Fortbewegungs- und Beförderungsmittel. Die 76 wiederaufgebauten und ausgestatteten Einheiten bildeten dazumal die vollkommenste und systematischste volkskundliche Sammlung Europas, hinsichtlich der vorindustriellen technischen bäuerlichen Zivilisation eines Volkes — in diesem Falle der Rumänen.

Die wissenschaftliche Erforschung der Volkskultur und der die überlieferte bäuerliche Zivilisation kennzeichnenden Äußerungen und Fakten fanden entsprechende Auswertung in zahlreichen Studien und Fachartikeln, die im zweisprachigen Periodikum „Cibinium“ (dessen fünfte Auflage erschienen ist), in der Zeitschrift für Museumswesen „Revista Muzeelor“ und im Bulletin für Historische Denkmäler („Buletinul Monumentelor Istorie“), dazu in zahlreichen Periodika des In- und Auslandes, als den volkskundlichen Freilichtmuseen Rumäniens gewidmete Sonderbände² oder als volkskundliche Gebietsmonographien³ erschienen, aber auch durch die Eröffnung der Reihe von Denkmalmonographien⁴, desgleichen in verschiedenen, anlässlich von unserem Museum in Sibiu oder von anderen Museen veranstalteten Tagungen, bzw. bei nationalen oder internationalen Kolloquien oder Kongressen vorgelegten wissenschaftlichen Mitteilungen.

Durch eine Intensivierung der *Reklame- und Popularisierungstätigkeit*, sowie durch Ausbau der Zusammenarbeit mit Institutionen des internationalen Freilichtmuseumsnetzes erlangte das Museum Bäuerlicher Technik aus dem Jungen Wald bei Sibiu Zutritt zum nationalen und zum internationalen Touristiknetz und die Besucherzahl stieg von 5.926 im Jahre 1967 (dem Eröffnungsjahr) auf 44.014 im Jahre 1977 an.

Die Besucher, Fach- und Nichtfachleute, äußerten sich günstig bezüglich der Originalität des thematischen Projekts, der wissenschaftlichen Rigorosität bei der Anlage der Ausstellung, des Problembereichs (praktisch fehlt keine wichtige Er-

² *Muzee cu caracter etnografic-sociologic din România*, Muzeul Brukenthal Sibiu, 1971.

³ *Mărginenii Sibiului. Cultură și civilizație populară românească*, Editura științifică și enciclopedică, București, sub tipar.

⁴ Corneliu Bucur, Paul Niedermaier, *Moura cu „dube“ din satul Finațe (r. Beius, reg. Crișana)*, în seria: Monumente de cultură în Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, Sibiu, 1966.

² *Muzee cu caracter etnografic-sociologic din România*, Brukenthalmuseum, Sibiu, 1971.

³ *Mărginenii Sibiului. Cultură și civilizație populară românească*, Editura științifică și enciclopedică, Bukarest, im Druck.

⁴ Corneliu Bucur, Paul Niedermaier, *Moura cu „dube“ din satul Finațe (r. Beius, reg. Crișana)*, in der Reihe: Monumente de cultură în Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibiului, Sibiu, 1966.

industriilor și transporturilor populare tradiționale), a caracterului ideal al terenului și peisagisticii — care oferă soluții optime de prezentare a fiecărui monument, în condiții similare celor existente in situ — vizitatorii, deopotrivă specialiști și nespecialiști, au relevat unicitatea acestui muzeu în rețeaua mondială a muzeelor în aer liber, valoarea sa de monumentală sinteză la scară națională a capacității de creație tehnică a poporului român, în sfera civilizației tradiționale.

2. Programul cercetărilor în etapa 1978—1982

2.0. Noua etapă se definește, prin însăși programul cercetărilor inițiate acum, ca *etapa unor progrese calitative* deosebite, condiționate de acumulările sistematice din cei 15 ani de activitate, începînd din 1963. Continuînd și intensificînd chiar, cercetările etnografice în teren pentru depistarea noilor monumente prevăzute în Proiectul tematic, pe agenda cercetării științifice, în noua etapă, au fost incluse teme fundamentale ale etnologiei românești, unele cu caracter prioritar pe plan național, altele de avangardă, prin caracterul lor interdisciplinar.

2.1. *Directiile principale* ale cercetării științifice, în noua etapă, au constat din: cercetarea *temelor cu caracter prioritar național* (Atlasul etnografic național al României, Monografia etnologică a Țării Oltului, cercetări de salvare în zona Canalului Dunăre-Marea Neagră), *cercetări de sinteză pe teme fundamentale privind istoria civilizației populare din România* (tipologia generală a mijloacelor de muncă tradiționale, evoluția sistemelor mecanice și energetice în istoria bimilenară a românilor, transformări esențiale în structura ocupațională a economiei tradiționale a poporului român, ca de ex. apariția transhumanței, etc.), *cercetarea fenomenelor și faptelor etnografice pe teren pentru depistarea noilor monumente* prevăzute a fi transferate în cadrul celor patru sectoare tematice din muzeu și a materialelor de inventar funcțional, *cercetări în cadrul patrimoniului existent* pentru elaborarea unor lucrări cu caracter monografic tematic, a cataloagelor de colecție, a tematicilor de expoziții temporare, *cercetarea unor teme de muzeotehnică* (în special, pe probleme de conservare a monumentelor și materialului etnografic mobil), *cercetarea unor teme de istorie a etnografiei și muzeografeiei etnografice* și, nu în cele din urmă, ca importanță, *cercetarea teoretică privind metodologia investigației interdisciplinare,*

scheinung des überlieferten bäuerlichen Beschäftigungs-, Gewerbe-, Manufaktur- oder Transportbereichs), des idealen Charakters des Ausstellungsgeländes und der Landschaft, die beste Voraussetzungen zur Aufstellung jedes einzelnen Denkmals bieten, die den am Originalstandort der Denkmäler bestehenden Gegebenheiten entsprechen. Desgleichen unterstrichen die Besucher die Einzigartigkeit des Museums im Rahmen des internationalen Museumsnetzes, und seine Bedeutung als monumentale Synthese, im Landesmaßstab für das technische Schaffensvermögen des rumänischen Volkes, innerhalb des Bereichs der überlieferten Zivilisation.

2. Das Forschungsprogramm der Jahre 1978—1982

2.0. Die neue Etappe läßt sich durch das nun ausgearbeitete Forschungsprogramm an sich definieren, als Etappe, aufgrund nach 1963 erfolgter fünfzehnjähriger systematischer Anhäufungen zustande gekommenen besonderen qualitätsmäßigen Fortschritts. Während der neuen Etappe, die die Volkskundeforschungen zur Identifizierung im Anlageplan vorgesehener neuer Denkmäler fortsetzen und vertiefen, finden in den Forschungsplan Grundthemen der rumänischen Ethnologie Aufnahme, von denen einigen auf Landesebene eine Vorrangstellung zukommt, andere dagegen, durch ihren Interdisziplinärcharakter, ausgesprochene Neuheiten bilden.

2.1. *Die Hauptrichtungen* wissenschaftlicher Forschung der neuen Etappe bilden: die Erforschung von *Themen mit Vorrangcharakter auf Landesebene* (Volkskundlicher Landesatlas Rumäniens, ethnologische Monographie des „Țara Oltului“-Gebietes, Bergungs-Forschungen im Bereich des Donau-Schwarzmeerkanales), *Syntheseforschungen zu Grundthemen der Geschichte der bäuerlichen Zivilisationen Rumäniens* (Allgemeintypologie des überlieferten Arbeitsgeräts, Entwicklung der mechanischen und energetischen Systeme in der zweitausendjährigen Geschichte der Rumänen, wesentliche Wandlungen in der Beschäftigungsstruktur der überlieferten Wirtschaft des rumänischen Volkes, wie etwa das Auftreten der Transhumanz usw.), die *Erforschung der volkskundlichen Erscheinungen und Fakten auf dem Lande*, zwecks Identifizieren neuer Denkmäler, Ausrüstungen, Geräte usw., die dazu bestimmt sind, ins Freilichtmuseum übergeführt zu werden, *Erforschen des vorhandenen Museumsbestandes* zwecks Ausarbeitung von Studien monographisch-thematischen Charakters, Sammlungskatalogen, Thematiken von Sonderausstellungen, *Forschungen zu museotechnischen Themen* (vor allem hinsichtlich der Konservierung der Denkmäler und des beweglichen volkskundlichen Materials), *Erforschung gewisser, die Geschichte der Volkskunde und die volkskundliche Museographie betreffender Themen*, und nicht an letzter Stelle von der Bedeutung her, *theoretische Forschungen hinsichtlich der Methodik interdiszi-*

definirea conceptelor de bază ale domeniului (unealtă și instalație, meșteșug și industrie populară ș.a.) și aprofundarea domeniului civilizației tehnice populare tradiționale.

Ca un corolar al întregii experiențe dobândite în activitatea de cercetare științifică și vizînd în perspectivă elaborarea Proiectului tematic al expoziției permanente pavilionare axată tematic pe istoria civilizației tehnice populare din România, Muzeul Tehnicii Populare a inițiat, începînd cu anul 1979, organizarea la Sibiu, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste, a Academiei R.S. România și a Academiei de Științe Sociale și Politice, *Colocviile bienale interdisciplinare de istorie a civilizației populare din România și Consfăturile naționale pe problema tipologizării mijloacelor de muncă tradiționale.*

Prin tematica abordată, prin amploarea programului de cercetare, prin inițiativele organizatorice, la nivel național, pe planul cercetării științifice, Muzeul Tehnicii Populare s-a situat, în această perioadă, printre *promotorii principali ai cercetării științifice* a domeniului culturii și civilizației populare tradiționale din România, aducîndu-și un aport consistent la modernizarea programului și a mijloacelor metodologice de investigație, rezultatele obținute fiind pe potrivă acestor eforturi și inițiative.

2.2. *Conținutul tematic* al cercetării științifice desfășurate de specialiștii Muzeului Tehnicii Populare a fost orientat în funcție de *Planul național unitar de cercetare* pentru toate muzeele de etnografie din țară, în cadrul a 7 teme și 17 subiecte.

2.2.1. *Intîia temă*, intitulată „Caracterul unitar și original al culturii și artei populare românești, expresie a unei civilizații milenare“ a cuprins trei subiecte prioritare ca importanță în ansamblul planului național: Atlasul etnografic al României, Tradiții și mutații contemporane în cultura populară din Țara Oltului — monografie zonală și Cercetări cu caracter de salvare în zona Canalului Dunăre-Marea Neagră.

2.2.2. *Tema secundă* are drept conținut „Menținerea și reînvierea centrelor tradiționale de creație populară, acțiuni împotriva poluării folclorului“, subiectele sale identificîndu-se cu profilul meșteșugăresc al centrelor cercetate: ceramică, lemn și instrumente muzicale, țesături și port popular, minereuri și metale, pictura populară pe lemn, sticlă și alte materiale.

2.2.3. *Cea de a treia temă*, definită „Tehnica populară, expresie a geniului și inventivității poporului român, tezaur de experiență pentru tehnica și știința modernă“, avînd ca unic subiect „Unelte și instalații folosite în practicarea ocupațiilor, meșteșugurilor, industriilor și transporturilor populare“, a constituit principalul front tematic de cercetare în cazul Muzeului Tehnicii Populare, instituția sibiană fiind numită responsabilă în co-

plinärer Untersuchung, Definition der Grundkonzepte des Bereichs (Werkzeug und technische Anlage, bäuerliches Handwerk und Industrie u.a.) und die Vertiefung des Bereichs überlieferter bäuerlicher technischer Zivilisation.

Als Synthese der gesamten Forschungserfahrung und auf die Ausarbeitung eines Projekts der Pavillionarausstellung hinzielend, die sich thematisch auf eine Geschichte der bäuerlichen technischen Zivilisation Rumäniens ausrichtet, regte das Museum Bäuerlicher Technik 1979 die alle zwei Jahre, unter der Ägide des Rats für Kultur und sozialistische Erziehung, der Akademie der S.R.R. und der Akademie für Sozial- und politische Wissenschaften stattfindenden „*Interdisziplinären Kolloquien zur Geschichte bäuerlicher Zivilisation Rumäniens*“ und eine „*Landesberatung zur Problematik einer Typologie überlieferter Arbeitsgeräts*“ an.

Durch die behandelte Thematik, durch den Umfang des Forschungsprogramms, durch die organisatorischen Initiativen, zählte das Museum Bäuerlicher Technik in dieser Zeitspanne auf Landesebene zu den *wichtigsten Anregern wissenschaftlicher Forschung* im Bereich der überlieferten bäuerlichen Zivilisation Rumäniens und leistete einen erheblichen Beitrag zur Modernisierung des Forschungsprogramms und der methodischen Untersuchungsbehelfe, wobei die Ergebnisse den Initiativen und Anstrengungen gerecht werden.

2.2. *Der Thematiegehalt*, der von den Mitarbeitern des Museums Bäuerlicher Technik ausgeführten wissenschaftlichen Forschungen, orientierte sich aufgrund des im Rahmen von 7 Themen und 17 Gegenständen für alle Volkskundemuseen des Landes ausgearbeiteten *nationalen Einheitsplans für wissenschaftliche Forschung.*

2.2.1. *Das erste Thema*, mit dem Titel „Der einheitliche und originale Charakter der rumänischen Volkskultur und -kunst, Ausdruck einer tausendjährigen Zivilisation“, umfasste drei innerhalb des Nationalplans vorrangige Gegenstände und zwar: den „*Volkskundeatlas Rumäniens*“, „*Zeitgenössische Überlieferung und Wandlung in der Volkskultur der Țara Oltului — eine Gebietsmonographie*“ und „*Bergungs-Forschungen im Bereich des Donau-Schwarzmerkanals*“.

2.2.2. *Das zweite Thema* ist der „*Erhaltung und Neubelebung überlieferter Volksschaffenszentren, Aktionen gegen die Verformung der Folklore*“ gewidmet und seine Gegenstände decken sich mit dem gewerblichen Profil der untersuchten Zentren, d.h.: Töpferei, Holzbearbeitung bzw. Musikinstrumenteerzeugung, Weberei und Tracht, Erz- und Metallverarbeitung, Bauernmalerei auf Holz, Glas und anderen Stoffen.

2.2.3. *Das dritte Thema*: „*Bäuerliche Technik, Ausdruck des Genies und Erfindergeistes des rumänischen Volkes, ein Erfahrungsschatz für die moderne Wissenschaft*“, das die „*Bei der Ausübung bäuerlicher Beschäftigungen, Gewerbe, Manufakturen und im Transport benutzte Geräte und Anlagen*“ zum Forschungsgegenstand hat, bildete die wichtigste thematische Forschungsfront des Museums Bäuerlicher Technik. Die Institution aus

ordonarea acestei teme pe plan național datorită profilului și responsabilității sale tematice.

Aici s-au încadrat și cercetările etnografice pe teren pentru depistarea monumentelor de tehnică populară și a instrumentarului specific fiecărui fenomen, dar și efortul, coordonat pe ansamblul național, de clasificare tipologică a întreg instrumentarului tehnic tradițional, indispensabil completării sistematice a colecțiilor pe genuri și procese tehnologice, în vederea rezolvării corespunzătoare a viitoarelor sarcini expoziționale.

2.2.4. *Arhitectura populară* a constituit cea de a patra temă, completând în mod fericit profilul tematic al cercetării științifice specifice oricărui muzeu etnografic în aer liber. Subiectul unic al temei „Valorificări ale arhitecturii tradiționale și modalități de integrare în funcțiunile complexe actuale“, a angajat, deopotrivă, cercetări de depistare a unor monumente de arhitectură și tehnică populară cu întreg inventarul de reconstituire a interiorului specific zonei, localității ori fenomenului meșteșugăresc sau ocupațional, cât și cercetări cu privire la funcționalitatea monumentelor de arhitectură și structura organizării lor interioare, atât a spațiilor de locuit, a anexelor gospodărești, cât și a spațiilor de producție, urmărindu-se mutațiile calitative produse în timp prin emanciparea funcțiilor potrivit necesităților contemporane.

2.2.5. În cadrul temei „Arta populară — valori tradiționale și mutații contemporane“, s-au întreprins cercetări cu privire la un singur subiect: evoluția portului popular pe teritoriul României.

2.2.6. *Ultima temă*, cea a „Specificului artei populare a naționalităților conlocuitoare“, a marcat preocupări pe linia cercetării științifice în cadrul subiectului „Arta populară săsească“, bogăția colecțiilor și preocuparea completării și valorificării lor expoziționale conferindu-i, totodată, responsabilitatea acesteia pe plan național.

2.2.7. Integrată planului de cercetare a Laboratorului zonal de restaurare și conservare, *tema conservării patrimoniului etnografic*, deopotrivă monumental și mobil, din siturile teritoriului arondat de acesta sau din Muzeul Tehnicii Populare, a avut ca subiecte distincte factorii microclimatului specific fiecărei colecții sau monument în parte, biodăunătorii monumentelor și obiectelor din lemn și combaterea lor, în sfârșit, metodologia activității de conservare a patrimoniului culturii populare cu specific etnografic.

În afara Planului național unic de cercetare, au mai fost abordate mai multe teme de interes gene-

Sibiu wurde dank ihres Profils und ihres thematischen Verantwortungsbereichs damit betraut dieses Thema auf Landesebene zu koordinieren.

Hier gliederten sich auch die volkskundlichen Geländeforschungen zur Auswahl zukünftiger Ausstellungsstücke, d. h. Denkmäler bäuerlicher Technik und einschlägigen Arbeitsgeräts ein, doch auch die auf Landesebene ausgeführte typologische Gliederung des gesamten überlieferten technischen Instrumentariums, ohne die eine systematische Ergänzung der Sammlungen nach Materialgattungen und technologischen Verfahren im Hinblick auf eine entsprechende Lösung zukünftiger Ausstellungsaufgaben nicht möglich wäre.

2.2.4. *Der bäuerliche Hausbau* bildet das vierte Thema und rundet das thematische Profil der, jedem volkskundlichen Freilichtmuseum eigenen, wissenschaftlichen Forschungen ab. Den einzigen Gegenstand des Themas bildet die Frage der „Wertung überlieferten Hausbaus und Möglichkeiten der Integration in die komplexen zeitgenössischen Funktionen“, die, sowohl zu Forschungen zur Auswahl von Denkmälern bäuerlichen Hausbaus oder bäuerlicher Technik mit dem gesamten, zur Rekonstruktion der für das betreffende Gebiet, die Ortschaft, für die gewerbliche oder beschäftigungsmäßige Erscheinung spezifischen Stuben nötigen Inventar anregten, als auch zu Forschungen hinsichtlich der Funktionalität der Hausbaudenkmäler und der Struktur der Inneneinrichtung der Wohnräume, der Wirtschaftsgebäude und der Produktionsräume, wobei die qualitativen Wandlungen untersucht werden, die sich im Laufe der Zeit durch die Emanzipierung der Funktionen, aufgrund zeitgenössischer Bedürfnisse, ergaben.

2.2.5. Im Rahmen des *Themas*: „Volkskunst — überlieferte Werte und zeitgenössische Verlagerungen“ untersuchte man einen einzigen Gegenstand und zwar: die Entwicklung der Tracht auf dem Boden Rumäniens.

2.2.6. Das *letzte Thema* schließlich: „Die Eigenart der Volkskunst der mitwohnenden Nationalitäten“ fand in der Untersuchung des Gegenstandes „Sächsische Volkskunst“ seinen Niederschlag, wobei dem Museum, aufgrund der vorhandenen Sammlungsbestände, bzw. den zu ihrer Ergänzung und ausstellungsmäßigen Wertung unternommenen Bemühungen, auf Landesebene besondere Verantwortung zufällt.

2.2.7. Das dem Forschungsplan des zonalen Restaurierungs- und Konservierungslabors integrierte *Thema der Konservierung volkskundlichen Sachbestandes* und zwar, sowohl der Bauten als auch des beweglichen Materials, im Museum selbst oder an den im Wirkungsbereich des obengenannten Labors befindlichen Standorten, umfaßte als selbstständige Themen: „Die jede Sammlung oder jedes einzelne Denkmal kennzeichnenden Mikroklimafaktoren“, „Schädlinge der Holzbauten und -gegenstände und deren Bekämpfung“ und schließlich „Die Methodologie der Konservierungstätigkeit im Bereich volkskundlicher Museumsbestände“.

Außerhalb des *Nationalen Einheits-Forschungsplans* wurden noch, wie aus den Hauptrichtungen

ral sau specific, teoretice sau aplicative, cum sînt cele ale istoriei civilizației populare din România, istoriei muzeografiei etnografice din Transilvania, psihosociologiei publicului vizitator din Muzeul Tehnicii Populare sau cea a metodologiei cercetării interdisciplinare a culturii populare românești.

3. Analiza modului de realizare a obiectivelor planului de cercetare al Muzeului Tehnicii Populare și organizarea expozițională

3.1. Obiectivele cu caracter prioritar național au presupus o amplă activitate de cercetare în teren prin aplicarea chestionarelor tematice, etapa definîndu-se prin culegerea sistematică a datelor preliminare și constituirea băncii de informații științifice.

3.1.1. În cadrul lucrării Atlasului etnografic al României, teme abordate au fost cele ale așezărilor, gospodăriilor și ocupațiilor, meșteșugurilor și industriilor, arhitecturii și organizării interiorului, artei populare, portului popular și obiceiurilor, iar localitățile în care s-a întreprins cercetarea au fost: Rășinari, Tilișca, Poiana Sibiului și Jina (Mărginimea Sibiului), Avrig, Cîrțișoara, Drăguș și Poiana Mărului (Țara Oltului), Mohu și Săcădate (depresiunea Sibiului), Alțîna din Valea Hîrtibaciului și Ludoș, din cea a Miercurei.

3.1.2. Cercetările în cadrul monografiei etnologice a Țării Oltului au demarat, în această perioadă, prin elaborarea instrumentelor de cercetare (chestionarele pe domenii și chestionarul general de localitate), în colaborare cu Centrul de cercetări sociologice al Universității din București, urmată de cercetarea sistematică a temelor: așezări și ocupații, meșteșuguri (inclusiv industria casnică textilă) și industriei populare, arhitectură și organizarea interiorului locuinței, transporturile populare, obiceiurile și pictura populară pe sticlă, în cadrul celor 76 localități ale zonei, în mod diferențiat, pe teme.

Prin abordarea sub formă de sinteză a temei „Coordonate diacronice ale civilizației populare din Țara Oltului“, s-a încercat, ca și în cazul monografiei Mărginimii Sibiului, surprinderea și explicitarea mutațiilor produse în modul de viață al populației de-a lungul mileniului al doilea, indispensabile înțelegerii formelor denumite convențional „tradiționale“ sau etnografice, ca și a mutațiilor contemporane.

Rezultatele obținute au fost comunicate în cadrul mai multor sesiuni științifice de comunicări

der Forschungstätigkeit hervorgeht, mehrere theoretische oder applikative Themen von Allgemein- oder Sonderinteresse behandelt, und zwar hinsichtlich der Geschichte der bäuerlichen Zivilisation in Rumänien, der Geschichte der volkskundlichen Museographie in Transsilvanien, der Psychosociologie des Besucherpublikums des Museums Bäuerlicher Technik, oder der Methodik interdisziplinärer Forschung im Bereich der rumänischen Volkskultur.

3. Untersuchung der Verwirklichung der Objekte des Forschungs- und des Ausstellungsplans des Museums bäuerlicher Technik

3.1. Auf Landesebene vorrangige Forschungsobjekte erforderten eine umfassende Geländeforschung durch Anwendung thematischer Fragebogen, wobei sich die Etappe durch systematisches Sammeln von Präliminardaten und das Zustandekommen einer wissenschaftlichen Informationsdatenbank definieren ließe.

3.1.1. Im Rahmen des Rumänischen Volkskultatlases umfaßten die in Angriff genommenen Themen Fragen der Siedlung, der Hofanlagen und Beschäftigungen, der Gewerbe und Industrien, des Hausbaus und der Stubeneinrichtung, der Volkskunst, der Tracht und des Brauchtums. Als Ortschaft in denen derartige Untersuchungen ausgeführt wurden, lassen sich Rășinari, Tilișca, Poiana Sibiului und Jina (Mărginimea Sibiului), Drăguș, Poiana Mărului (Țara Oltului-Gebiet), Mohu und Săcădate (Niederung von Sibiu), Alțîna (Harbachtal) und Ludoș anführen.

3.1.2. Die im Rahmen der ethnologischen Monographie des Țara Oltului-Gebietes unternommenen Forschungen wurden in diesem Zeitraum durch die Ausarbeitung der Untersuchungsinstrumente (Fragebogen nach Sachgebieten und allgemeiner Ortschafts-Fragebogen), in Zusammenarbeit mit dem Zentrum für Soziologieforschung der Universität Bukarest, eröffnet, gefolgt von der systematischen Erforschung der Themen: Siedlungen und Beschäftigungen, Handwerk (Haus — Textilindustrie miteingeschlossen) und bäuerliche Industrien, Hausbau und Wohnungseinrichtung, Transportwesen, Brauchtum und Hinterglasmalerei, die in 76 Ortschaften des Gebiets, nach Themen, verschieden ausgeführt wurden.

Durch die Behandlung des Themas „diachronische Koordinaten der Volkszivilisation im Țara Oltului-Gebiet“ in Form einer Synthese, suchte man, wie im Falle der Monographie der Mărginimea Sibiului, die in der Lebensweise der Bevölkerung entlang des zweiten Jahrtausends stattgefundenen Verlagerungen aufzudecken und zu erläutern, die zum Verständnis der konventionell als „überliefert“ oder volkskundlich bezeichneten Formen und der zeitgenössischen Wandlungen unumgänglich nötig sind.

Die erlangten Ergebnisse wurden im Rahmen mehrerer wissenschaftlicher Mitteilungstagen

organizate la Sibiu (în anii 1980, 1981 și 1982)⁵, la Făgăraș (în anul 1982)⁶ și la Slobozia (în 1982)⁷.

În cadrul acestor investigații, s-a urmărit modernizarea cercetărilor clasice de etnografie, trecerea în etapa superioară a cercetării etnologice prin interpretarea diacronică și axiologică a materialului cules din teren, perspectiva sociologică îmbogățind substanțial cercetarea etnografică.

3.1.3. În ceea ce privește cercetările de salvare, în anii 1978—80, s-a participat, în mai multe campanii colective, împreună cu specialiști din cadrul Muzeului Satului și de Artă Populară și al Muzeului de Artă din Constanța, la investigarea pe teren, în cadrul a 24 localități, a culturii populare, din această zonă, nouă revenindu-ne teme: așezări și ocupații, arhitectură și gospo-

⁵ Valerie Deleanu, *Meteleauăle — un obicei de iarnă specific Avrigului*, în: C.J.C.E.S. Sibiu, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Sibiu, Studii și comunicări, Sibiu, 1980.

— Idem, *Factorii de permanență ai localității Avrig*, com. prez. la Sesiunea șt. de com. a Muz. Brukenthal, 1980, ms.

— Cornelia Gangolea, *Datul în strai la Lisa*, S.S.C.M.B., 1980, ms.

— Valerie Deleanu, *Aspecte socio-etnografice ale antroponimiei în localitatea Avrig*, Ses. de com. a Asociației folclor. și etnogr., Sibiu, 1981, ms.

— Idem, *Factorii de permanență ai localității Avrig*, în: C.J.C.E.S. Sibiu, Asociația..., Sibiu, 1981.

— Dan Munteanu, *Considerații etnografice privind ocupațiile secundare din zona Scorei-Porumbacu*, Ses. com. șt. Asoc. folcl. etnogr., Sibiu, 1981, ms.

⁶ C-tin Popa, *Contribuții la cunoașterea păstoritului din Țara Oltului*, Ses. com. șt. a Muz. Cet. Făgăraș, 1982, ms.

— Dan Munteanu, *Contribuții privind ocupațiile secundare din Țara Oltului*, Ses. com. șt. Muz. Cet. Făgăraș, 1982, ms.

— Cornelia Gangolea, *Manifestări ale cetei de flăcăi din Țara Oltului*, Ses. com. șt. Muz. Cet. Făgăraș, 1982, ms.

— Corneliu Bucur, *Mărturii peremptorii ale caracterului predominant agrar al civilizației românilor. Din istoria civilizației agrare în Țara Oltului*, Ses. șt. com. Muz. jud. Slobozia, 1982, ms.

⁷ Corneliu Bucur, *Coordonate diacronice al păstoritului în Țara Oltului*, Ses. șt. com. Muz. tehn. pop., Sibiu, 1982, ms.

— Dan Munteanu, *Considerații etnologice privind ocupațiile secundare din Țara Oltului*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

— C-tin Popa, *Sisteme și tehnici agricole tradiționale din Țara Oltului*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

— Ștefan Palada, *Cîteva considerații privind fondul forestier din Țara Oltului*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

— Valerie Deleanu, *Sistemul de orientare populară în spațiu, în Țara Oltului*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

— Raymonde Wiener, *Mutații contemporane în industria casnică textilă din Țara Oltului*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

— Virginia Teodorescu, *Tehnici de ornamentare a țesăturilor din Țara Oltului*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

— Narcisa Ucă, *Circulația ceramicii populare în Țara Oltului*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

— Cornelia Gangolea, *Obiceiurile de peste an în Țara Oltului. Zonare, tradiții și mutații în recuzită*, S.s.c. M.t.p., Sibiu, 1982, ms.

dargelegt, die in Sibiu (1980, 1981 und 1982)⁵, in Făgăraș (1982)⁶ und in Slobozia (1982)⁷ veranstaltet wurden.

Im Rahmen dieser Untersuchungen trachtete man danach, die klassische Volkskundeforschung zu modernisieren und eine höhere Stufe der ethnologischen Forschung, durch diachronische und axiologische Auslegung des erlangten Aufnahmematerials, zu erreichen, indem die volkskundliche Untersuchung durch eine soziologische Sicht wesentlich bereichert wurde.

3.1.3. Was die *Bergungsforschungen* anbetrifft, beteiligten sich Mitarbeiter unseres Museums, gemeinsam mit Fachkräften des „Museums des Dorfes und der Volkskunst“ Bukarest und des Kunstmuseums Konstanz, an der Untersuchung in 24 *Ortschaften*, bzw. der Volkskultur dieses Gebiets, wobei unserer Institution mehrere *Themen* zufielen und zwar: Siedlung und Beschäftigung, Hausbau

⁵ Valerie Deleanu, *Meteleauăle — un obicei de iarnă specific Avrigului*, în: K.K.K.S.E. Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1980.

— Idem, *Denominația populară a Țării Oltului*, anlässlich des M. B. dargelegte Mitteilung, 1980 Manuskript.

— Cornelia Gangolea, *Datul în strai la Lisa*, anl. d.M.B.M. darg. Mitt. 1980, Manusk.

— Valerie Deleanu, *Aspecte socio-etnografice ale antroponimiei în localitatea Avrig*, anl. d.V.F.V. darg. Mitt., Sibiu, 1981, Manusk.

— Idem, *Factorii de permanență ai localității Avrig*, în: K.K.K.S.E. Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1981.

— Dan Munteanu, *Considerații etnografice privind ocupațiile secundare din zona Scorei-Porumbacu*, V.F.V., Sibiu, 1981, Manusk.

⁶ C-tin Popa, *Contribuții la cunoașterea păstoritului din Țara Oltului*, M. F., Făgăraș, 1982, Manusk.

— Dan Munteanu, *Contribuții privind ocupațiile secundare din Țara Oltului*, M. F., Făgăraș, 1982, Manusk.

— Cornelia Gangolea, *Manifestări ale cetei de flăcăi din Țara Oltului*, M.F., Făgăraș, 1982, Manusk.

— Corneliu Bucur, *Mărturii peremptorii ale caracterului predominant agrar al civilizației românilor. Din istoria civilizației agrare d n Țara Oltului*, Tagung. f. wissensch. Mitt. d. Kreismuseums Slobozia, 1982, Manusk.

⁷ Corneliu Bucur, *Coordonate diacronice ale păstoritului în Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— Dan Munteanu, *Considerații etnologice privind ocupațiile secundare din Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— C-tin Popa, *Sisteme și tehnici agricole tradiționale din Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— Ștefan Palada, *Cîteva considerații privind fondul forestier din Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— Valerie Deleanu, *Sistemul de orientare populară în spațiu în Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— Raymonde Wiener, *Mutații contemporane în industria casnică textilă din Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— Virginia Teodorescu, *Tehnici de ornamentare a țesăturilor din Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— Narcisa Ucă, *Circulația ceramicii populare în Țara Oltului*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

— Cornelia Gangolea, *Obiceiurile de peste an în Țara Oltului. Zonarea, tradiții și mutații în recuzită*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

dării, prelucrarea lemnului. Rapoartele de cercetare au fost depuse la Muzeul de Artă din Constanța, iar colecțiile formate cu această ocazie au îmbogățit patrimoniul muzeului gazdă.

3.2. Cercetarea *centrelor meșteșugărești tradiționale* a urmărit cunoașterea stadiului actual al activității acestora, întocmirea fișierului creatorilor contemporani în viață și activitate, evidențierea mutațiilor produse în stilul specific al fiecărui centru, determinarea factorilor poluanți și combaterile lor, iar pe plan colecționar, completarea patrimoniului Muzeului Tehnicii Populare cu creații actuale din aceste centre.

3.2.1. Între *centrele de ceramică cercetate*, amintim pe cele din: Horezu și Vlădești (j. Vâlcea), Coșești și Lungești (j. Argeș), Obârșă, Tîrnăvița, și Hălmăgel (j. Hunedoara), Corund (j. Harghita) și Noul Român (j. Brașov).

Rezultatele obținute se diferențiază pe multiple planuri: *pe plan științific* a fost întocmit fișierul olarilor contemporani și s-a elaborat un articol de specialitate despre centrul din Vlădești⁸; *pe plan colecționar*, a fost completată gospodăria-atelier de olar din Horezu, reconstruită anterior în Muzeul Tehnicii Populare, cu șopronul cu cuptorul de ars oale și întreg inventarul de unelte, produse și obiecte de inventar; de asemenea, au fost achiziționate numeroase produse ceramice din centrele cercetate, atât pentru completarea colecțiilor, cât și pentru vânzarea lor prin standul de popularizare al Muzeului din Dumbrava Sibiului; *pe plan expozițional*, a fost reorganizată expoziția de bază pavilionară din palatul Brukenthal, sectorul ceramic, și s-au organizat trei expoziții medalion ale creatorilor populari: Aurelia și Stelian OGREZEANU din Horezu, Marcel și Florin COLIBABA din Rădăuți și Dumitru ȘCHIOPU din Vlădești.

3.2.2. *Prelucrarea utilitară și artistică a lemnului* a fost cercetată în cadrul mai multor zone etnografice și centre specializate, în funcție de specificul acestora: *sculptarea pieselor arhitectonice* ale monumentelor de arhitectură din Gorj (Țicleni, Curteana, Stolojani, Cîmpofeni, Cărbunești, Arcani și Bălănești) și Mărginimea Sibiului (Săliște, Galeș, Rășinari și Poiana Sibiului); *sculptarea obiectelor utilitare* din lemn în Valea Sebeșului (Oașa, Loman, Pîrîul lui Neag, Tonea, Dobra, Șugag, Săsciori) și Vrancea (Bîrsești, Negrești, Năruja și Nereju); *confecționarea instrumentelor muzicale* în centre din Munții Apuseni (Avram Iancu, Mușca și Lupșa), din zona Hunedoarei (Muncelu Mare, Runcu, Almaș-Săliște, Ceru Băcăinți) și din Bucovina (Cîmpulung Moldovenesc).

⁸ Narcisa Ucă, *Ceramica de Vlădești-Vâlcea. Particularități stilistice și decorative*, Ses. șt. com. Muz. pomiculturii și viticulturii-Golești, 1982, ms.

und Hofanlage, Holzbearbeitung. Die schriftlichen Ergebnisse wurden beim Kunstmuseum Konstanz hinterlegt und die bei dieser Gelegenheit zustandgekommenen Sammlungen ebenfalls dessen Beständen einverleibt.

3.2. Die Erforschung der *überlieferten Handwerkszentren* suchte den heutigen Stand der Tätigkeit derselben herauszuarbeiten, dazu einen Zettelkatalog der heute tätigen und lebenden Meister, die im spezifischen Stil jedes einzelnen Zentrums zustandgekommenen Wandlungen auszumachen und die Verfallserscheinungen bewirkenden Faktoren festzustellen und zu bekämpfen. Hinsichtlich der Museumssammlungen trug dieses Forschungsthema zur Bereicherung der Bestände mit zeitgenössischen Schöpfungen solcher Zentren bei.

3.2.1. Unter den erforschten *Töpfereizentren* erwähnen wir: Horezu und Vlădești (Kreis Vâlcea), Coșești und Lungești (Kr. Argeș) Obârșă, Tîrnăvița und Hălmăgel (Kr. Hunedoara), Corund (Kr. Harghita) und Noul Român (Kr. Brașov).

Die erlangten Ergebnisse erwiesen sich in gewisser Hinsicht als verschieden und zwar: man legte in *wissenschaftlicher* Hinsicht einen Zettelkatalog zeitgenössischer Töpfer an und verfaßte einen Artikel über das Zentrum Vlădești⁸. Was die *Sammlung* angeht, wurde das aus Horezu stammende und bereits früher ins Museum Bäuerlicher Technik überführte Gehöft und die darin befindliche Werkstatt mit einem Schuppen, einem Brennofen und dem nötigen Werkzeug — und Gerätebestand ausgestattet; desgleichen erwarb man in den erforschten Zentren zahlreiche Töpfereizergebnisse, die zur Ergänzung der Ausstellung oder als Ware für den Andenken- und Popularisierungsstand des Museums Bäuerlicher Technik dienten; was die *Ausstellung* anbelangt, wurde der Keramiksektor der im Brukenthalpalais untergebrachten Dauerausstellung ergänzt und drei „Medaillon-Ausstellungen“ der Volkskünstler Aurelia und Stelian OGREZEANU aus Horezu, Marcel und Florin COLIBABA aus Rădăuți und Dumitru ȘCHIOPU aus Vlădești veranstaltet.

3.2.2. *Die Holzbearbeitung in zweckdienlichem oder künstlerischem Sinne* wurde in mehreren Volkskundegebieten und spezialisierten Zentren, deren Wesensart entsprechend, untersucht, d. h. *das Schnitzen* von Bauteilen im Gorjgebiet (Țicleni, Curteana, Stolojani, Cîmpofeni, Cărbunești, Arcani, Bălănești), bzw. in der Mărginimea Sibiului (Săliște, Galeș, Rășinari und Poiana Sibiului); *das Schnitzen von Gebrauchsgegenständen* im Sebeștal (Oașa, Loman, Pîrîul lui Neag, Tonea, Dobra, Șugag, Săsciori) und im Vranceagebiet (Bîrsești, Negrești, Năruja, Nereju); *das Anfertigen von Musikinstrumenten* in Zentren der Westkarpaten (Avram Iancu, Mușca, Lupșa), im Gebiet von Hunedoara (Muncelu Mare, Runcu, Almaș — Săliște, Ceru Băcăinți) und in der Bukowina (Cîmpulung Moldovenesc).

⁸ Narcisa Ucă, *Ceramica de Vlădești-Vâlcea. Particularități stilistice și decorative*, Tagung M.O.W., Golești, 1981, Manusk.

Cercetările au fost valorificate *pe plan științific* prin completarea fișierului creatorilor populari contemporani, prin predarea la timp a unei lucrări de sinteză la scară națională despre creația lemnului la români⁹, prin elaborarea unor comunicări științifice¹⁰ și a unor articole de specialitate¹¹, de asemenea, prin elaborarea catalogului științific al colecției instrumentelor muzicale (autor Cornelia Gangolea). *Pe plan patrimonial*, în afara unor achiziții pentru completarea colecțiilor de profil (colecție de stâlpi sculptați din Gorj, poartă sculptată din Rășinari datînd din 1875 și o serie de instrumente muzicale populare), au fost achiziționate, demontate și transferate trei noi monumente: gospodăria din Stolojani și cea din Cărbunăști, j. Gorj, reunite în cadrul unui complex arhitectonic (reprezentativ pentru evoluția tehnicilor de construcție, a elevației, a organizării interiorului din zona Gorjului, în intervalul de la sfîrșitul sec. XVIII și începutul sec. XX) și gospodăria-atelier de instrumente muzicale (buciume și tilinci) din Cîmpulung Moldovenesc, toate, cu întreg inventarul locuinței, anexelor gospodărești și a atelierelor de producție. *Pe plan expozițional*, a fost reorganizat sectorul tematic din cadrul expoziției permanente pavilionare, s-au organizat trei expoziții temporare, două ale creatorilor populari contemporani Gheorghe Cercel din Sebeșul de Jos, j. Sibiu și Petru Cernat și Bogdan Filip din Șugag, cea de a treia, avînd ca temă prezentarea instrumentelor muzicale populare. În sfîrșit, expoziția itinerantă „Arta lemnului la români în imagini“ a fost prezentată în numeroase întreprinderi și instituții din Sibiu, orașe și stațiuni balneo-climaterice din județ.

3.2.2. *Meșteșugul prelucrării firelor textile* și confecționării portului popular au fost cercetate în cîteva centre specializate din cele mai reprezentative zone ale țării: *prelucrarea borangicului* în Croici-Mătășari, j. Gorj, *prelucrarea lînii* în satele (14) din Mărginimea Sibiului, cu privire specială asupra Poienii Sibiului din care s-a transferat un monument reprezentativ în muzeu, *vopsirea cu culori vegetale* în cîteva centre din Maramureș (Tisa, Botiza și Sigheț), *meșteșugul și arta țesutului* în Avrig și Cîrțișoara din Țara Oltului și Gura Rîului din Mărginime, în sfîrșit, *portul popular* în Mărginimea Sibiului și Pădurenii Hunedoarei.

Valorificarea cercetărilor s-a făcut *pe plan științific* prin redactarea a două caiete privind țesătu-

In *wissenschaftlichem Sinne* wertete man die Forschungen zur Ergänzung des Zettelkatalogs der zeitgenössischen Volkskünstler, durch Drucklegung einer den gesamten Landesbereich behandelnden Synthesearbeit zum Thema „Holzbearbeitung bei den Rumänen“⁹, durch Redigieren wissenschaftlicher Mitteilungen¹⁰ und einer Reihe von Fachartikeln¹¹, wie auch durch die Ausarbeitung des wissenschaftlichen Katalogs der Musikinstrumentensammlung (Verfasser Cornelia Gangolea) ans. Was *den Sammlungsbestand* anbelangt, erwarb, zerlegte und überführte man ins Museum drei neue Denkmäler und zwar: ein Gehöft aus Stolojani und eines aus Cărbunăști, Kr. Gorj, die zusammen zu einem Hausbaukomplex vereinigt wurden (der die zwischen dem Ende des XVIII. und dem Anfang des XX. Jh. gelegenen Zeitraum im Gorjgebiet erfolgte Entwicklung der Bautechniken, Gebäudetypen, der Inneneinrichtung veranschaulicht), bzw. ein Anwesen samt Musikinstrumentenwerkstatt (Alphörner, Pfeifchen) aus Cîmpulung Moldovenesc, die allesamt vollständig eingerichtet und ausgestattet sind. *Ausstellungsmäßig* wurde der Sektor der Dauerausstellung reorganisiert und drei Sonderausstellungen veranstaltet, von denen zwei den zeitgenössischen Volkskünstlern Gheorghe Cercel aus Sebeșul de Jos, Kreis Sibiu, bzw. Petru Cernat und Bogdan Filip aus Șugag, Kreis Alba, und eine den Volksmusikinstrumenten gewidmet waren. Schließlich zeigte man die Wanderausstellung „Die Holzbearbeitungskunst der Rumänen in Bildern“ in zahlreichen Betrieben und Institutionen Sibius und anderen Städten oder Kurorten des Kreises.

3.2.3. *Die Verarbeitung von Textilfasern* und Anfertigung von Trachtenstücken untersuchte man in einigen spezialisierten Zentren der repräsentativsten Gebiete des Landes, d. h. *die Bastseidenverarbeitung* in Croici—Mătășari, Kreis Gorj, *die Wollverarbeitung* in den (14) Ortschaften der Mărginimea Sibiului, unter besonderer Berücksichtigung der Gemeinde Poiana Sibiului, aus der ein repräsentatives Gehöft ins Museum übergeführt wurde, *das Färben mit Pflanzenfarbstoffen* in verschiedenen Zentren der Maramuresch (Tisa, Botiza und Sigheț), *die Webekunst* in den zum Țara Oltului-Gebiet gehörenden Ortschaften Avrig und Cîrțișoara und in dem zur Mărginimea Sibiului gehörenden Ort Gura Rîului, *die Tracht* schließlich in der Mărginimea Sibiului und in der zum Hunedoaragebiet gehörenden Zone, Pădurenii.

In *wissenschaftlicher Hinsicht* wurden die Forschungen durch Redigieren zweier die Webereien und die Volkstracht des Kreises betreffender

⁹ Corneli Irimie, Marcela Necula, *Arta populară în lemn la români*. Editura Meridiane, 1984

¹⁰ Cornelia Gangolea, *Exploatarea și transportul lemnului pe valea Sebeșului la sf. sec. XIX și începutul sec. XX*, ms.

¹¹ Idem, *Constructorii de viori din Munții Apuseni (Mușca, Lupșa)*, în volum.

— Dan Munteanu, *Motive străvechi întâlnite în prelucrarea lemnului la români*, în C.J.C.F.S. Sibiu, Asociația ..., Sibiu, 1980.

⁹ Corneli Irimie, Marcela Necula, *Arta populară în lemn la români*. Editura Meridiane, 1984

¹⁰ Cornelia Gangolea, *Exploatarea și transportul lemnului pe Valea Sebeșului la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Manusk.

¹¹ Idem, *Constructorii de viori din Munții Apuseni (Mușca, Lupșa)*, im gegenwärtigen Band.

— Dan Munteanu, *Motive străvechi întâlnite în prelucrarea lemnului la români*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1980.

rile și portul popular din județul Sibiu¹², a unor articole de specialitate și comunicări științifice¹³ și prin începerea cataloagelor de colecții la țesături mari din lână (Virginia Teodorescu) și port popular (Raymonde Wiener).

Patrimoniul muzeului a crescut cu numeroase piese reprezentative din zonele cercetate, iar pe plan expozițional amintim finalizarea și vernisarea gospodăriei-atelier de prelucrarea lânii din Poiana Sibiului, demontarea, transferul și reconstrucția gospodăriei-atelier de prelucrarea borangicului de la Croici, pentru amândouă achiziționându-se și întreg inventarul de obiecte de uz gospodăresc pentru dotarea atelierelor meșteșugărești și produsele textile specifice fiecărui centru. În cadrul *expoziției pavilionare*, s-a reorganizat expoziția de bază, sectoarele textile și port, expoziția temporară „Portul popular din Transilvania în secolele XVII—XVIII” și au fost organizate expozițiile medalion ale creatorilor populari: țesătura Maria Spiridon din Avrig și cojocarii Ana și Gheorghe Omotă din Rășinari.

3.2.4. *Mineritul și meșteșugul prelucrării metalelor* deși au constituit o arie tematică mai restrânsă, au condus la valoroase acțiuni de completare a colecțiilor (cu unelte și produse ale prelucrării cositorului în centre specializate din Pădureni Hunedoarei) și organizare expozițională (în colaborare cu Muzeul Etnografic al Transilvaniei, autorul tematicii fiind Pompei Mureșan, s-a organizat expoziția „Din istoria mineritului în Transilvania”).

3.2.5. *Pictura pe sticlă și încondeierea ouălor* au constituit subiecte de cercetare în câteva centre renumite pentru fiecare gen: primul, în Arpaș și Cîrțișoara-Țara Oltului, cel de al doilea, în subzonele bucovinene Valea Sucevei (Brodina de Jos și de Sus, Nisipitu și Rădăuți) și Valea Moldovei (Botuș, Fundul Moldovei, Moldova, Sulița și Cîmpulung Moldovenesc). Ambele cercetări au servit la

¹² Raymonde Wiener, Virginia Teodorescu, *Creații populare din domeniul țesăturilor, alesăturilor și cusăturilor aparținând textilelor de interior și portului popular specifice localităților din județul Sibiu (Mărginimea Sibiului și Țara Oltului)*, ms. predat C.C.E.S.

— Raymonde Wiener, *Caiet de port popular din Mărginimea Sibiului*, ms.

¹³ Idem, *Tendințele de dezvoltare și transformare a portului popular din Cîrțișoara în sec. al XIX-lea și al XX-lea*, în: C.J.C.E.S. Sibiu, Asociația ..., 1978.

— Idem, *Piese din zona Toplița în colecția de artă populară a Muzeului Brukenthal*, Ses. șt. com. Muz. Toplița, 1978, ms.

— Idem, *Piese valoroase de artă populară românească în colecția Muzeului Brukenthal*, în C.J.C.E.S. Sibiu, Asociația ..., Sibiu, 1981.

— Virginia Teodorescu, *Contribuții la tehnica și ornamentica țesăturilor comunei Cîrțișoara*, în: C.J.C.E.S. Asociația ..., Sibiu, 1980.

Hefte¹² ausgewertet, bzw. verschiedener Fachartikel und wissenschaftlicher Mitteilungen¹³ und schließlich durch Inangriffnahme der Sammlungskataloge für große Wollgewebe (Virginia Teodorescu) und für Volkstracht und Frauenhemden (Raymonde Wiener).

Der Sammlungsbestand des Museums wurde um eine Reihe aus den erforschten Gebieten stammender repräsentativer Stücke erweitert. Hinsichtlich der *Ausstellung* erwähnen wir die Fertigstellung des Anwesens aus Poiana Sibiului, das die Wollverarbeitung veranschaulicht, den Abbruch, Transfer und Wiederaufbau des der Bastseidenverarbeitung gewidmeten Gehöfts aus Croici, wobei in beiden Fällen das gesamte Inventar an Hausrat, Ausstattungsstücken der Werkstätten und für jedes Zentrum spezifischen Textilerzeugnissen angekauft wurde. In Rahmen der *Pavillonarausstellung* reorganisierte man die Sektoren Textilien und Tracht und richtete die Sonderausstellung „Transilvanische Volkstrachten des XVII.—XVIII. Jh.“, bzw. den Volkskünstlern Maria Spiridon aus Avrig — Weberei und Ana und Ion Omotă aus Rășinari — Kürschnerei, gewidmeten Ausstellungsmedaillons ein.

3.2.4. *Bergbau und Metallverarbeitung* bewirkten, obgleich ihnen ein engerer Bereich beigemessen wurde, wertvolle Erweiterungen der Sammlungsbestände (durch Hinzukommen von Werkzeug und Erzeugnissen der Zinnverarbeitung in spezialisierten Zentren des Gebiets Pădureni-Hunedoara) und Verwirklichungen im Ausstellungsbereich (in Zusammenarbeit mit dem Volkskundemuseum Transsilvaniens — Verfasser der Thematik Pompei Mureșan — veranstaltete man die Ausstellung „Aus der Geschichte des Transilvanischen Bergbaus“).

3.2.5. *Hinterglasmalerei und Eierbemalung* bildeten den Gegenstand gewisser, in für jede der beiden Gattungen bekannten Zentren ausgeführter Untersuchungen, d.h.: einer in den im Țara Oltului-Gebiet gelegenen Ortschaften Arpaș und Cîrțișoara und einer zweiten in der Bukowina, in den Orten des Sucevatals (Brodina de Jos und de Sus, Nisipitu und Rădăuți) und des

¹² Raymonde Wiener, Virginia Teodorescu, *Creații populare din domeniul țesăturilor, alesăturilor și cusăturilor aparținând textilelor de interior și portului popular specifice localităților din județul Sibiu (Mărginimea Sibiului și Țara Oltului)*, beim Kultur und sozialistische Erziehung hinterlegtes Manuskript.

— Raymonde Wiener, *Caiet de port popular din Mărginimea Sibiului*, Manuskript.

¹³ Idem, *Tendințele de dezvoltare și transformare a portului popular din Cîrțișoara în secolul al XIX-lea și al XX-lea*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., 1978.

— Idem, *Piese din zona Toplița în colecția de artă populară a Muzeului Brukenthal*, Tagung d. Museums Toplița, 1978, Manusk.

— Idem, *Piese valoroase de artă populară românească în colecția Muzeului Brukenthal*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1981.

— Virginia Teodorescu, *Contribuții la tehnica și ornamentica țesăturilor comunei Cîrțișoara*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1980.

completarea informației științifice necesare elaborării unor studii și a cataloagelor raționate de colecție (Marcela Necula, respectiv, Anca Fleșeru).

3.3. *Creația tehnică populară*, tratată deoptrivă din *perspectivă fenomenologică* (temele reprezentând ample manifestări de cultură și civilizație populară cu adânci implicații asupra modului de viață specific al poporului român), cât și din *perspectivă instrumentală* (aici intrând ansamblul mijloacelor de muncă de care s-a servit poporul nostru de-a lungul întregii sale existențe istorice, în toate domeniile activității sale materiale), a constituit tema fundamentală a programului de cercetare științifică pentru specialiștii Muzeului Tehnicii Populare și în etapa analizată.

Stabilirea *categoriilor tematice* ale cercetării s-a făcut în baza unei ierarhii etnologice convenționale, la baza căreia stau însă criteriile științifice ale progresului tehnic și diviziunii sociale a muncii, ale specializării ocupaționale în funcție de perfecționarea neîntreruptă a proceselor, procedeele și instrumentarului tehnic tradițional.

3.3.1. *Tehnologia și instrumentarul piscicol* au fost subordonate ideii generale a definirii specificului acestora în funcție de contextul natural: felul cursului de apă și specificul faunei subacvatice. Pentru marile cursuri de apă din teritoriul țării au fost cercetate Valea Oltului (centrele zonei eponime) și Valea superioară a Mureșului (Hodac, Ibănești, Ibănești-Pădure, Deda, Bistra, Filea, Idicel); pescuitul din Delta Dunării a fost cercetat prin intermediul vastului inventar al cherhanalei și gospodăriei de pescar din Mahmudia, iar cel al sturionilor, la vărsarea Dunării în Marea Neagră, de asemenea prin intermediul colecției realizate și al bibliografiei de specialitate. Finalizarea s-a făcut prin elaborarea catalogului colecției tematice și prin unele articole de specialitate.¹⁴

3.3.2. Problematika generală procedurală a *vânătorii populare* și cea specială (instrumentală) a capcanelor pentru capturarea animalelor sălbatice a fost urmărită prin asidue cercetări bibliografice, pe teren (în Cîmpu lui Neag, j. Hunedoara și în satele din Țara Oltului), cât și în colecțiile muzeelor de profil, obiectivul principal constituindu-l elaborarea proiectului tematic și a planului de organizare a grupei tematice a vânătorii populare din Muzeul Tehnicii Populare,¹⁵ lucrare condiționată în

¹⁴ Dan Munteanu, *Vechime, continuitate, unitate în tipologia instrumentarului piscicol tradițional*, în C.J.C.E.S. Asociația..., Sibiu, 1981.

— Idem, *Ostiile, străvechi unelte de pescuit de pe teritoriul României. Încercare de clasificare tipologică*, în: Studii și Comunicări de istoria civilizației populare din România, 1, Sibiu, 1981.

¹⁵ Idem, *Proiectul tematic de organizare a grupeii vânătorii în Muzeul tehnicii populare*, în volum.

Moldovatala (Botuș, Fundul Moldovei, Moldova, Sulița und Cîmpulung Moldovenesc). Beide Untersuchungen dienten der zur Ausarbeitung von Studien und Sammlungskatalogen nötigen Erweiterung wissenschaftlicher Information (Mitarbeiter Marcela Necula, Anca Fleșeru).

3.3. *Das bäuerliche technische Schaffen*, einerseits aus *phänomenologischer* Sicht behandelt (bilden die Themen doch ausgeprägte Volkskultur- und -zivilisationsäußerungen, die sich erheblich auf die spezifische Lebensweise des rumänischen Volkes auswirkten), andererseits aus der *Sicht des Gerätebestands* (hierher gehört das gesamte Arbeitsgerät, dessen sich unser Volk entlang seines historischen Daseins in allen Bereichen materiellen Wirkens bediente), bildete für die Mitarbeiter des Museums Bäuerlicher Technik das Grundthema des wissenschaftlichen Forschungsprogramms auch während der besprochenen Etappe.

Die Gattungen der Forschungsthemen wurden aufgrund einer konventionellen ethnologischen Hierarchie festgelegt, der jedoch wissenschaftliche Gesichtspunkte des technischen Fortschritts und der sozialen Arbeitsteilung, der beschäftigungsmäßigen Spezialisierung anhand der ununterbrochenen Vervollkommnung der Prozesse, Verfahren und des traditionellen technischen Arbeitsgeräts, zugrundelagen.

3.3.1. *Fischereitechnologie und -gerät* wurden dem allgemeinen Gedanken untergeordnet, das Wesen derselben anhand des Naturkontextes zu definieren, d.h.: der Art des Wasserlaufs und den Merkmalen der Unterwasserfauna. Als Vertreter der großen Binnenflüsse des Landes untersuchte man den Olt (d.h. die Zentren in seinem Eponymbereich), den Oberlauf des Mureș (Hodac, Ibănești, Ibănești-Pădure, Deda, Bistra, Filea, Idicel); den Fischfang im Deltagebiet untersuchte man anhand des umfassenden Inventars der Kerhane und des Fischergehöfts von Mahmudia, und den Störfang, aufgrund der zustandekommenen Sammlungen und der Fachbibliographie. Ihren Abschluß fanden diese Forschungen im Katalog der thematischen Sammlung und durch eine Reihe von Fachartikeln¹⁴.

3.3.2. Die allgemeine (die Verfahren angehende) Problematik der *bäuerlichen Jagd* und die besondere (das Gerät betreffende) der zum Fangen von Wildtieren bestimmten Fallen, wurde aufgrund intensiver bibliographischer Studien, durch Geländeuntersuchungen (in Cîmpu lui Neag, Kr. Hunedoara, und in Ortschaften des Țara Oltului-Gebietes) und Studien in einschlägigen Museumsammlungen ausgearbeitet, mit dem Ziel das thematische Projekt und den Ausstellungsplan der thematischen Gruppe „bäuerliche Jagd“¹⁵ auszu-

¹⁴ Dan Munteanu, *Vechime, continuitate, unitate în tipologia instrumentarului piscicol tradițional*, in: K.K.K.S.F., Sibiu, V.F.V. Sibiu, 1981.

— Idem, *Ostiile, străvechi unelte de pescuit de pe teritoriul României. Încercare de clasificare tipologică*, in: Studii și Comunicări de istoria civilizației populare din România, 1, Sibiu, 1981.

¹⁵ Idem, *Proiectul tematic de organizare a grupeii vânătorii în Muzeul tehnicii populare*, im gegenw. Band.

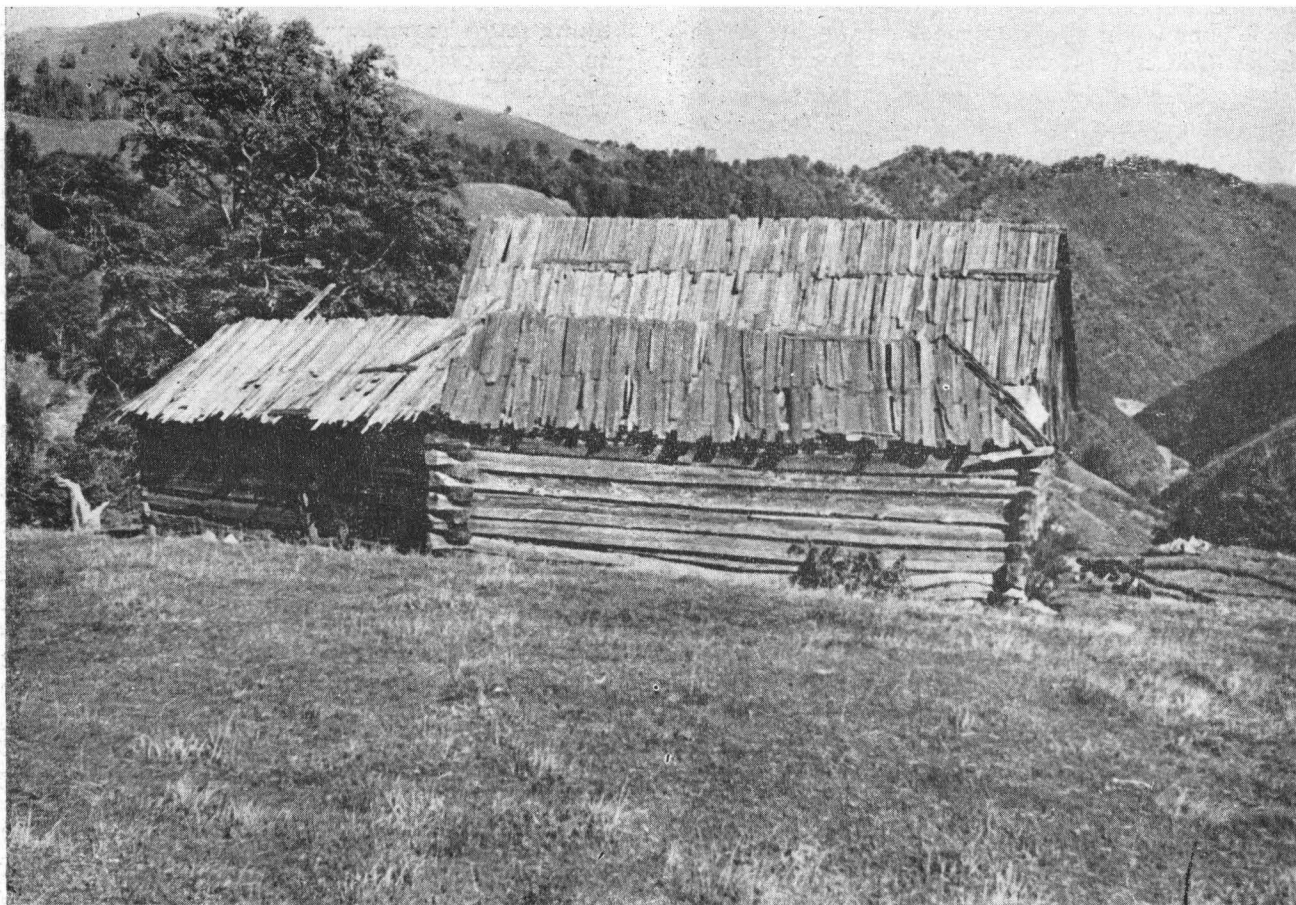

Figura 2 Staulul din Dîrjani, com. Rășinari, jud. Sibiu (imagine in situ)

Abb. 2. Der Schafstall („staul“) aus Dîrjani, Gemeinde Rășinari, Kr. Sibiu (Zustand am Standort)

prealabil de elucidarea tipologiei capcanelor de vînătoare¹⁶.

3.3.3. Universul sistemelor tehnice și al instrumentarului tradițional agro-pastoral, de cea mai mare vechime, continuitate și importanță pentru istoria civilizației bimilenare a românilor, a fost investigat atât prin continuarea cercetărilor pe teren, cât și prin inventarierea, studiul și catalogarea obiectelor din propriile colecții, sporite prin achiziții de monumente și obiecte potrivit cerințelor proiectului tematic.

3.3.3.1. În sectorul pastoral, colecția de monumente a crescut cu staulul pastoral din Rășinari și gospodăria pastorală din zona fînețelor din Cîmpu lui Neag, instrumentarului pastoral specific celor două importante zone de cultură pastorală din țara noastră adăugîndu-i-se cel al gospodăriei din Po-

fertigen, eine Arbeit, die die Klärung der Typologie der Jagdfallen voraussetzt¹⁶.

3.3.3. Die Gesamtheit technischer Systeme und überlieferten Arbeitsgeräts des Ackerbau-Viehzucht-bereichs, die in der Geschichte der zweitausend-jährigen Zivilisation der Rumänen durch ihr hohes Alter, ihre Kontinuität und Bedeutung, eine erhebliche Rolle spielten, wurde durch weitere Geländeforschungen sowie durch die bestandsmäßige Aufnahme, Katalogisierung und Untersuchung der eigenen Sammlungen und deren Bereicherung durch Ankäufe von Denkmälern und Gegenständen, aufgrund der Anforderungen des thematischen Projekts bereichert.

3.3.3.1. Die Sammlung volkskundlicher Denkmäler des Schafhaltungsabschnitts wurde um einen „Staul“ (Schafstall) aus Rășinari und ein Viehhaltergehöft aus der Heuwiesenzone von Cîmpu lui Neag ergänzt, wobei zum spezifischen Gerätebestand dieser beiden Hirtenkulturzonen unseres Landes noch der des aus Poiana Sibiului,

¹⁶ Idem, *Principii mecanice în construirea capcanelor de vînătoare țirănești de pe teritoriul României*, Colocviul național interdisciplinar de istorie a civilizației populare din România, ediția II, Sibiu, 1981, ms.

— Idem, *Tipologia capcanelor de vînătoare din Români*, Consfătuirea națională privind tipologia mijloacelor de muncă tradiționale, Sibiu, 1982 ms.

¹⁶ Idem, *Principii mecanice în construirea capcanelor de vînătoare țirănești de pe teritoriul României*, I.L.K., II. Folge, Sibiu, 1981, Manusk.

— Idem, *Tipologia capcanelor de vînătoare din România*, T.Ū.A.G., Sibiu, 1982, Manusk.

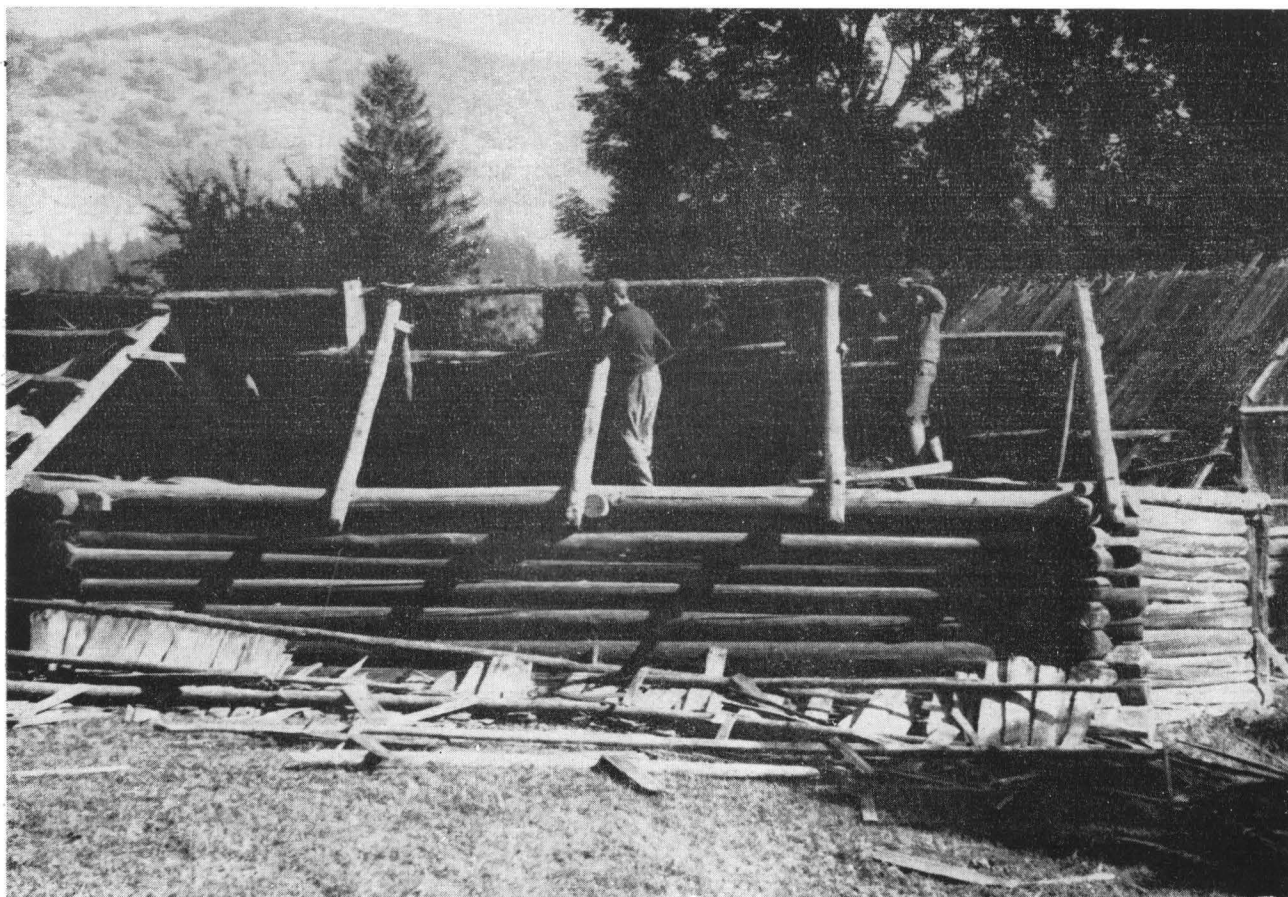

Figura 3 Aspect din timpul demontării gospodăriei cu „colnă” din Cîmpu lui Neag, jud. Hunedoara.

Abb. 3. Anwesen mit „colnă” genannten Schafunterstand aus Cîmpu lui Neag, Kr. Hunedoara (während der Abbrucharbeiten)

iana Sibiului, cel mai renumit centru al păstoritului transhumant din țara noastră.

Pe plan științific, cercetările au fost valorificate prin câteva articole de specialitate¹⁷, fiind totodată începută catalogarea colecției¹⁸ pe baza tipologizării instrumentarului pe procese tehnologice (autor, C-tin Popa).

3.3.3.2. Cercetarea instrumentarului agrar s-a făcut pe sectoare: cel utilizat în culturile cerealiere, în activitatea de irigare a culturilor legumicole din Oltenia, cel viticol și pomicol, de cultură a solului, de întreținere a culturilor și de prelucrare a fructelor. Patrimonial, colecțiile muzeului au crescut cu roata de irigat cu cupe din Comanca, j. Olt, patru teasuri viticole monumentale din

dem cel mai cunoscut centru transhumant rumănesc, adăugându-se și cele din zona de cultură a solului, de întreținere a culturilor și de prelucrare a fructelor.

În științifică s-au realizat mai multe articole¹⁷ și a început catalogarea colecției¹⁸ pe baza tipologizării instrumentarului pe procese tehnologice (autor, C-tin Popa).

3.3.3.2. Die Untersuchung des Ackerbau-Gerätebestandes geschah unter Berücksichtigung der Untersektoren, d.h.: der im Getreidebau, beim Bewässern der Gemüsekulturen Olteniens, der im Obst- bzw. im Weinbau, zur Bodenbearbeitung und zur Pflege der Kulturen oder zur Verarbeitung der Früchte verwendeten Geräte oder Vorrichtungen.

Der Museumsbestand dieses Untersektors wurde um ein Wasserschöpftrad aus Comanca, Kr. Olt,

¹⁷ C-tin Popa, *Acțiuni de organizare profesională ale oierilor în perioada interbelică*, în: C.J.C.E.S. Asociația..., Sibiu, 1980.

— Idem, *Contribuții la cunoașterea oieritului din zona de fînațe a Mărginimii Sibiului*, S.S.C.M. Bruckenthal, 1980, ms.

— Idem, *Contribuții la cunoașterea păstoritului în Munții Sebeșului*, în volum.

¹⁸ Idem, *Categorii ale instrumentarului pastoral tradițional*, Consf. naț. tipolog. mijl. muncă, Sibiu, 1982, ms.

¹⁷ C-tin Popa, *Acțiuni de organizare profesională ale oierilor în perioada interbelică*, în: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1980.

— Idem, *Contribuții la cunoașterea oieritului din zona de fînațe a Mărginimii Sibiului*, M.B., 1980, Manusk.

— Idem, *Contribuții la cunoașterea păstoritului în Munții Sebeșului*, im gegenw. Band.

¹⁸ Idem, *Categorii ale instrumentarului pastoral tradițional*, T.Ū.A.G., Sibiu, 1982, Manusk.

Apold și Bazna, j. Sibiu și Turdaș, j. Alba, complexul pomicol din Roșia, j. Sibiu, format din zdrobitoare manuală și teasc cu șurub central, și prin numerosul instrumentar agricol din dotarea celorlalte monumente transferate în muzeu, în acest interval de timp.

Științific, au rezultat comunicări științifice despre fenomenele cercetate pe teren¹⁹, articole de specialitate privind instrumentarul agrar din colecțiile Muzeului Tehnicii Populare²⁰ și alte lucrări elaborate pe baza cercetării propriului patrimoniu muzeal.²¹

3.3.4. *Tehnologia și instrumentarul preparării uleiului vegetal comestibil* din semințele plantelor oleaginoase a urmărit, în principal, completarea tipologiei foarte diverse și valoroase din grupa tematică a Muzeului Tehnicii Populare, cu tipuri și variante inedite existente în diferite zone cu vechi tradiții în acest domeniu.

În urma cercetărilor întreprinse în zona *Făget-Banat* (Șiștarovăț, Zăbrani, Bata, Ususău, Pătîrșa), a fost achiziționată de la Bata o uleiiniță avînd piua funcționînd pe principiul pilugului manual ridicat prin destinderea unei corzi naturale și teascul, pe principiul baterii manuale, al penelor și sonetei cu piston.

Cercetările din zona *Bradului-Țara Zărandului* (Tomești, Livada, Ocișor) au condus la achiziționarea unei gospodării cu un inventar specializat în prepararea uleiului, a cărui diversitate tipologică evidențiază o evoluție în cadrul zonei, în ultimul secol, cu deosebire după primul război mondial: pe lângă piua de picior cu un singur pilug, apare aici piua cu săgeți acționată manual cu ajutorul unei manivele, iar teascul de cea mai veche tradiție autohtonă (numit „cu berbeci”) este dublat de cel modern, cu două șuruburi fixe și piulițe mobile, cu coada-pîrghie foarte lungă, șuruburile fiind din metal.

3.3.5. *Procedeele tehnice și instrumentarul specific diferitelor meșteșuguri* au fost studiate cu oca-

vier Großkeltern aus Apold und Bazna, Kr. Sibiu und Turdaș, Kr. Alba, den Obstbaukomplex aus Roșia, Kr. Sibiu, bestehend aus einer handbetriebenen Obstmühle und einer Presse mit Zentralschraubenspindel und schließlich, durch Hinzukommen zur Ausrüstung der übrigen in diesem Zeitraum ins Museum überführten Denkmäler gehörenden Ackergeräts, erweitert.

Zu den *wissenschaftlichen Ergebnissen* gehören Mitteilungen betreffs bei Geländeforschungen untersuchter Erscheinungen¹⁹, Fachartikel hinsichtlich des in den Sammlungen des Museums bäuerlicher Technik vorhandenen Ackergeräts²⁰ und andere aufgrund der Erforschung eigener Museumsbestände zustandgekommene Studien²¹.

3.3.4. *Bei der Pflanzenölgewinnung benutzte Technologien und Arbeitsgeräte* bilden eine Ausstellungsgruppe, bei der man vor allem danach trachtete, die überaus vielfältige und wertvolle Typologie durch in verschiedenen Gebieten mit alter Tradition in diesem Bereich belegte Vorrichtungen und Varianten zu ergänzen.

Anhand von *im Gebiet Făget-Banat* (Șiștarovăț, Zăbrani, Bata, Ususău, Pătîrșa) unternommener Untersuchungen erwarb man aus Bata eine Olmühle, deren Stampfe mit der Hand betrieben wird, wobei der Schieber dank Elastizität eines natürlichen Bogens in seine Ausgangsstellung zurückkehrt, bei der Presse dagegen manuell eingeschlagene Keile oder ein vermittels Ramme vorgetriebener Kolben Verwendung findet.

Geländeforschungen in der *Zone Bradu-Zarand* (Tomești, Livada, Ocișor) bewirkten den Ankauf eines auf „Ölgewinnung spezialisierten und entsprechend ausgerüsteten Anwesens. Die typologische Vielfalt des Gerätebestands hebt eine vor allem nach dem ersten Weltkrieg einsetzende besondere Entfaltung hervor, d.h.: neben einer fußbetriebenen Olstampfe mit einer einzigen Anke tritt hier eine vermittels einer Kurbel manuell betriebene Olpochmühle mit Schießern und außer der altüberlieferten Keil-Rammbockpresse (hier als „cu berbeci“ bezeichnet) tritt eine moderne Presse mit zwei unbeweglichen Metallschraubenspindeln und mit zu langen Hebeln verlängerten Schwengeln auf.

3.3.5. *Die technischen Verfahren und Geräte, die verschiedene Gewerbe kennzeichnen, wurden*

¹⁹ Idem, *Contribuții etnografice la cunoașterea instalațiilor de irigații din județul Olt*, Ses. com. șt. Muz. jud. Slatina, 1980, ms.

²⁰ Idem, *Tipologia uneltelor de arat din colecția Muzeului tehnicii populare*, în: *Studii și comunicări de istoria...*, 1, Sibiu, 1981.

— Idem, *Unelte agricole din colecția Muzeului tehnicii populare*, Colocviu naț. interdisc. ed. II, 1981, ms.

— Cornel Irimie, C-tin Popa, *Din problematica unor ocupații tradiționale prezentate în muzeele etnografice din România*, în: C.J.C.E.S. Asociația... Sibiu, 1981.

²¹ C-tin Popa, *Construcții viticole și instrumentar tradițional din colecțiile Muzeului tehnicii populare*, Ses. șt. com. Muz. pom. vitic. Golești, 1982, ms.

¹⁹ Idem, *Contribuții etnografice la cunoașterea instalațiilor de irigații din județul Olt*, Tagung. d. Kreis-museums Slatina, 1980, Manusk.

²⁰ Idem, *Tipologia uneltelor de arat din colecția Muzeului tehnicii populare*, in: *Studii și comunicări de istoria...*, 1, Sibiu, 1981.

— Idem, *Unelte agricole din colecția Muzeului tehnicii populare*, I.L.K., 2. Folge, Sibiu, 1981, Manusk.

— Cornel Irimie, C-tin Popa, *Din problematica unor ocupații tradiționale prezentate în muzeele etnografice din România*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1981.

²¹ C-tin Popa, *Construcții viticole și instrumentar tradițional din colecțiile Muzeului tehnicii populare*, Tagung d.M.O.W., Golești, 1982, Manusk.

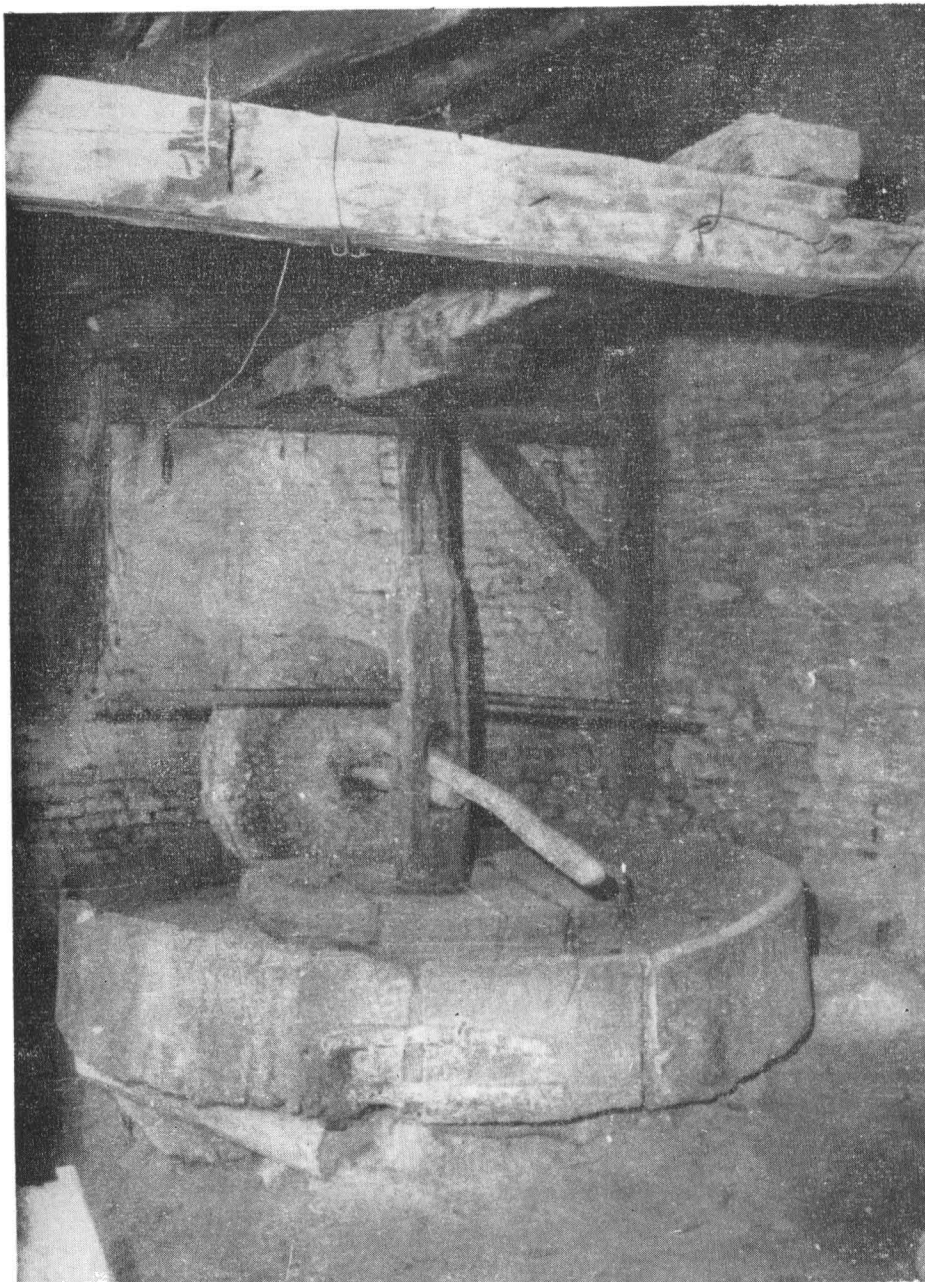

Figura 4 Zdrobitoare de fructe acționată manual din Roșia, jud. Sibiu

Abb. 4. Handbetriebene Obstmühle aus Roșia, Kr. Sibiu

zia transferării monumentelor cu acest profil, în cadrul muzeului din Dumbrava Sibiului, în această perioadă, fiind vorba în speță despre cel specific prelucrării borangicului²², a lînii²³ — cu privire specială asupra evoluției celui din Poiana Sibiului²⁴ — și sub formă de sinteză, despre războaiele de

anlässlich der Überführung derartiger Denkmäler ins Museum erforscht, wobei es sich in diesem Zeitraum vor allem um solche handelt, die für die Verarbeitung von Bastseide²² und Wolle²³ kennzeichnend sind — unter besonderer Berücksichtigung der Entwicklung, im Falle des Anwesens von Poiana Sibiului²⁴ — und als die typologische

²² Virginia Teodorescu, *Sistemul tradițional de cultură a viermilor de mătase într-o localitate sătească: Croici, com. Mătăsari (jud. Gorj)*, în: *Studii și com. de istoria...*, 1, 1981.

²³ Idem, *Unelte pentru prelucrarea textilelor în Mărginimea Sibiului*, în: C.J.C.E.S. Asociația..., Sibiu, 1981.

²⁴ Raymonde Wiener, *Prezentarea prelucrării lînei într-o gospodărie din Poiana Sibiului*, în volum.

²² Virginia Teodorescu, *Sistemul tradițional de cultură a viermilor de mătase într-o localitate sătească: Croici, Com. Mătăsari (Jud. Gorj)*, în: *Studii și comunicări de istoria...*, 1, 1981.

²³ Idem, *Unelte pentru prelucrarea textilelor în Mărginimea Sibiului*, în: K.K.K., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1981.

²⁴ Raymonde Wiener, *Prezentarea prelucrării lînei într-o gospodărie din Poiana Sibiului*, im gegenw. Band.

țesut în evoluția lor tipologică²⁵ iar în cazul olăritului, despre cuptoarele de ars oale, studiate ca instalații funcționând pe principiul energiei calorice, cunoscând la rândul lor o evoluție istorică și o varietate tipologică distinctă²⁶.

3.3.6. În cadrul *industriilor populare, morile* (instalațiile pentru măcinat cereale) au reprezentat categoria tematică cea mai intens cercetată, urmărindu-se, pe de o parte, istoria europeană și națională a fenomenului apariției și răspândirii diferitelor tipuri energetice, pe de alta, diversitatea tipologică, tehnic-constructivă și funcțională pentru completarea seriei de instalații existente în muzeu.

3.3.6.1. Pentru achiziționarea unei *mori cu tracțiune animală*, general răspândită, pînă la primul război mondial, în zonele de cîmpie din vestul țării, au fost întreprinse cercetări minuțioase în cca. 40 de localități din județele Timiș și Arad, finalizate prin depistarea și achiziționarea ultimelor vestigii ale mecanismului de acționare, transmisie și mecanic, salvate în localitățile Lenauheim și Sînpetru Mare, pe baza cărora urmează să fie reconstituită această monumentală instalație mulinologică.

3.3.6.2. Dintre *morile hidraulice, cele cu ciutură*, deși foarte bine reprezentate în Muzeul Tehnicii Populare prin nu mai puțin de cinci instalații, au continuat a forma obiectul unor cercetări noi de depistare pe teren.

În zona Hațegului, bazinul Rîului Mare, în raza localității Rîu de Mori, au apărut în preajma primului război mondial și au iradiat în mai multe localități din jur (Unciuc, Sînpetru), instalații perfecționate față de arhetipul local, identificat în centrele din zonă (Rîu de Mori, Ohaba, Sibîșeni), constînd din dispunerea pe axul vertical al ciuturilor, a unor roți dințate din lemn care, cuplînd cu un pinion metalic, multiplică mișcarea transmisă de la roata de apă la piatră; totodată, este suprimat „ridicătorul“ (tija verticală paralelă cu axul ciuturii, prin intermediul căreia este asigurată reglarea spațiului dintre pietre) și înlocuit cu sistemul generalizat la morile cu roată verticală (avînd un sistem de amplificare a mișcării format din roți dințate), constînd dintr-un șurub cu manivelă de proveniență industrială.

Un valoros exemplar din acest tip de moară cu două ciuturi a fost transferat în muzeu din localitatea Rîu de Mori, completînd în mod fericit seria tipologică a morilor cu ciutură din muzeu.

Aprofundarea cercetărilor privind această categorie a morilor hidraulice în zonele care au cunoscut odinioară o mare densitate a răspîndirii lor a

Entwicklung des Webstuhls²⁵ betreffende Synthese, bzw. hinsichtlich der Töpferei, um die Brennöfen, die als Anlagen untersucht wurden, die aufgrund der Wärmeenergie arbeiten und ihrerseits eine eigene historische Entwicklung erlebten und eine besondere typologische Vielfalt aufweisen²⁶.

3.3.6. Im Rahmen der *bäuerlichen Industrien* bildeten die *Mühlen*, (als Vorrichtung zum Zerkleinern von Getreide) die intensivst untersuchte thematische Gattung, wobei man einerseits die europäische und nationale Geschichte des Auftretens und der Verbreitung der verschiedenen energetischen Typen und andererseits die typologische, technisch-baumäßige und funktionelle Vielfalt verfolgte, mit dem Ziel, die Reihe der im Museum vorhandenen Anlagen zu ergänzen.

3.3.6.1. Zwecks Ankauf einer bis zum ersten Weltkrieg in den westlichen Heidegebieten des Landes allgemein verbreiteten Göpelmühle, stellte man in rund 40 Ortschaften der Kreise Timiș und Arad tieferschürfende Untersuchungen an, deren Ergebnis der Ankauf der letzten Überreste derartiger Mühlen bildete, d.h. ein Antriebs-, Übertragungs- und ein Mahlmechanismus, die in den Ortschaften Lenauheim und Sînpetru Mare sichergestellt werden konnten und aufgrund derer sich diese riesige Mahlanlage rekonstruieren läßt.

3.3.6.2. Obgleich die *Löffelradmühlen* unter den *Wassermühlen* des Museums Bäuerlicher Technik durch nicht weniger als fünf Anlagen vertreten sind, bildeten diese auch weiterhin den Gegenstand von Geländeuntersuchungen mit dem Ziel neue Denkmäler zu entdecken. So trat zu Beginn des ersten Weltkriegs im Hațeggebiet, bzw. im Tal des Rîu Mare und im Weichbild der Ortschaft Rîu de Mori eine dem lokalen Urtypus gegenüber vervollkommnete Spielart auf, die sich in mehreren Ortschaften der Umgebung verbreitete (Unciuc, Sînpetru). Diese Anlage, die noch in Rîu de Mori, Ohaba, Sibîșeni identifiziert werden konnte, verfügt über ein Holz- und Metallzahnradgetriebe, das die Drehbewegung der Radachse auf den Stein vervielfältigt überträgt. Hinzu kommt, daß der „Heber“ (ein parallel zur Radachse verlaufender Balken mit dessen Hilfe man den Steinabstand zu regeln vermag) beseitigt und durch eine bei den Wassermühlen mit senkrechtem Rad allgemein verbreitete Vorrichtung ersetzt wurde, die einem kurbelbetriebenen Schraubenhebezug industrieller Herkunft entspricht.

Ein mit zwei Löffelrädern versehenes wertvolles Exemplar dieses Typs wurde aus der Ortschaft Rîu de Mori ins Museum übergeführt und ergänzt die Typenreihe der hier befindlichen Löffelradmühlen vorzüglich.

Die Vertiefung der Forschungen hinsichtlich dieser Wassermühlgattung in Gebieten, wo diese einst eine große Verbreitung verzeichnete, ergab eine Reihe neuer wissenschaftlicher Originalbeiträge.

²⁵ Idem, *Tipologia războaielor de țesut*, Consfăt. naț. tipolog. mijl. muncă, Sibiu, 1982, ms.

²⁶ Narcisa Ucă, *Tipologia cuptoarelor de ars oale ilustrată în Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibului*, în: Studii și com. de istoria . . . , 1, 1981.

²⁵ Idem, *Tipologia războaielor de țesut*, T.U.A.G., Sibiu, 1982, Manusk.

²⁶ Narcisa Ucă, *Tipologia cuptoarelor de ars oale ilustrată în Muzeul tehnicii populare din Dumbrava Sibului*, in: Studii și com. de istorie, 1, 1981.

Figura 5. Instalația morii cu ciutură și sistem de transmisie din Rîu de Mori, jud. Hunedoara (aspect din timpul demontării)

Abb. 5. Mechanismus und Übersetzungssystem der Löffelradmühle aus Rîu de Mori, Kr. Hunedoara (während der Abbrucharbeiten)

permis o serie de noi și originale contribuții științifice prezentate în periodicele de specialitate sau la sesiunile de comunicări organizate de diferite muzee din țară²⁷.

3.3.6.3. În ceea ce privește morile de apă cu roată verticală, de tip clasic, un ultim progres pe linia creșterii randamentului a fost acela al introducerii celei de a doua trepte de transmisie, idee

die in Fachperiodika veröffentlicht oder anlässlich von verschiedenen Museen des Landes veranstalteter Tagungen als Mitteilungen²⁷ dargelegt wurden.

3.3.6.3. Was die Mühlen mit klassischen senkrechtem Wasserrad anbelangt, bildet das Einführen zweier Übersetzungsstufen eine Verbesserung zur Steigerung der Mahlleistung, ein Gedanke,

²⁷ Corneliu Bucur, *Argumente toponimice și etnolingvistice privind vechimea milenară a instalațiilor hidraulice pe teritoriul României (Făcăi, Rîu de Mori)*, Ses. șt. com. Muz. Olteniei, Craiova, 1980, ms.

²⁷ Corneliu Bucur, *Argumente toponimice și etnolingvistice privind vechimea milenară a instalațiilor hidraulice pe teritoriul României (Făcăi, Rîu de Mori)*, Tagung d. Museums der Oltenia, Craiova, 1980, Manusk.

— Idem, *Moara cu titirez, arhetip al morilor hidraulice cu ciutură din România*, Ses. șt. com. Complexul muzeal jud. Vrancea, Focșani, 1981, ms.

— Idem, *Moara cu titirez, arhetip al morilor hidraulice cu ciutură din România*, Tagung d. Museal-komplexes d. Kreises Vrancea, Focșani, 1981, Manusk.

Figura 6 Angrenajul în două trepte al morii hidraulice de la Rogojel, jud. Cluj

Abb. 6. Zweistufenübersetzung der Wassermühle von Rogojel, Kr. Cluj

inspirată pare-se de angrenajul dublu al morilor plutitoare, frecvente odinioară în aceeași zonă a Someșului superior.

O instalație de acest tip, transferată de la Rogojel, j. Cluj, permite prezentarea, în cadrul muzeului sibian, și a acestei etape din dezvoltarea mecanismului morii de măcinat cereale din patria noastră.

3.3.6.4. Un ultim tip de moară hidraulică, apărută după al doilea război mondial, în zona Jibou, pe apa Someșului, legat direct de dispariția morilor plutitoare, este cel numit în literatura de specialitate „moara cu alvan“. Aceasta constă din manevrarea, cu ajutorul unui troliu, a roții de apă și arborelui motor, pe care este dispusă roata măselată, în funcție de nivelul apei sau pentru prevenirea ditrugerii roții de către sloiurile de gheață, în timpul iernii, cuplarea cu pinionul fixat pe arborele receptor făcându-se cu ajutorul unui lanț de „tip Gall.“

Perieghiza efectuată în zonă a dus la depistarea mai multor instalații dintre care una va fi transferată, în viitor, în Muzeul Tehnicii Populare.

3.3.6.3. Problematika morilor de vânt a fost re-luată printr-un amplu studiu monografic întreprins asupra celor șase instalații din colecția muzeului, completat cu informații din teren și din arhive, pentru redactarea unei broșuri monografice în colecția „Monumente de cultură populară în Muzeul Tehnicii Populare“²⁸.

²⁸ Hedwiga Rușdea, *Morile de vânt din Muzeul tehnicii populare*, broșură, ms.

der anscheinend vom Zweistufengetriebe der Schiffsmühlen herrühren mag, die seinerzeit am Oberlauf des Someș häufig vertreten waren.

Eine solche aus Rogojel, Kr. Cluj stammende Anlage gestattete es im Museum von Sibiu auch diese Etappe der Entwicklung der Mahlmechanismen in unserem Land zu veranschaulichen.

3.3.6.4. Ein nach dem ersten Weltkrieg in der Gegend von Jibou, am Someș aufgetretener, unmittelbar mit dem Verschwinden der Schiffsmühlen zusammenhängender Wassermühlentypus wird in der Fachliteratur als „Moara cu alvan“ (von „alvány“, ungarisch Gerüst, Anm. d. Übers.) bezeichnet. Ihr Hauptmerkmal bildet eine Aufhängung des Wasserrades bzw. der Antriebsachse vermittels eines Flaschenzuges, der das Heben und Senken derselben je nach Wasserstand oder zum Schutz der Mühle bei Treibeis gestattet. Die Übertragung der Drehbewegung geschieht durch eine Gal'sche Gelenk- oder Laschenkette.

Geländeuntersuchungen führten zur Identifizierung mehrerer derartiger Anlagen, von denen eine in Zukunft ins Museum Bäuerlicher Technik überführt werden soll.

3.3.6.5. Die Problematik der Windmühlen bildete den Gegenstand einer ausgreifenden monographischen Untersuchung der sechs in der Sammlung des Museums befindlichen Anlagen, ergänzt durch Gelände- und Archivforschungen, mit dem Ziel der Herausgabe einer Broschüre in der Sammlung „Volkskulturdenkmäler im Museum Bäuerlicher Technik“²⁸.

²⁸ Hedwiga Rușdea, *Morile de vânt din Muzeul tehnicii populare*, Manusk.

3.3.7. Fierăstraiele hidraulice

În completarea instalațiilor existente din etapa anterioară (cele din Gura Rîului și Polovragi, ambele cu roată mică și transmisia directă la biela-manivelă) s-au întreprins cercetări în țară pentru identificarea unor instalații cu roată mare și amplificarea vitezei inițiale printr-un angrenaj din roți dințate, iar în ceea ce privește deplasarea carului cu bușteanul de tăiat, în locul sistemului de pîrghii, aplicat la celelalte instalații, depistarea unui ferăstrău care aplică, în acest scop, principiul axului-cremalieră.

Urmare cercetărilor întreprinse, au fost depistate două asemenea instalații, prima, provenind din com. Tomești, j. Hunedoara, fiind achiziționată și transferată în muzeu, cea secundă, identificată la Șuncuiuș, j. Cluj și prevăzută suplimentar cu un strung hidraulic, urmînd a fi transferată în viitor.

Pe baza cercetării tuturor acestor tipuri, subtipuri și variante, a fost elaborată o lucrare privind tipologia ferăstraielei hidraulice din România²⁹.

3.3.8. *Mijloacele de transport* încheie seria cercetărilor tematice asupra principalelor domenii instrumentale din perimetrul civilizației tehnice populare românești. Tratat de obicei periferic și superficial în lucrările clasice de etnografie, zonale sau de sinteză națională, mijloacele tradiționale de transport popular au fost investigate sistematic și extrem de minuțios, încercîndu-se pentru prima oară cuprinderea lor într-o viziune sistemică unitară. Începîndu-se dintr-o localitate³⁰, trecîndu-se apoi la zone succesive din sudul Transilvaniei, urmărindu-se identificarea tuturor tipurilor, subtipurilor și variantelor, stabilirea catenelor sistemului, și, în funcție de specialitatea zonală, selecționarea unor exemplare reprezentative pentru completarea colecției, se preconizează acoperirea treptată în întreg teritoriului țării și prezentarea în cadrul sectorului tematic din muzeu a întregii problematice.³¹ Zonele cercetate în această etapă sînt: Țara Oltului (76 localități), Mărginimea Sibiului (18), zona Sibiu — Miercurea (14) Valea Sebeșului (6), Bran (6), Valea Gurghiuului (3) în Transilvania, iar dincolo de Carpați, în Gorj-13, în Oltenia subcarpatică-5 și în Dolj-1 (Mîrșani). Bogata informație științifică recoltată a permis elaborarea *Proiectului tematic pentru organizarea pavilionului mijloacelor de transport*³² și a catalogului colecției tematice (autor Valerie Deleanu).

²⁹ Ștefan Palada, *Instalații pentru fasonat lemnul din Muzeul tehnicii populare*, în: Studii și cercet. de istoria..., 2, 1981.

— Idem, *Clasificarea tipologică a fierăstraielei hidraulice*, Consfătuirea..., Sibiu, 1982, ms.

³⁰ Valerie Deleanu, *Structura și tipologia mijloacelor de transport populare folosite la Mohu, județul Sibiu*, în: Studii și com. de istoria..., 2, 1981.

³¹ Idem, *Clasificarea mijloacelor de transport tradiționale*, Consfătuirea. Sibiu, 1982, ms.

— Idem, *Mutații în structura și utilizarea mijloacelor de transport în sudul Transilvaniei, în secol. XX*, Colocviul național. ed. II, Sibiu, 1981, ms.

³² Idem, *Probleme teoretice privind cercetarea și includerea în sistem a mijloacelor de transport din România*, în volum.

3.3.7. *Die wassergetriebenen Sägemühlen*. Zur Ergänzung der aus der vorigen Etappe rührenden Anlagen (der aus Gura Rîului und Polovragi, beide mit kleinem Wasserrad und Direktübertragung vermittelt Kurbelwelle und Schubstange) unternahm man im Land Untersuchungen zur Identifizierung von Anlagen mit großem Wasserrad und Übertragung vermittelt Zahnradgetriebe und hinsichtlich des Vorschubs des Blockwagens, einer Anlage, die anstelle der Hebel eine Zahnstange benutzt.

Aufgrund der angestellten Forschungen gelang es zwei derartige Anlagen festzustellen, deren eine aus Tomești, Kr. Hunedoara stammende, ins Museum überführt wurde, wogegen die zweite, in Șuncuiuș entdeckte, die auch eine wassergetriebene Drechselbank besitzt, in nächster Zukunft erworben werden soll.

Aufgrund der Untersuchung all dieser Typen, Untertypen und Spielformen arbeitete man eine die Typologie der wasserbestriebenen Sägemaschinen Rumäniens betreffende Studie aus²⁹.

3.3.8. Das Thema *Beförderungsmittel* beschließt die Reihe thematischer Forschungen zu den wichtigsten Gerätebereichen der bäuerlichen technischen Zivilisation der Rumänen. Üblicherweise behandelte man diese Gerätegattung in klassischen, zonalen oder nationalen Synthesestudien bloß am Rande und oberflächlich. Nun erfolgte eine systematische und überaus gründliche, einheitliche Untersuchung, die von einer Ortschaft³⁰ ausging und schließlich mehrere Gebiete Südtransilvaniens durchlief, wobei man alle Typen, Untertypen und Spielformen sowie die ganze Kette des Systems zu erfassen und aufgrund der gebietsmäßigen Eigenart repräsentative Exemplare zur Ergänzung der Sammlung auszuwählen suchte, um allmählich das ganze Landesgebiet und die gesamte Problematik im thematischen Museumssektor zu veranschaulichen³¹. Zu den in dieser Etappe erforschten Gebieten gehören: in Transilvanien das Țara Oltului — Gebiet (76 Ortschaften), die Mărginimea Sibiului (18), die Gegend Sibiu-Miercurea (14), das Sebeștal (6), die Zone Bran (6), das Gurghiuatal (3), jenseits der Karpaten dagegen im Gorjgebiet 13, im oltenischen Karpatenvorland 5 und im Doljgebiet 1 (Mîrșani). Die reiche wissenschaftliche Ausbeute gestattete die Ausarbeitung des *Thematikprojekts* für die *Pavillonarausstellung der Transportbehelfe*³² und des Katalogs der thematischen Sammlung (Verfasser Valerie Deleanu).

²⁹ Ștefan Palada, *Instalații pentru fasonat lemnul din Muzeul tehnicii populare*, in: Studii și com. de istoria..., 2, 1981.

— Idem, *Clasificarea tipologică a fierăstraielei hidraulice*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manuskr.

³⁰ Valerie Deleanu, *Structura și tipologia mijloacelor de transport populare folosite la Mohu, județul Sibiu*, in: Studii și com. de istoria..., 2, 1981.

³¹ Idem, *Clasificarea mijloacelor de transport tradiționale*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manuskr.

— Idem, *Mutații în structura și utilizarea mijloacelor de transport în sudul Transilvaniei în secolul XX*, I.L.K., 2. Folge, Sibiu, 1981, Manuskr.

³² Idem, *Probleme teoretice privind cercetarea și includerea în sistem a mijloacelor de transport din România*, im gegenw. Band.

Experiența pozitivă și voluminoasă a muzeului sibian în cercetarea universului civilizației instrumentale tradiționale a românilor a favorizat organizarea de către Muzeul Tehnicii Populare, la Sibiu, a două serii de manifestări științifice de interes și cu participare națională, *colocviile interdisciplinare de istoria civilizației populare din România*³³ și *consfătuirile naționale privind tipologizarea mijloacelor de muncă tradiționale*, o contribuție deosebită în elaborarea metodologiei de lucru³⁴ avînd-o specialiștii instituției gazdă.

Pornindu-se de la o primă clasificare a instalațiilor populare tradiționale din literatura etnografică românească³⁵ și de la stabilirea unor criterii științifice de clasificare tipologică³⁶, s-a procedat, la ambele manifestări științifice naționale, la analizarea unor variate domenii de unelte, instalații și mijloace de transport, încercîndu-se construirea seriilor tipologice și includerea cîmpurilor instrumentale în cadrul unor sisteme riguros constituite.

Aceste acumulări substanțiale la nivelul determinării analitice a creațiilor tehnice instrumentale a condus la definirea științifică a unei categorii distincte a patrimoniului cultural național, cea a „*monumentelor de tehnică populară*”³⁷, care completează fericit seria celor cunoscute pînă acum din literatura de specialitate (de arhitectură, de artă, istorice, memorialistice), avînd o excepțională valoare documentar-istorică și culturală.

3.4. *Arhitectura populară* a constituit un capitol important al cercetării științifice în noua etapă, motivat de caracterul complementar al problemicii arhitectonicii față de cea a creației tehnice, într-un muzeu cu expunere în aer liber.

³³ Dan Munteanu, *Cronică privind consfătuirea asupra tipologiei mijloacelor de muncă*, în: Revista muzeelor.

³⁴ Corneliu Bucur, *Etnografie și arheologie, etnologie și istorie. Interferențe în cercetarea interdisciplinară a civilizației populare românești*, în: Studii și com. de istoria..., 1, 1981.

— Idem, *Izvoarele etnografice și integrarea lor în cercetarea interdisciplinară a istoriei civilizației populare românești*, în: Studii com. de istoria..., 1, 1981.

— Idem, *Conceptele de uneltă și instalație în civilizația populară*, în: Studii com. de istoria..., 2, 1981.

³⁵ Idem, *Evoluție și tipologie în sistematica instalațiilor tradiționale din România*, în: Cibinium 1974—77, Sibiu, 1978.

³⁶ Idem, *Principii și metode de tipologizare a mijloacelor de muncă tradiționale*, *Consfătuirea...*, Sibiu, 1982, ms.

³⁷ Idem, *Monumentele de tehnică populară-categorie distinctă a patrimoniului cultural național*, în volum.

Die positive und umfangreiche Erfahrung des Museums von Sibiu bei der Erforschung des Universums der Zivilisation überlieferten Arbeitsgeräts der Rumänen begünstigte die Veranstaltung, seitens des Museums Bäuerlicher Technik aus Sibiu, zweier periodisch wiederkehrender wissenschaftlicher Tagungen von nationaler Bedeutung und unter Beteiligung der Vertreter von Fachinstitutionen des ganzen Landes und zwar des „*Interdisziplinären Kolloquiums für die Geschichte der rumänischen Volkszivilisation*”³³ und der „*Landesberatung hinsichtlich der Typologisierung überlieferten Arbeitsgeräts*“, bei denen die Mitarbeiter der Gastgeberinstitution ausschlaggebend zur Ausarbeitung der Arbeitsmethodologie³⁴ beitrugen.

Man ging dabei von einer ersten Klassifizierung der überlieferten bäuerlichen technischen Anlagen in der rumänischen Volkskundeliteratur aus,³⁵ bzw von der Festlegung wissenschaftlicher Gesichtspunkte zu einer typologischen Klassifizierung³⁶ und stellte anlässlich beider wissenschaftlichen Landesveranstaltungen eine Untersuchung mannigfaltiger Bereiche an Arbeitsgerät, Anlagen und Transportbehelfen an, indem man das Zustandekommen typologischer Reihen und die Eingliederung der Instrumentalbereiche in rigoros aufgebaute Systeme zu verwirklichen suchte.

Diese Substanzhortung im Bereich der analytischen Untersuchung technischer Geräteschöpfungen trug zur wissenschaftlichen Definierung einer Sondergattung des nationalen Kulturbestandes, d.h. der „*Denkmäler bäuerlicher Technik*”³⁷ bei, die die Reihe der aus der Fachliteratur bisher bekannten (Bau-, Kunst-, Geschichtsdenkmäler und Gedenkstätten) bereichert und denen ein hoher geschichtlicher und kultureller Dokumentarwert innewohnt.

3.4. *Der bäuerliche Hausbau* bildete in der neuen Etappe ein wichtiges Kapitel wissenschaftlicher Forschung, begründet durch den Hilfscharakter, der der Architektonik dem technischen Schaffen gegenüber, in einem Museum mit Freilichtausstellung zukommt.

³³ Dan Munteanu, *Cronică privind consfătuirea asupra tipologiei mijloacelor de muncă*, în: Revista muzeelor.

³⁴ Corneliu Bucur, *Etnografie și arheologie, etnologie și istorie. Interferențe în cercetarea interdisciplinară a civilizației populare românești*, în: Studii și comunicări de istoria..., 1, 1981.

— Idem, *Izvoarele etnografice și integrarea lor în cercetarea interdisciplinară a istoriei civilizației populare românești*, în: Studii și comun. de istoria..., 1, 1981.

— Idem, *Conceptele de uneltă și instalație în civilizația populară*, în: Studii și com. de istoria..., 2, 1981.

³⁵ Idem, *Evoluție și tipologie în sistematica instalațiilor tradiționale din România*, în: Cibinium 1974—77, Sibiu, 1978.

³⁶ Idem, *Principii și metode de tipologizare a mijloacelor de muncă tradiționale*, M.B.T., Sibiu, 1982, Manusk.

³⁷ Idem, *Monumentele de tehnică populară — categorie distinctă a patrimoniului cultural național*, im gegenw. Band.

Vom trata principalele contribuții tot în cadrul sectoarelor și grupelor tematice care structurează expoziția Muzeului Tehnicii Populare.

3.4.1. O restanță a cercetării pentru organizarea interiorului *gospodăriei de pescar* din Mahmudia a fost cea a cunoașterii sistemelor de încălzire și a arhitecturii interiorului locuinței de pescar din Delta Dunării, în primele decenii ale sec. XX. În urma investigațiilor întreprinse în localitățile Mahmudia, Jurilovca și Sarichioi, j. Tulcea, au fost înțocmite releveele instalațiilor de încălzire, completându-se documentația științifică necesară actului muzeal de reconstituire a interioarelor în forma lor originară³⁸ în care scop s-au efectuat și numeroase achiziții de obiecte muzeale.

3.4.2. În domeniul *păstoritului*, au fost întreprinse cercetări privind arhitectura pastorală din sudul Transilvaniei pentru depistarea unui *staul poligonal* cu colibă și ocol semi-acoperit (construcție de străveche tradiție și continuitate milenară din zona fînațelor pentru iernarea animalelor aici cu furajele recoltate în timpul verii), și a unei *gospodării pastorale din zona fînețelor*, arhetipul gospodăriei cu curte închisă, cu „căsoană“ și „colnă“ pentru animale, dar prevăzută și cu alte anexe gospodărești (cămara de alimente, „groapa de cartofi“, poartă și porțiță de intrare în gospodărie). Cercetările s-au efectuat în zonele *Valea Jiului* (Iscroni, Bilugu și Cîmpu lui Neag), *Valea Sebeșului* (Șugag, Mărtinie de Sus, Mărtinie de Jos, Bîrzana, Arț, Purcaru, Jidoștina, Tău, Întreșugage) și *Mărginimea Sibiului* (Rășinari, Sibiel și Rîu Sadului).

Staulul din Rășinari subliniază în Muzeul Tehnicii Populare permanența păstoritului de cea mai mare vechime pe teritoriul României, acela al iernării în vatra satului la staule (atestat și de Virgiliu în „Odele“ sale, pentru geto-daci și conservat în chiar zonele și centrele care au practicat, cel mai devreme și cel mai intens, transhumanța, cum este cazul Rășinarilor, al cărui păstorit transhumant este atestat încă din 1418³⁹).

Gospodăria pastorală de fînețe „cu colnă“, din Cîmpu lui Neag, ilustrează sistemul habitajional al așezărilor pastorale risipite din zona piemontană a Carpaților Meridionali transilvani, locuirea permanentă sau numai sezonieră reclamînd realizarea unui întreg complex de locuire multifuncțional, dispunerea unghiulară a construcțiilor, inclusiv a adăpostului pentru oi, numit „colnă“, asigurînd închiderea curții pietruite, situație specifică gospodăriilor pastorale, dictată de necesități strict func-

Wir wollen die Hauptbeiträge ebenfalls im Rahmen der Sektoren und thematischen Gruppen behandeln, die die Ausstellung des Museums Bäuerlicher Technik strukturieren.

3.4.1. Bei der Aufstellung des *Fischergehöfts* aus Mahmudia gab es zwei Dinge zu klären und zwar die Inneneinrichtung der Fischerhäuser des Donaudeltagebiets aus den ersten Jahrzehnten des XX. Jh. und die darin benutzten Heizanlagen. Aufgrund in den Ortschaften Mahmudia, Jurilovca und Sarichioi, Kr. Tulcea, angestellter Untersuchungen gelang es Heizanlagen zeichnerisch festzuhalten und die zum Wiederaufbau von Innenräumen in ihrer ursprünglichen Form nötige wissenschaftliche Dokumentation zu schaffen³⁸, wozu auch zahlreiche Ausstattungsgegenstände angekauft wurden.

3.4.2. Im Bereich der *Schafhaltung* unternahm man Untersuchungen hinsichtlich des Hausbaus in Südtransilvanien, zum Auffinden eines *vieleckigen Schafstalls* („staul“) samt Wohnhaus und halbedeckter Umzäunung (auf alter Überlieferung und tausendjähriger Kontinuität fußender, zum Überwintern der Schafe und Verfüttern des über den Sommer geernteten Heus bestimmter Bau der Heuwiesenzone) und eines *Viehhalteranwesens der Heuwiesenzone*, bestehend aus einem geschlossenen Gehöft, das neben dem Wohnhaus („căsoană“) und dem Schafstall („colnă“) auch andere Nebengebäude (Vorratskammer, Kartoffelmiete, Tor und Türchen) aufweist. Die Untersuchungen erstreckten sich auf das *Jiutal* (Iscroni, Bilugu und Cîmpu lui Neag), das *Sebeștal* (Șugag, Mărtinie de Sus, Mărtinie de Jos, Bîrzana, Arț, Purcaru, Jidoștina, Tău, Întreșugage) und die *Mărginimea Sibiului* (Rășinari, Rîu Sadului). Der aus *Rășinari rührende Staul* hebt die Permanenz der ältesten Viehhaltung auf dem Boden Rumäniens, nämlich das Überwintern im Weichbild des Dorfes, in Ställen hervor (das auch Vergil in seinen Oden für die Geto-Daker belegt), das sich selbst in Gebieten und Zentren erhielt, die frühst und intensivst die Transhumanz ausübten, wie im Falle der Ortschaft Rășinari, deren Transhumanz bereits im Jahre 1418 urkundlich belegt ist³⁹.

Das aus Cîmpu lui Neag stammende *Heuwiesengehöft* mit dazugehöriger „colnă“ veranschaulicht die Wohnweise der auf der Piedmontfläche der transsilvanischen Karpaten gelegenen Streusiedlungen mit Pastoralcharakter, wo das zeitweise oder ständige Bewohnen der Anwesen die Schaffung eines Vielzweckwohnkomplexes erforderlich machte, dem ein Schafunterstand („colnă“) angehört, der den mit Steinpflaster versehenen Hof abschließt, eine von praktischen Gesichtspunkten diktierte, für Pastoralanwesen typische Erschei-

³⁸ Anca Fleșeru, *Gospodăria de pescar din Mahmudia (jud. Tulcea). Tradiții și inovații în organizarea interiorului locuinței (perioada 1920—1945)*, în volum.

³⁹ Corneliu Bucur, *Invarianță și variabilitate în păstoritul tradițional*, în: Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei, X, 1978.

³⁸ Anca Fleșeru, *Gospodăria de pescar din Mahmudia (jud. Tulcea). Tradiții și inovații în organizarea interiorului locuinței (perioada 1920—1945)*, im gegenw. Band.

³⁹ Corneliu Bucur, *Invarianță și variabilitate în păstoritul tradițional*, in: Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, X, 1978.

ționale⁴⁰. Acest tip face tranziția spre gospodăria cu curte închisă din vatra satelor adunate de tip pastoral (tip ilustrat în mod ideal prin gospodăria din Poiana Sibiului), procesul evoluției arhitectonice culminând cu tipul de gospodărie cu ocol întărit, general răspândită în aria carpato-alpică din Europa (Vierkanthof).

În cazul ambelor construcții pastorale au fost efectuate cercetări privind organizarea interiorului locuinței și anexelor, achiziționându-se obiectele necesare reconstituirii acestor interioare cât mai aproape de situația lor originară.⁴¹

3.4.3. În grupa uleiului, constituită prin transferarea aici, pînă în 1977, numai a atelierelor de producție și eventual, a locuinței, în cazul cînd aceasta se găsește în cadrul aceleiași construcții, se punea problema transferării unei întregi gospodării de „oloier“, care să reconstituie imaginea, cît mai fidelă, a modului de viață a unei unități socio-economice specializată în prepararea uleiului vegetal. A fost aleasă o zonă cu o civilizație agropastorală arhaică, a cărei arhitectură să fi conservat tehnici și materiale de construcție tradiționale: cununi de birne orizontale încheiate în cheutoare dreaptă sau în coadă de rîndunică, cu plan patruleter sau hexagonal (în cazul șurii), cu acoperișurile avînd învelitoare din paie călcate cu piciorul. Gospodăria din Livada, cu șura din Ocișor, j. Hunedoara (zona Țării Zărandului) ilustrează pe deplin aceste caracteristici, inventarul său interior completînd în mod armonios ansamblul.

3.4.4. În sectorul prelucrării lemnului și ceramicii au intervenit probleme deosebite în domeniul arhitecturii populare.

3.4.4.1. În sectorul prelucrării lemnului, valorosul și originalul experiment muzeal anterior, constînd din prezentarea alăturată a două gospodării din Valea Cosăului-Maramureș, datînd la un interval de peste un secol și deosebindu-se între ele prin numeroși parametri constructivi și funcționali: planimetrie, elevație, tehnica de construcție în general, (cioplirea și îmbinarea bînelor, ermetizarea pereților, finisarea lor interioară, tehnica confecționării binalelor, cea a pardoselii, din argilă sau scîndură) și cea a detaliilor decorative, în special. Funcționalitatea spațiilor și organizarea interioarelor, stilul mobilierului funcțional și decorativ, tipul instalațiilor de foc, ca și tipologia construcțiilor auxiliare, a fîntînilor, porților și împrejmuirilor au evidențiat dinamica tradiției în cadrul meșteșugului dulgheritului, în pofida canoanelor (normelor) conservatoare, prea adeseori identificate cu tradiția, în locul stilului specific zonal sau local.

⁴⁰ Gabriela Mocanu, *Elemente arhaice în arhitectura locuinței la Cîmpu lui Neag*, în: Studii com. de istoria . . . , 2, 1981.

⁴¹ Raymonde Wiener, vezi nota 24.

nung⁴⁰. Dieser Gehöfttypus bildet den Übergang zu dem im Weichbild des für das Hirtenwesen kennzeichnenden Haufendorfes gelegenen, geschlossenen Gehöft (eines Typs, der geradezu ideal durch das Anwesen aus Poiana Sibiului veranschaulicht wird), wobei der architektonische Entwicklungsprozeß in dem allgemein im Alpen-Karpatenraum verbreiteten geschlossenen Vierkantgehöft gipfelt.

Im Falle beider Pastoralbauten stellte man Untersuchungen hinsichtlich des Hausinneren und der Wirtschaftsgebäude an und erwarb die zu deren möglichst originalgetreuen Ausstattung nötigen Gegenstände.⁴¹

3.4.3. Bei der Gruppe der *Pflanzenölgewinnung*, die bis 1977 lediglich durch Überführung von Werkstätten und bloß ausnahmsweise von Wohnhäusern illustriert wurde, soweit diese sich mit den ersteren unter einem Dach befanden, stand die Anschaffung eines vollständigen Ölmüllergehöfts zur Sprache, das das Bild einer in der Ölgewinnung spezialisierten sozial-wirtschaftlichen Einheit möglichst getreu widerspiegeln sollte. Man verfiel dabei auf ein durch urtümliche Ackerbauern-Viehhalter-Zivilisation gekennzeichnetes Gebiet, dessen Hausbau überlieferte Baustoffe bewahrt hat, d.h. in Schwalbenschwanz oder einfacher Verkämmung verbundene waagerechte Balkenkränze, Gebäude mit quadratischem oder sechseckigem Grundriß (im Falle der Scheune), mit Dächern, die mit gestampftem Stroh gedeckt sind. Das aus Livada stammende Gehöft mit der aus Ocișor, Kr. Hunedoara (Gebiet Zarand) herrührenden Scheune vergegenwärtigen diese Merkmale vollkommen und ihr Inneres vervollständigt auf harmonische Weise das Gesamtbild.

3.4.4. Im *Holzbearbeitungs- und im Töpfereisektor* gab es im Hausbaubereich besondere Fragen zu lösen.

3.4.4.1. Die Dynamik der Überlieferung innerhalb des *Zimmerwerkbereichs*, entgegen den konservativen Normen die, anstelle des spezifischen Gebiets- und Lokalstils, allzuhäufig mit der Überlieferung verwechselt werden, unterstrich im Sektor für *Holzbearbeitung* das vorher angestellte originelle Experiment zwei Anwesen aus dem *Cosăutul — Maramuresch*, nebeneinander auszustellen, zwischen deren Bauzeit über ein Jahrhundert liegt und die sich durch zahlreiche baumäßige und funktionelle Kennzeichen unterscheiden, wie etwa: durch Grund-, bzw. Aufriß, die Bauweise schlechthin (das Behauen und Verbinden der Balken, das Abdichten der Wände, deren Ausfertigung, die Herstellung der Bautischlerei und des aus Lehm und Brettern bestehenden Fußbodens) und durch die Zierdetails, bzw. die Funktionalität der Räume und die Anlage der Stubeneinrichtung, den Stil des Zweck- und Ziermobiars, den Typus der Feuerstellen und die Typologie der Nebengebäude, der Brunnen, der Tore und Umzäunungen.

⁴⁰ Gabriela Mocanu, *Elemente arhaice în arhitectura locuinței la Cîmpu lui Neag*, în: Studii și com. de istoria . . . , 2, 1981.

⁴¹ Raymonde Wiener, siehe Fußnote 24.

Dorind a oferi un pandant cultural pe exemplul *Gorjului*—altă zonă cu excepționale valențe tehnice și artistice în prelucrarea lemnului — și prin aceasta, a sugera caracterul de frecvență dacă nu chiar de generalitate a fenomenului mutațiilor calitative în tehnica și arta construirii locuinței și anexelor gospodărești, condiționate de un context istoric, au fost selecționate din Stolojani și Cărbunești două gospodării reprezentând etape și stiluri deosebite: prima, ilustrând arhetipul locuinței gorjene de deal cu un singur nivel și camera separată, înzestrată însă prin excepționale lucrări decorative la nivelul stîlpilor casei, a undrelelor, a grinzii de la fațadă („florar“) și chiar a ușii de intrare (lucrată în tehnica parchetului cu elemente decorative), cea secundă, tipul evoluat, al construcției pe două nivele lucrată exclusiv din grinzi de stejar, tip de excepție în întreaga arhitectură populară românească, parterul fiind ocupat de cameră, iar etajul, de locuința care respectă planul și funcțiile „tradiționale“.

Și în acest caz, au fost întreprinse cercetări minuțioase în întreaga zonă pentru cunoașterea modului de organizare a interiorului locuințelor, situație mai dificilă prin necesitatea diferențierii cronologice și stilistice între cele două gospodării, achiziționându-se numeroase obiecte din toate genurile (lemn, textile-port, ceramică, metal, os, etc.) și din toate domeniile activităților agro-pastorale, fără a se ignora instrumentarul specific activității constructive și decorative a dulgherilor.

3.4.4.2. În grupa tematică a *instrumentelor muzicale*, urmărind în mod consecvent principiul asigurării unui dialog cultural între monumentele care prezintă același fenomen de cultură populară dar provin din zone etnografice sau chiar provincii istorice diferite, alături de mai vechea gospodărie-atelier de fluierari din Hodac, j. Mureș, a fost transferată (încă nereconstruită) gospodăria-atelier de buciumar și tilincar din Cîmpulung Moldovenesc. Transilvania și Bucovina dialoghează prin cele două ansambluri arhitectonice și ateliere meșteșugărești, deopotrivă pe planul construcției monumentelor (a casei și anexelor gospodărești), a instrumentarului specific construirii instrumentelor muzicale, al arhitecturii interiorului, al artei populare textile ș.a.

În pofida unor particularități stilistice evidente — rezultat al dezvoltării istorice deosebite, în anumite perioade ale istoriei — unitatea culturii populare românești este mai mult decît evidentă.

3.4.4.3. În cadrul aceluiași sector, dar în *grupa olăritului*, completarea gospodăriei-atelier de olar din Olari-Horezu cu șopronul pentru cuptorul de ars oale, asigură reprezentarea pleneră a valențelor utilitare și artistice ale arhitecturii vîlcene, în dia-

Aus dem Wunsch heraus am Beispiel des *Gorjgebiets* dem oberen ein kulturelles Gegenstück, d.h. ein anderes Gebiet mit außerordentlichen technischen und künstlerischen Valenzen in der Holzbearbeitung entgegenzusetzen — und damit den Charakter der Häufigkeit, wenn nicht gar der allgemeinen Verbreitung der durch geschichtliche Zusammenhänge bewirkten Erscheinung qualitativer Verlagerungen in der Bautechnik und — kunst des Wohnhauses und der Nebengebäude herauszuarbeiten, erwarb man aus Stolojani und aus Cărbunești zwei Anwesen, die zwei verschiedene Bauetappen und — stile verkörpern. Und zwar veranschaulicht das erste den Urtypus eines Berglandgehöfts des Gorjgebiets, verkörpert durch ein einziges Geschoß und alleinstehende Kammer, zeichnet sich jedoch durch außerordentlichen Zierat an den Haussäulen, den Streben, dem Stirnbalken der Fassaden („florar“) ja selbst an den Eingangstüren aus (die in Verblendtechnik verziert wurden), das zweite dagegen verkörpert den fortgeschritteneren Typus des Zweigeschoßhauses, der ausschließlich aus Eichenbalken errichtet ist und im gesamten rumänischen Hausbau ein Glanzstück verkörpert, wobei das Erdgeschoß eine Vorratskammer und das Obergeschoß der Wohnung einnimmt, die den überlieferten Grundriß und traditionellen Bestimmungen bewahrt.

Auch in diesem Fall stellte man im genannten Gebiet umfassende Untersuchungen bezüglich der Wohnungseinrichtung an, da sich der Fall hier als schwieriger erwies, galt es doch die zwischen den beiden Anwesen bestehenden zeitlichen und stilistischen Unterschiede herauszuarbeiten, wozu man eine große Anzahl von Ausstattungs- und Gebrauchsgegenständen erwarb (Holz, Textilien-Tracht, Töpferei, Metall, Bein usw.) die allen Beschäftigungsbereichen des Ackerbaus und der Viehhaltung entstammen, ohne das spezifische Arbeitsgerät des Zimmermannwerks zu vernachlässigen.

3.4.4.2. Bei der thematischen Gruppe der *Musikinstrumente* überführte man, darum bemüht einen Kulturdialog zwischen den die gleiche Volkskulturercheinung veranschaulichenden Denkmälern zu schaffen, die verschiedenen Volkskundegebieten oder gar historischen Provinzen entstammen, in die Nähe des älteren Flötenbauergehöfts von Hodac, Kr. Mureș, ein Alphörner- und Pfeifchenbauergehöft aus Cîmpulung Moldovenesc. So kam es durch die beiden Bauensembles und die betreffenden Werkstätten zwischen den beiden Provinzen Transilvanien und Bukowina zu einem Zwiegespräch und zwar sowohl hinsichtlich des zur Anfertigung von Musikinstrumenten dienenden spezifischen Arbeitsgeräts, als auch der Kunst der Haustextilien usw.

Doch gewissen erkennbaren stilistischen Merkmalen zum Trotz, die das Ergebnis einer besonderen historischen Entwicklung bilden, liegt die Einheitlichkeit der rumänischen Volkskultur auf der Hand.

3.4.4.3. Im Rahmen des gleichen Sektors, jedoch zur Gruppe *Töpferei* gehörig, gewährleistet die Ergänzung des Töpfergehöfts aus Olari-Horezu, Kr. Vîlcea, durch einen für den Brennofen be-

log cu cele ale celorlalte zone etnografice din care s-au transferat alte opt gospodării-atelier de olari, din mai toate provinciile istorice ale României cu tradiții valoroase în meșteșugul olăritului (o ultimă zonă, Muntenia, urmează a fi reprezentată printr-o gospodărie de olar, în care s-oap s-au întreprins cercetări în mai multe subzone (Dâmbovița, Buzău, și Argeș). În felul acesta, într-o singură grupă tematică a Muzeului Tehnicii Populare se realizează o adevărată sinteză națională a stilurilor constructive, complementară celei urmărite, în principal aici, a stilurilor ceramice.

Inventarul achiziționat pentru întreaga gospodărie, inclusiv pentru atelierul meșteșugarului, întregește problematica arhitectonică.

3.4.5. În sectorul *prelucrării textilelor*, pentru completarea grupei *industriei casnice textile* (anterior, fuseseră transferate și reconstruite monumentele în cadrul cărora se prezintă prelucrarea lînii, a părului de capră și a cînepii), s-a achiziționat, transferat și reconstruit *gospodăria-atelier de mătăsar* din Croici, com. Mătăsari, j. Gorj, care urmează a ilustra prelucrarea borangicului.

În dorința de a prezenta o contrapunere de stiluri arhitectonice (de data aceasta din aceeași zonă etnografică, a Gorjului), identic cum s-a procedat și în cazul monumentelor din Săliște și Poiana Sibiului (în cadrul aceleiași grupe tematice), alături de casa joasă, cu un singur nivel și cel mai arhaic sistem de organizare a interiorului, din Musculești, com. Petrești, j. Gorj, s-a adus casa cu etaj de la Croici, care încorporează camera de produse alimentare la parterul clădirii, locuința — cu același plan bicelular, de veche tradiție în zonă — ocupînd etajul.

Monumentul a pus probleme deosebite la reconstrucție, datorită intenției aducerii sale la forma inițială; în timp, acestuia i s-au adus o serie de modificări cum ar fi închiderea prispei, amenajarea celei de a treia încăperi, anularea grupului sanitar („umblătoare“), majoritatea lor fiind constatate la demontare. Reconstituirea monumentului la forma originală a presupus cercetări suplimentare, relevarea unor monumente identice fără aceste modificări, unele din zonă, altele din Muzeul Arhitecturii Gorjene de la Curtișoara.

Și aici s-au efectuat cercetări privind organizarea interiorului, urmărindu-se, în afara specificului etnografic zonal, și acela dat de profilul meșteșugăresc, de statutul socio-economic al celor ce-l practicau, cercetări finalizate și prin numeroase achiziții de obiecte etnografice.

stimten Schuppen, die umfassende Darstellung zweckhafter und künstlerischer Valenzen des Hausbaus im Vilceagebiet, den übrigen Volkskundegebieten gegenüber, aus denen die anderen acht Töpfergehöfte stammen, die sozusagen alle historischen Provinzen Rumäniens vertreten, die auf Töpfertradition zurückblicken (der Muntenia soll das letzte Töpfergehöft entstammen, das man in den Bereich dieser thematischen Gruppe zu bringen beabsichtigt, wozu in mehreren Unterzonen: Dâmbovița, Buzău, Argeș Untersuchungen anliegen). Auf diese Art kommt im Bereich einer einzigen thematischen Gruppe des Museums Bäuerlicher Technik eine ausgesprochene Synthese der Baustile zustande, die die hinsichtlich der Keramikstile verfolgten ergänzt.

Das zur Ausstattung des Gehöfts erworbene, die Ausrüstung der Werkstatt einschließende Inventar, ergänzt die Problematik des Hausbaus.

3.4.5. Für den *Textilbearbeitungssektor* wurde, zur Ergänzung der Gruppe Haus-Textilindustrie (vorher wurden hierher Anwesen übergeführt und wiederaufgebaut, in denen man die Woll-, die Ziegenhaar- und die Hanfverarbeitung veranschaulichte) ein *Seidenwebergehöft* aus Croici, Gemeinde Mătăsari, Kr. Gorj, angekauft, übergeführt und wiederaufgebaut, das die Verarbeitung von Bastseide illustrieren soll.

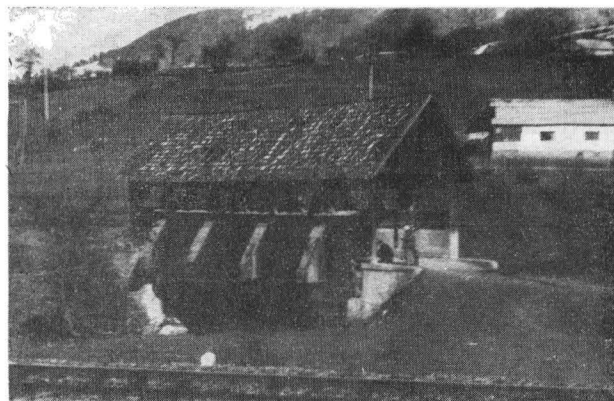
Aus dem Wunsche heraus eine Gegenüberstellung von Baustilen zu schaffen (diesmal aus dem gleichen Volkskundegebiet, d.h. der Zone Gorj), genau wie man mit den aus Săliște und Poiana Sibiului stammenden Denkmälern (im Rahmen der gleichen thematischen Gruppe) verfuhr, stellte man neben das eingeschößige Haus mit archaischer Inneneinrichtung aus Musculești, Gemeinde Petrești, Kr. Gorj, das aus Croici stammende zweigeschößige, dessen Erdgeschoß die Vorratskammer, das Obergeschoß dagegen die ebenfalls altüberlieferte Zweiraumwohnung umfaßt.

Das Denkmal warf beim Wiederaufbau eine Reihe von Fragen auf, da man es in seinen Urzustand zurückzusetzen beabsichtigte, waren doch im Laufe der Zeit eine Reihe von Veränderungen daran vorgenommen worden und zwar hatte man die offene Laube verbaut und einen dritten Raum geschaffen, sowie den Abtritt („umblătoare“) beseitigt, Tatsachen, die erst beim Abbruch zutage traten. Die Rückführung in den ursprünglichen Zustand setzte zusätzliche Untersuchungen und Bauaufnahmen bei anderen gleichartigen Denkmälern im Gebiet selbst oder im Museum bäuerlichen Hausbaus des Gorjgebiets von Curtișoara, befindlichen voraus, denen diese Umwandlungen abgingen.

Auch in diesem Falle untersuchte man die Inneneinrichtung hinsichtlich zonaler und durch das Gewerbeprofil, bzw. durch den sozial-wirtschaftlichen Status der Hausbewohner bedingter Merkmale und auch gewisser Ankäufe volkskundlichen Sachmaterials.

Figura 7 Podul acoperit de la Ilva Mare, jud. Bistrița-Năsăud (imagine in situ)

Abb. 7. Bedachte Brücke von Ilva Mare, Kr. Bistrița-Năsăud (Ansicht am Standort)

3.4.6. În sectorul *transporturi*, monumentul de arhitectură populară depistat și care urmează a fi transferat după dezafectarea sa, este *podul acoperit* de la Ilva Mare, acesta prezentând numeroase caracteristici constructive specifice genului, extrem de frecvent în zonele încorporate în secolul XVIII regimentelor grănicerești austriece.

3.5. *Arta populară* și mutațiile contemporane, autenticul și falsul (kitchul) a constituit o temă adiacentă celei cu privire la meșteșugurile populare. Cercetări exclusive în această direcție au fost întreprinse în câteva localități din județele Sibiu, Brașov, Vâlcea și Maramureș, rezultând o lucrare științifică cu o temă asemănătoare⁴², în cadrul procesului de perfecționare a cadrelor de specialitate și pregătind masa rotundă, cu specialiști de la I.C.E.D. — București, avînd ca temă: „Autentic și kitch în creația artistică populară contemporană”.

În cadrul colocviului de la Düsseldorf — R.F. Germania, ocazionat de prezentarea expoziției civilizației dacice în România, la Köln, a fost prezentată comunicarea științifică „Arta populară din România” (autori R. Wiener și George Lazăr).

3.6. Dintre capitolele *etnografiei și artei populare săsești* din Transilvania, cercetările s-au orientat în această etapă în direcția arhitecturii din centrele viticole Slimnic (Sibiu), Idiciul de Sus, Idiciul de Jos, Batoș și Logic (Reghin), Richiș, Biertan și Copșa Mare (Tîrnava) Livezile, Satu Nou, Lechința, Sieu-Posmuș, Teaca, Jelena, Dumitra și Budacu de Jos (Bistrița), identificîndu-se o *gospodărie de viticultor* în centrul Slimnic, pentru care s-au depistat și achiziționat obiectele de inventar gospodăresc și pentru interiorul locuinței, întocmindu-se formele de transfer.

În sfera *portului popular săsesc*, s-au întreprins cercetări pe teren în localitățile: Cristian, Turnișor, Slimnic, Cîsnădioara și Alțîna, achiziționîndu-se obiecte de port și elaborîndu-se un caiet metodic cu acest subiect⁴³. În ultima perioadă au început cercetările pe materialele din colecție pentru elaborarea catalogului de port popular (autor Irmgard Sedler).

3.4.6. Im *Transport-Sektor* soll die *bedachte Brücke* von Ilva Mare, als nächstes Denkmal bäuerlichen Hausbaus, hierher überführt werden, das eine ganze Reihe diese Gattung kennzeichnender baumäßiger Merkmale aufweist, die in den Gebieten der österreichischen Militärgrenze häufig auftraten.

3.5. *Volkskunst* und zeitgenössische Veränderungen, Authentisches und Falsches (Kitsch) bildeten mit den bäuerlichen Gewerben zusammenhängende Themen. Eigens in dieser Richtung stellte man Untersuchungen in mehreren Ortschaften der Kreise Sibiu, Brașov, Vâlcea und Maramureș an, die eine wissenschaftliche Studie mit einem ähnlichen Titel⁴², im Rahmen des Ausbildungsprozesses für Fachkader ergab, als Vorarbeit für ein Rundtischgespräch mit den Fachkräften des Instituts für ethnologische und dialektologische Forschungen, Bukarest, zum Thema: „Echtes und Kitsch in der zeitgenössischen Volkskunst“. Bei dem anlässlich der Kölner Ausstellung „Die dakische Zivilisation in Rumänien“ veranstalteten Kolloquiums von Düsseldorf — B.R. Deutschland, wurde die wissenschaftliche Mitteilung „Rumänische Volkskunst in Rumänien“ (Verfasser Raymonde Wiener und George Lazăr) dargelegt.

3.6. Unter den Kapiteln der *sächsischen Volkskunde und -kunst* Transsilvaniens konzentrierten sich die Forschungen in diesem Zeitraum auf den Hausbau der Weinbaugebiete Slimnic (Sibiu), Idiciul de Jos, Idiciul de Sus, Batoș und Logic (Reghin), Richiș, Biertan und Copșa Mare (Tîrnava), Livezile, Satu Nou, Lechința, Sieu-Posmuș, Teaca, Jelena, Dumitra bzw. Budacu de Jos (Bistrița) und man identifizierte in Slimnic ein *Weinbauerngehöft*, für das die Ausstattungsstücke und Einrichtungsgegenstände ausgewählt und angekauft wurden.

Im Bereich der *sächsischen Volkstracht* stellte man Untersuchungen in den Ortschaften Cristian, Turnișor, Slimnic, Cîsnădioara und Alțîna an, erwarb Trachtenstücke und arbeitete ein methodisches Heft zu diesem Thema aus.⁴³ In letzter Zeit angestellte Untersuchungen galten der Ausarbeitung des Volkstrachtenkatalogs (Verfasser Irmgard Sedler).

⁴² Idem, *Autenticul în creația populară contemporană*, lucrare de atestare, ms.

⁴³ Idem, *Caiet de port popular săsesc din zona Sibiului*, ms.

⁴² Idem, *Autenticul în creația populară contemporană*, Attestatsarbeit, Manusk.

⁴³ Idem, *Caiet de port popular săsesc din zona Sibiului*, Manusk.

Expozițional, a fost organizată, în cadrul ciclului de expoziții medalion ale creatorilor populari contemporani, prezentarea creației țesătoarei Katharina Teutsch, din Hoghilag.

3.7. *Conservarea patrimoniului* etnografic, monumental și obiectual din siturile etnografice sau muzeele cu expunere în aer liber, a constituit o temă fundamentală de cercetare pentru biologii din cadrul Laboratorului zonal de conservare, subiectele abordate fiind: biodăunătorii lemnului și combaterea lor, microclimatul din muzeele etnografice în aer liber (un studiu aprofundat a fost destinat în mod deosebit, Muzeului Tehnicii Populare și efectele sale asupra degradării patrimoniului) și metodologia conservării și restaurării acestui patrimoniu⁴⁴.

4. Principalele rezultate ale cercetărilor întreprinse în afara Planului național unic de cercetare, în etapa 1978—82

4.1. *Istoria civilizației tehnice populare din România*

Pornind de la concluziile *antropologiei culturale* (Franz Boas scria: „Pentru a înțelege istoria nu este suficient să știi cum sînt lucrurile, ci cum au ajuns să fie ceea ce sînt“⁴⁵) și ale *etnologiei istorice* (W.N. Felton scria, la rîndul său: „Este treaba etnologului de a descifra configurația formelor și

⁴⁴ Corneliu Bucșa, *Coleoptere xilofage din Muzeul tehnicii populare*, în: Studii și com., Științe naturale, Muzeul Brukenthal, Sibiu, 22, 1978.

— Livia Bucșa, *Micromicete care produc degradarea lemnului în Muzeul tehnicii populare*, în: Studii..., 1978.

— Corneliu Bucșa, Gheorghe Ban, *Aspecte metodologice privind acțiunile de combatere a biodegradării bunurilor culturale din lemn aflate pe teren*, în: Revista muzeelor și monumentelor, seria muzeu, 3, 1980.

— Corneliu Bucșa, D. Darvaș, *Coleoptere xilofage din obiective în aer liber și metode de combatere a lor*, în: Rev. muz. monum., seria muzeu, 9, 1978.

— Corneliu Bucșa, *Cercetări privind microclimatul la Muzeul tehnicii populare — Sibiu*, în: Cercetări de conservare și restaurare a patrimoniului muzeal, Muzeul național de istorie, București, vol. I, 1981.

— Idem, *Metode de conservare și restaurare a lemnului etnografic*, în: C.J.C.E.S. Asociația..., 1981.

— Idem, *Metode de protecție împotriva biodegradării monumentelor în aer liber. Aspecte metodologice*, în: Studii și cercet. de etnogr. și artă pop. Muzeul satului și de artă pop., vol. 2, 1981, București.

— Idem, *Metode de conservare și restaurare a lemnului*, în: Rev. muz. monum. 10, 1981.

⁴⁵ Franz Boas, *Methods of Ethnology*, în: American Anthropologie, S. N., nr. 22, 1920, după Cl. Lévi-Strauss, *Antropologia structurală*, Ed. Pol., 1978, p. 13.

Was die *Ausstellung* anbelangt zeigte man im Zyklus der Ausstellungsmedaillons zeitgenössischer Volkskünstler Arbeiten der Weberin Katharina Teutsch aus Hoghilag.

3.7. *Die Konservierung der Museumsbestände*, bzw. des volkskundlichen Denkmals- und Kleinsachmaterials, am ursprünglichen Standort oder in Freilichtmuseen, bildete ein vorrangiges Forschungsaheima der Biologen des zonalen Konservierungslabors, und die in Angriff genommenen Themen hießen: „Bioschädlinge des Holzes und ihre Bekämpfung“, „das Mikroklima in volkskundlichen Freilichtmuseen und seine Wirkung für den Verfall musealer Bestände“ (eine vor allem für das Museum Bäuerlicher Technik bestimmte Studie), „Methodologie der Konservierung und Restaurierung dieses Patrimoniums“⁴⁴.

4. Hauptergebnisse der in der Etappe 1978—1982 außerhalb des nationalen Einheitsforschungsplans unternommener Forschungen

4.1. *Geschichte der technischen bäuerlichen Zivilisation Rumäniens*

Auf den Schlußfolgerungen der *Kulturanthropologie* aufbauend (Franz Boas schrieb: „um die Geschichte zu begreifen, genügt es nicht zu wissen wie die Dinge sind, sondern wie sie zu dem wurden, was sie sind“⁴⁵), bzw. auf denen der geschichtlichen *Ethnologie* (W. N. Felton schrieb seinerseits: „Es ist Sache des Ethnologen, die Konfiguration der

⁴⁴ Corneliu Bucșa, *Coleoptere xilofage din Muzeul tehnicii populare*, in: Studii și com. de științe naturale, Muzeul Brukenthal, Sibiu, 22, 1978.

— Livia Bucșa, *Micromicete care produc degradarea lemnului în Muzeul tehnicii populare*, in: Studii și com. de științe naturale, Muzeul Brukenthal, Sibiu, 22, 1978.

— Corneliu Bucșa, Gheorghe Ban, *Aspecte metodologice privind acțiunile de combatere a biodegradării bunurilor culturale din lemn aflate pe teren*, in: Revista muzeelor și monumentelor, Reihe Museen, 3, 1980.

— Corneliu Bucșa, D. Darvaș, *Coleoptere xilofage din obiective în aer liber și metode de combatere a lor*, in: Revista muz. și mon. Reihe Museen, 9, 1978.

— Corneliu Bucșa, *Cercetări privind microclimatul la Muzeul tehnicii populare Sibiu*, in: Cercetări de conservare și restaurare a patrimoniului muzeal, Muzeul național de istorie, Bukarest, Band I, 1981.

— Idem, *Metode de conservare și restaurare a lemnului etnografic*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1981.

— Idem, *Metode de protecție împotriva biodegradării monumentelor în aer liber. Aspecte metodologice*, in: Studii și cercetări de etnografie și artă populară, Muzeul satului și de artă populară, Band 2, 1981, București.

— Idem, *Metode de conservare și restaurare a lemnului*, in: Rev. muz. și mon., 10, 1981.

⁴⁵ Franz Boas, *Methods of Ethnology*, in: American Anthropology, Nr. 22, 1920, apud Cl. Lévi-Strauss, *Antropologia structurală*, Editura politică, 1978, S. 13.

proceselor culturale⁴⁶), la care aderă și reprezentanți ai *antropo-geografiei* românești (G. Vâlsan: „Istoria este povestirea adevărată a întâmplărilor unui popor, iar când își lărgiște cadrul la o istorie a culturii (Kulturgeschichte) ea e aproape însăși etnografia înțeleasă evolutiv⁴⁷) și ai *etno-sociologiei* românești („în perspectiva timpului, fenomenele populare nu sînt decît foarte rar creații ale prezentului; ele sînt, de cele mai multe ori fenomene tradiționale. Aceasta însemnează că nu le putem explica fără raportare la trecut. A explica, în cazurile acestea însemnează nu numai a stabili funcțiile și înțelesurile, ci mai ales, a stabili originile și evoluția fenomenului, geneza și dezvoltarea lui⁴⁸ — scria Traian Herseni, încă la 1939), în noua etapă a cercetării civilizației populare românești se pune problema depășirii stadiului *analizei sincrone* a faptelor de cultură observate sau înregistrate în timpul anchetelor de teren și încercării unei investigații și *interpretări diacronice*, urmărind totodată *conotațiile culturale* posibile și *evaluările axiologice* pe planul major al culturii și civilizației universale.

Tema cercetării a fost tratată în cadrul unei teze de doctorat intitulată „*Introducerza la istoria civilizației tehnice populare românești*“, susținută la Institutul de Istoria Artei — București, în anul 1981, autor fiind semnatarul prezentului articol.

Față de imensitatea factologică a domeniului abordat, în perspectiva istoriei bimilenare a românilor, s-a căutat selecționarea unui *fapt de civilizație-eșantion*, reprezentativ pentru întreaga civilizație instrumentală a românilor, care să exemplifice, fără excepție, ideea continuității milenare a civilizației agrariene a comunităților autohtone din spațiul carpato-ponto-danubian, fiind prezentă în toate straturile de cultură istorică, din neolitic și pînă astăzi, acesta nefiind altul decît *moara*, în sensul clasic, acela de mijloc pentru zdrobirea semințelor, indiferent de natura energiei întrebuințate sau de structura sa tehnică.

Abordînd *subiectul istoriei morii* pe teritoriul României din perspectiva universalității sale și pe baza multilateralității domeniilor culturii populare cărora le este tangent, întîia premiză a fost aceea a unei *investigații multidisciplinare* prin sondarea, în egală măsură, a izvoarelor etnografice și istorice, dar și arheologice, lingvistice, toponimice,

kulturellen Formen und Prozesse zu beschreiben⁴⁶) Gedanken, denen auch die Vertreter der rumänischen *Anthropogeographie* (G. Vâlsan: „Die Geschichte ist die wahre Erzählung der Erlebnisse eines Volkes und wenn sie sich zu einer Kulturgeschichte aufwirft, ist sie beinahe die entwicklungs-mäßig verstandene Volkskunde⁴⁷) und die rumänische *Ethno-Soziologie* hinneigen („Aus der Sicht der Zeit erweisen sich die Erscheinungen der Volkskultur nur selten als Schöpfungen der Gegenwart, vielmehr sind sie meist überlieferte Erscheinungen. Das bedeutet, daß wir sie nicht zu erklären vermögen, ohne uns auf die Vergangenheit zu beziehen. Erklären aber bedeutet in diesen Fällen nicht nur die Bestimmungen und Bedeutungen festzulegen, sondern vor allem den Ursprung und die Entwicklung der Erscheinung, ihre Entstehung und Entfaltung⁴⁸ schrieb Traian Herseni bereits im Jahre 1939), galt es in der neuen Etappe der Erforschung der rumänischen Volkszivilisation das Stadium *synchronischer Analyse* der während der Geländeaufnahmen festgestellten und aufgezeichneten Kulturfakten zu überwinden und zu einer *diachronischen Untersuchung und Auslegung* überzugehen, indem man die möglichen *Kulturkonnotationen* und *axiologischen Bewertungen* auf der Ebene der Weltkultur und -zivilisation verfolgt.

Das Forschungsthema wurde im Rahmen einer Doktorarbeit mit dem Titel „Einführung in die Geschichte der rumänischen technischen Volkszivilisation“ behandelt, die im Institut für Kunstgeschichte Bukarest im Jahre 1981 verfochten wurde und deren Verfasser der Unterfertigte ist.

Der faktologischen Unendlichkeit des aus der Sicht der zweitausendjährigen Geschichte der Rumänen behandelten Bereichs gegenüber, suchte man nach einer als Musterbeispiel dienenden Zivilisationstat, die ausnahmslos den Gedanken tausendjähriger Kontinuität der Ackerbauzivilisation einheimischer Gemeinschaften des Karpaten-Donau-Schwarzmeerraumes veranschaulicht, die in allen Kulturschichten, von der Jungsteinzeit bis heute, belegt ist, und verfiel dabei auf die *Mühle*, im klassischen Sinne eines Behelfs zum Zerkleinern von Getreidekörnern, ungeachtet der benutzten Energie oder der technischen Struktur derselben.

Die erste Voraussetzung für das Zustandekommen einer *Geschichte des Mühlenwesens* auf dem Boden Rumäniens, aus der Sicht ihrer Universalität und aufgrund der Mannigfaltigkeit der Volkskulturbereiche, zu denen sie Kontakte aufweist, bildete eine *multidisziplinäre Forschung*, durch gleichmäßiges Sondieren volkskundlicher und geschichtlicher, aber auch archäologischer, sprachkundlicher (Flur- und Gewässernamen), ja selbst

⁴⁶ William Fenton, *Ethnohistory and its Problems*, in: *Ethnohistory*, Blomington, 9, 1962, după Géza de Rohan Csermak, *Ethnohistoire et ethnologie historique*, in: *Ethnologia Europaea*, 1, 1967, p. 131.

⁴⁷ George Vâlsan, *O știință nouă: etnografia*, Astra, Biblioteca Secțiunii geografico-istorice, 2, Cluj, 1927, p. 33.

⁴⁸ Traian Herseni, *Probleme de sociologie pastorală*, București, 1941, p. 12.

⁴⁶ William Fenton, *Ethnohistory and its Problems*, in: *Ethnohistory*, Blomington, 9, 1962, apud: Geza de Rohan Csermak, *Ethnohistoire et ethnologie historique*, in: *Ethnologia Europaea*, 1, 1967, S. 131.

⁴⁷ George Vâlsan, *O știință nouă: etnografia*, Astra, Biblioteca secțiunii geografico-istorice, 2, Cluj, 1927, S. 33.

⁴⁸ Traian Herseni, *Probleme de sociologie pastorală*, Bukarest, 1941, S. 12.

și chiar geologice (petrografice). O bogată informație, originală în numeroase cazuri datorită interesului scăzut de care „s-a bucurat” subiectul, din partea istoricilor și arheologilor, a fost oferită de cele peste 30 de muzee de istorie și arheologie, ale căror colecții au fost cercetate sistematic timp de mai mulți ani, cu sprijinul specialiștilor din cadrul acestora.

Rezultatele parțiale ale cercetării și ipotezele de lucru pe parcursul întregii cercetări au fost expuse sub forma unor comunicări științifice, prezentate la numeroase sesiuni organizate de muzeele din țară, cu participarea deopotrivă a istoricilor, arheologilor și etnografilor⁴⁹.

4.1.1. O primă etapă a lucrării a fost aceea a *exercitării manuale a instrumentarului*, în general, și a morii, în special. Au fost evidențiate pragurile progresului tehnic marcate de perfecționarea întregii serii tipologice, de la modesta unealtă neolitică (lespedea cu „frecător”), evoluind spre moara rotativă, inițial cu profil conic accentuat (tipul „greco-danubian”), apoi mult aplatizate, prevăzute cu dispozitivul metalic pentru reglarea distanței dintre pietre și, implicit, a măcinșului („pîr-părița”), datînd din sec. V—VI, mult înaintea venirii slavilor.⁵⁰ Cercetările au evidențiat existența, în toate epocile, a unui tip autohton, indiferent de filiera ideii perfecționării sale.

4.1.2. *Sistemele cu tracțiune animală* au marcat întîiul mare pas pe linia progresului surselor de

geologischen (petrographischen) Quellen. Reiche Aufschlüsse, häufig originaler Natur, vermochten die über 30 Geschichts- und Archäologiemuseen zu liefern, was vor allem dem geringen Interesse zuzuschreiben ist, dessen sich das Thema in den Reihen der Historiker und Altertumswissenschaftler „erfreute“. Daher erwiesen sich mehrjährige, von den Fachkräften der betreffenden Museen unterstützte, systematische Untersuchungen der betreffenden Museumssammlungen als besonders fruchtbar.

Dabei erlangte Teilergebnisse und Arbeitshypothesen wurden als wissenschaftliche Mitteilungen, anlässlich verschiedener von Museen des In- und Auslandes veranstalteten Tagungen unter Beteiligung von Historikern, Archäologen und Volkskundlern⁴⁹ dargelegt.

4.1.1. Die erste in der Arbeit verfolgte Etappe bildete die *manuelle Handhabung* des Arbeitsgeräts schlechthin und der Mühle im Besonderen. Dabei arbeitete man die Schwellen des technischen Fortschritts heraus, verkörpert durch die Vervollkommnung der gesamten Typen-Reihe, angefangen vom bescheidenen jungsteinzeitlichen Behelf (der Reibplatte mit Reibstein) der zur Drehmühle hinführt und zwar zunächst zu der mit betont kegelförmigem Umriß („griechisch-donauländischer“ Typus) und schließlich betont platt und mit einer metallenen Vorrichtung (der „pîr-părița“ d. i. Haue) zum Regeln des Steinabstandes und damit der Feinkörnigkeit des Mehls, die im V.—VI. Jh. u. Z., also lange vor dem Eintreffen der Slawen auftritt.⁵⁰ Die Forschungen erhärteten das Vorhandensein eines einheimischen Typus, entlang aller Epochen und unabhängig von etwaigen Vervollkommungsab-sichten.

4.1.2. *Der Antrieb vermittelt tierischer Kraft* bildete den ersten Schritt in Richtung des Fort-

⁴⁹ Corneliu Bucur, *Vechime și continuitate în istoria civilizației tehnice populare românești. Coordonate istorice și perspective*. Ses. com. șt. Asoc. folcl. etn., Sibiu, 1978.

— Idem, *Structuri diacronice în cadrul proceselor de muncă tradiționale, în istoria civilizației populare românești*, Ses. com. șt., Muz. jud. Prahova, Ploiești, 1980, ms.

— Idem, *Moara, argument al vechimii și permanenței civilizației milenare sedentar-agrară a poporului român*, Ses. șt. com. Muz. Brukenthal, 1980, ms.

— Idem, *Moara de mină. Istorie, evoluție, tipologie, semnificație istorico-culturală*, Ses. com. șt. Muz. jud. istorie Suceava, 1980, ms.

— Idem, *Interferențe în istoria civilizației populare din spațiul sud-est european. Al XV-lea Congres internațional de științe istorice*, București, 1980, ms.

— Idem, *Sisteme mecanice și energetice tradiționale în istoria civilizației tehnice a poporului român*, Ses. șt. com. Asoc. folcl. etn. Sibiu 1981, ms.

— Idem, *Premise la o istorie a civilizației românilor, creația tehnică populară tradițională*, Al XVI-lea Congres internațional de istoria științei și tehnicii, București, 1981, com. șt. prezentată la Colocviul național interdisciplinar, ed. II, Sibiu, 1981, ms.

— Idem, *Conceptul de industrii populare medievale*, Ses. șt. com. Institutul de înv. superior, Sibiu, 1982, ms.

⁵⁰ Idem, *Moara de mină în istoria civilizației tehnice a poporului român*, în volum.

⁴⁹ Corneliu Bucur, *Vechime și continuitate în istoria civilizației tehnice populare românești. Coordonate istorice și perspective*, Tagung d. V.F.V., Sibiu, 1978.

— Idem, *Structuri diacronice în cadrul proceselor de muncă tradiționale în istoria civilizației populare românești*, Tagung d. Kreismus. Prahova, Ploiești, 1980, Manusk.

— Idem, *Moara, argument al vechimii și permanenței civilizației milenare sedentar-agrară a poporului român*, M. B., 1980, Manusk.

— Idem, *Moara de mină. Istorie, evoluție, tipologie, semnificație istorico-culturală*, Tagung d. Kreismus. f. Geschichte Suceava, 1980, Manusk.

— Idem, *Interferențe în istoria civilizației populare din spațiul sud-est-european*, XV. Internationaler Kongress der Geschichtswissenschaften, Bukarest, 1980, Manusk.

— Idem, *Sisteme mecanice și energetice tradiționale în istoria civilizației tehnice a poporului român*, Tagung d. V.F.V. Sibiu, 1981, Manusk.

— Idem, *Premise la o istorie a civilizației românilor, creația tehnică populară tradițională*, XVI. Internationaler Kongress für Geschichte der Wissenschaft und Technik, Bukarest, 1981, als Mitteilung dargelegt anlässlich des I.L.K., zweite Folge, 1981, Manusk.

— Ibidem, *Conceptul de industrii populare medievale*, Tagung f. wiss. Mitt. d. Hochschulinstituts, Sibiu, 1982, Manusk.

⁵⁰ Idem, *Moara de mină în istoria civilizației tehnice a poporului român*, im gegenwärtigen Band.

energie, inițial, în transporturi și în acționarea utilajului agricol, mai târziu, în exploatarea dispozitivelor pentru prelucrarea materiilor prime.

Morile cu tracțiune animală (boi, cai, asini), apărute pe teritoriul României încă din perioada provincial-romană (sec. II e.n.), evoluează în timp pe toate planurile (sistem litic, de tracțiune și de transmisie), fiind delimitate trei tipuri distincte, corespunzând unor epoci istorice diferite: antică, medievală și modernă⁵¹.

Ca și în cazul morii de mână, această categorie de instalații cunoaște o răspândire europeană, motiv pentru care fenomenul a fost cercetat și în colecțiile unor muzee din alte țări (R.P. Polonia, R.P. Ungaria și Italia), căutându-se asemănările și detașându-se caracteristicile specifice.

4.1.3. *Sistemele hidraulice* au reprezentat cea mai importantă achiziție în domeniul civilizației tehnice europene, deopotrivă pe plan energetic, cât și pe planul sistemelor mecanice și de transmisie, ele apărând în înalta antichitate orientală, inițial legat de necesitățile de irigare a terenurilor agricole, din sec. II î.e.n., în strânsă legătură cu prelucrarea semințelor cerealiere.⁵²

Moara de apă pentru cereale este atestată în Orientul apropiat în sec. II î.e.n., în varianta cea mai simplă, cu roata orizontală și transmisia mișcării de rotație, de la roată, direct la piatră, în sec. I î.e.n. apărând la Roma varianta occidentală a morii de apă, cu roata de apă verticală, ceea ce presupune existența unui mecanism de transmisie format din roți dințate pentru transmiterea mișcării din plan vertical în plan orizontal; în Dacia romană, descoperirea pietrelor identice cu cele din întreg Imperiul roman, la Apulum, Napoca și Micia⁵³, probează existența morii de apă încă din antichitate, pe teritoriul României.

Tot antichității îi atribuim și inventarea celei dintâi instalații (de fapt, un dispozitiv ingenios în care agentul mecanic este însăși șuvoiul de apă proiectat excentric) pentru prelucrarea țesăturilor de lână, pentru straie și covoare, numită în limba geto-dacă *ștează*, iar în limba coloniștilor romani, *vîltoare*⁵⁴.

⁵¹ Idem, *Procese, procedee și instalații cu tracțiune animală de obținere și prelucrare a cerealelor de pe teritoriul României*, în: *Studii și com. ist. civiliz.* ..., 2, 1981.

⁵² Idem, *Considerații istorice și etnologice privind apariția instalațiilor hidraulice pe teritoriul României*, în: Biharea, Oradea, 1977.

⁵³ Idem, *Moara de apă în Dacia romană în lumina descoperirilor arheologice*, în: *Cibinium 1974—77*, Sibiu, 1978.

⁵⁴ Idem, *Șteaza (vîltoarea) și piua hidraulică în istoria civilizației tehnice a poporului român*, în: *Cumidava, Muz. jud. Brașov*, 1979, 80.

schritts der Energiequelle, zunächst im Beförderungswesen und im Betrieb schweren Ackerbaugeräts, später dagegen in der Ausbeutung von Vorrichtungen zur Be- oder Verarbeitung von Rohstoffen.

Die *Mühlen mit Zugtierantrieb* (Ochsen, Pferde, Esel) tauchen auf dem Boden Rumäniens bereits zur Zeit der römischen Provinz (II. Jh. u. Z.) auf und vervollkommen sich allmählich in jedem Sinne (d. h. als Mahlstein-, Antriebs- bzw. als Übertragungssystem), wodurch sich drei einzelne Typen erkennen lassen, die verschiedenen historischen Epochen entsprechen: nämlich der Antike, dem Mittelalter und der Neuzeit.⁵¹

Wie im Falle der Handmühle kennt diese Anlagengattung in Europa eine kontinentale Verbreitung, ein Grund weshalb die Erscheinung auch in Sammlungen ausländischer Museen (V.R. Polen, Ungarische V.R. und Italien) untersucht wurde, um die Übereinstimmungen und spezifischen Merkmale herausarbeiten zu können.

4.1.3. Der *Wasserkraftantrieb* bildete gewiß die wichtigste Errungenschaft der antiken europäischen Zivilisation, sowohl in energetischer Hinsicht, bezogen auf den mechanischen oder den Übertragungsmechanismus, die in der orientalischen Hochantike, ursprünglich innig mit dem Getreidebau und dem Bewässerungsbedürfnis verbunden, im II. Jh. v.u.Z. auftrat.⁵²

Die *wasserkraftbetriebene Getreidemühle* ist im Nahen Orient im II. Jh. v.u.Z., in ihrer einfachsten Form mit waagrechtem Wasserrad und unmittelbarer Übertragung der Drehbewegung auf den Läuferstein belegt, wobei im I. Jh. v.u.Z. in Rom die abendländische Spielart der Wassermühle mit aufrechtstehendem Wasserrad auftritt, was das Vorhandensein eines aus Zahnradern bestehenden Übersetzungsmechanismus voraussetzt, der die Drehbewegung auf der senkrechten Ebene in die waagerechte umsetzt; das Auffinden in Römisch-Dazien, bzw. in Apulum, Napoca und Micia⁵³ von Steinen, die den im übrigen Imperium gefundenen durchaus gleichen, beweist das Vorhandensein der Wassermühle auf dem Boden Rumäniens, bereits zur Zeit der Antike.

Ebenfalls der Antike schreiben wir auch die Erfindung der ersten Anlage zur Bearbeitung von Wollgeweben, Kotzen und Decken zu, die im Getisch-Dakischen als „ștează“, in der Sprache der römischen Kolonisten dagegen als „vîltoare“ bezeichnet wird (einer Vorrichtung, deren mechanisch wirkende Kraft eigentlich der exzentrisch einschließende Wasserstrahl bildet)⁵⁴.

⁵¹ Idem, *Procese, procedee și instalații cu tracțiune animală de obținere și prelucrare a cerealelor de pe teritoriul României*, în: *Studii și com. de istoria* ..., 2, 1981.

⁵² Idem, *Considerații istorice și etnologice privind apariția instalațiilor hidraulice pe teritoriul României*, în: Biharea, Oradea, 1977.

⁵³ Idem, *Moara de apă în Dacia romană în lumina descoperirilor arheologice*, în: *Cibinium 1974—77*, Sibiu, 1978.

⁵⁴ Idem, *Șteaza (vîltoarea) și piua hidraulică în istoria civilizației tehnice a poporului român*, în: *Cumidava, Kreismuseum Brașov*, 1979—80.

Etapă medievală corespunde *generalizării energiei hidraulice* în toate domeniile producției sociale prelucrătoare (forța apei devenind „primum movere“). Posibilă numai prin asimilarea, în domeniul producției, a axului cu came și inventarea bielei-manivele, răspîndirea instalațiilor hidraulice în activitățile dominate pînă acum de energia umană și instrumentarul rudimentar exercitat manual are valoarea unei adevărate *revoluții tehnice medievale* de esență primordial energetică⁵⁵. Consecința directă este prefacerea structurilor tehnice fundamentale ale societății medievale care promovează acum, din sfera sistemului „om-unealtă“ în cea superioară „om-mașină“, deci, din stadiul mșteșugăresc în stadiul „industriilor populare“, conceptul medieval de *moară* evoluînd în consecință și semnificînd instalația acționată hidraulic („moară de cereale“, „de piatră“, „de fier“, „de scînduri“, „de ulei“, „de hîrtie“), echivalentă, ca simbol, cu fabrica epocii moderne.

Conceptul original de „*industrii populare medievale*“⁵⁶ operează o deschidere de mare perspectivă în regîndirea și interpretarea modernă a istoriei civilizației noastre medievale și moderne⁵⁷.

Prin încadrarea cronologică riguros științifică, în locul falselor ipoteze care circulau în literatura noastră etnografică, istorică și arheologică, a tuturor sistemelor hidraulice clasice (mori, pive de haine și de ulei, dîrste și vîltori, ciocane, foiuri, și șteampuri hidraulice), s-a ajuns la o mai justă delimitare a epocilor istorice între ele, primordial prin intermediul echipamentului tehnic caracteristic fiecăreia pe baza sistemelor energetic și instrumental⁵⁸.

Dintre toate aceste instalații, neîndoielnic, *piua pentru textile* acționată hidraulic a avut cele mai importante consecințe asupra modului de viață al românilor în evul mediu, la fel cum se va întîmpla peste cîteva secole cu frăzboiul mecanic inventat în Anglia și devenit simbol al noii revoluții tehnice moderne.

Înlocuind prelucrarea manuală a țesăturilor cu prelucrarea lor mecanică, morile de piuat⁵⁹ („*mollendinae pillatoriae*“), generalizate abia din sec. XII—XIII în toată Europa, reclamă cantități industriale de lînă, ceea ce va duce la trecerea, în anumite zone din Transilvania, de la sistemul

Die *mittelalterliche Etappe* entspricht der Verallgemeinerung des Wasserkraftantriebs in allen Bereichen der sozialen Verarbeitungsproduktion (wobei die Wasserkraft zum „primum movere“ wird). Dieser Schritt wird jedoch erst durch Erfinden der Nockenwelle und der Kurbel-Schubstange möglich. Der Verbreitung der wassergetriebenen Anlagen, in bis dahin völlig von der menschlichen Kraft und dem rudimentären manuell gehandhabten Gerät beherrschten Tätigkeitsbereichen, kommt die Bedeutung einer ausgesprochenen *mittelalterlichen technischen Revolution* zu, die sich vorrangig in der energetischen Sphäre abwickelt.⁵⁵ Deren unmittelbare Auswirkung ist die Umwandlung der technischen Grundstruktur der mittelalterlichen Gesellschaft, die nun von der Stufe des Verhältnisses „Mensch — Werkzeug“ zur höheren „Mensch — Maschine“, also zum Stadium der „Volksindustrien“, aufsteigt. Das Konzept *Mühle* entwickelt sich demgemäß und bedeutet nun wasserbetriebene Anlage schlechthin (wie etwa „Getreide-Mühle“, „Stein-Mühle“, d. i. Pochmühle, „Eisenmühle“ — Eisenhammer, „Brettermühle“ — Sägemühle „Papiermühle“), was dem Begriff einer neuzeitlichen Fabrik gleichkommt.

Der Originalkonzept einer „*mittelalterlichen Volksindustrie*“⁵⁶ eröffnet weite Aussichten im Umdenken und zeitgenössischen Auslegen der Geschichte unserer mittelalterlichen und neuzeitlichen Zivilisation,⁵⁷ durch rigoros wissenschaftliche chronologische Eingliederung aller klassischen hydraulischen Systeme (Mühlen, Walken, Olmühlen, Kotzenwalken, Wirbelkörbe, Hammermühlen, Pochmühlen), anstelle der falschen Hypothesen, die in unserer volkskundlichen, Geschichts- und archäologischen Literatur gehandhabt wurden, gelangte man zu einer zutreffenderen Abgrenzung der Geschichtsepochen, vor allem durch die, jede einzelne kennzeichnende, technische Ausrüstung, aufgrund der energetischen und gerätemäßigen Systeme.⁵⁸

Von all diesen Anlagen spielte die wassergetriebene *Tuchwalke* gewiß die größte Rolle in der mittelalterlichen Lebensweise der Rumänen, wie sie einige Jahrhunderte später der in England erfundene mechanische Webstuhl, das Symbol der neuen neuzeitlichen technischen Revolution, spielen soll.

Indem man die manuelle Bearbeitung der Gewebe durch eine mechanische vertauscht, beanspruchen die erst während des XII.—XIII. Jh. in ganz Europa verallgemeinerten Walkmühlen⁵⁹ („*mollendinae pillatoriae*“) industrielle Wollmengen, was in gewissen Zonen Transilvaniens dazu führt, daß

⁵⁵ Idem, Capitolul „*Revoluția tehnică medievală*“ din teza de doctorat „Introducere la istoria civilizației tehnice populare românești“, ms.

⁵⁶ Idem, Cap. „*Creația tehnică populară*“, în: *Istoria gîndirii și creației științifice și tehnice din România*, Ed. Acad. București, 1982.

⁵⁷ Idem, *Premise la o istorie a civilizației medievale românești*, în: C.J.C.E.S. Asociația..., 1978.

⁵⁸ Idem, *Daci, Romani, Români. Coordonate fundamentale ale istoriei și modului lor de viață: sistemele instrumental și energetic*, în: C.J.C.E.S. Asociația..., 1980.

⁵⁹ vezi nota 54.

⁵⁵ Idem, das Kapitel: *Revoluția tehnică medievală*, der Doktorarbeit „Einführung in die Geschichte der rumänischen technischen Volkszivilisation“, Manusk.

⁵⁶ Idem, das Kapitel: *Creația tehnică populară*, in: *Istoria gîndirii și creației științifice și tehnice din România*, Editura Academiei, Bukarest, 1982.

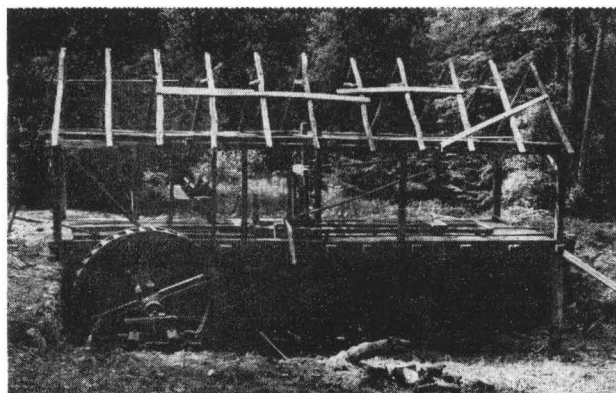
⁵⁷ Idem, *Premise la o istorie a civilizației medievale românești*, in: K.K.K.S.F., Sibiu, V.F.V., 1978.

⁵⁸ Idem, *Daci, Romani, Români. Coordonate fundamentale ale istoriei și modului lor de viață: sistemele instrumental și energetic*, in: K.K.K.S.F., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1980.

⁵⁹ Siehe Fußnote 54.

Figura 8 Complexul de industrii populare din Tomești, jud. Hunedoara (imagine din timpul re-construcției)

Abb. 8. Bauernindustriekomplex aus Tomești, Kr. Hunedoara (während des Wiederaufbaus)

pastoral clasic, cu iernarea în sat și numărul de animale limitat la strictul necesar fiecărei familii și obștei sătești, la un pășorit extensiv, specializat în producerea de lână pentru piața medievală urbană, omologat prin transhumanța oierilor transilvăneni care începe în sec. XIV și cunoaște o amplitudine maximă în sec. XVIII.⁶⁰

Valorificarea acestor descoperiri științifice în două lucrări de sinteză privind istoria civilizației populare din România, prima de nivel academic⁶¹, cealaltă de popularizare⁶², a asigurat o largă circulație noilor teorii care corectează o imagine deformată asupra evoluției tehnicii timp de peste două mii de ani, explicând totodată, de o manieră științifică, materialist-dialectică, progresul istoric al societății autohtone din perspectiva cea mai logică, cea a însăși progresului tehnic.

Noua perspectivă istorică, fundamentată pe o atentă cercetare interdisciplinară a patrimoniului civilizației tehnice tradiționale, exemplificată și cu ocazia Colocviului româno-american de antropologie culturală și etnologie organizat de Muzeul etnografic al Transilvaniei la Cluj, în anul 1982, consacră în mod definitiv cercetarea diacronică a universului culturii populare românești, momentul sincron ic neputînd asigura decît culegerea unei categorii de izvoare (etnografice) și analizarea acestora, fără puțința interpretării lor istorice⁶³.

4.1.4. *Sistemul eolian*, aplicat în România, la nivelul tehnicii tradiționale, exclusiv la morile de cereale și, izolat, la instalațiile de irigație, a asigurat funcționarea instalațiilor de industrie populară de primă necesitate (morile de cereale) în zonele

man vom durch geringen Viehbestand und Überwintern der Herden im Dorf gekennzeichneten klassischen Schafhaltungssystem zu der auf Wollproduktion für den mittelalterlichen städtischen Markt eingestellten extensiven Schafzucht übergeht; diese findet in der Transhumanz der transsilvanischen Schafhalter Ausdruck, die im XIV. Jh. einsetzt und im XVIII. Jh. ihren Höhepunkt erreicht.⁶⁰

Die Auswertung dieser wissenschaftlichen Entdeckungen in zwei Synthesarbeiten zur Geschichte der Volkszivilisation Rumäniens, deren erste akademisches⁶¹, die zweite dagegen populär-wissenschaftliches Niveau⁶² aufweist, gewährleistete den neuen Theorien große Verbreitung und damit wird ein verformtes Bild zweitausendjähriger technischer Entwicklung berichtigt und gleichzeitig der historische Fortschritt der bodenständigen Gesellschaft, aus der logischen Sicht, nämlich des technischen Fortschritts, auf wissenschaftliche, materialistisch-dialektische Art erklärt.

Die auf einer genauen interdisziplinären Untersuchung des Bestandes der überlieferten technischen Zivilisation beruhende, neue Geschichtsperspektive, die auch anlässlich des vom Transsilvanischen Volkskundemuseum in Cluj-Napoca 1982 veranstalteten „Rumänisch-amerikanischen Kolloquiums für Kulturanthropologie und Ethnologie“ dargelegt wurde, festigt die diachronische Erforschung des Universums rumänischer Volkskultur endgültig, gestattet das synchronische Moment doch bloß das Sammeln einer Gattung von (volkskundlichen) Quellen und deren Untersuchung, ohne ihre historische Auslegung zu ermöglichen⁶³.

4.1.4. Das *Windkraftsystem*, das in Rumänien auf der Ebene überlieferter Technik ausschließlich bei Getreidemühlen und fallweise bei Bewässerungsanlagen Anwendung fand, gewährleistete den Betrieb der notwendigsten Anlagen bäuerlicher Industrie (Getreidemühlen) in Gebieten, die über wenig oder gar keine Wasserläufe verfügen, wie

⁶⁰ vezi nota 38.

⁶¹ vezi nota 56.

⁶² Ion Miclea, *Civilizație milenară*, în col.: „România — pămînturi eterne“ Studiu istoric și comentarii Corneliu Bucur, Ed. Rev. Transilvania, Sibiu, 1983.

⁶³ Corneliu Bucur, *Cercetarea etnologică românească și antropologic-culturală americană privind civilizația populară românească: paralele*, Colocviul româno-american, Cluj, 1982, ms.

⁶⁰ Siehe Fußnote 38.

⁶¹ Siehe Fußnote 56.

⁶² Ion Miclea, Corneliu Bucur, *Civilizația milenară*, in der Sammlung: „România — pămînturi eterne“, vgelegt von der Zeitschrift „Transilvania“, Sibiu, 1938.

⁶³ C. Bucur, *Cercetarea etnologică românească și antropologic-culturală americană privind civilizația populară românească: paralele*, rumänisch-amerikanisches Kolloquium, Cluj, 1982, Manusk.

sărăce sau deficitare în cursuri de apă, Dobrogea (supranumită și „țara vînturilor“) deținînd supremația acestui tip de instalații în patria noastră.

De mare diversitate tipologică, morile de vînt din arealul românesc dovedesc, încă o dată, calitatea de sinteză a civilizației tradiționale a românilor, aici răspîndindu-se tipuri și variante deopotrivă din occidentul Europei dar și din zona orientală, din nordul continentului dar și din zona Mediteranei (moara cu pînze)⁶⁴.

4.1.5. *Energia aburului*, urmată de cea a motorului cu explozie și, din secolul nostru, de cea electrică, provoacă abandonul treptat, și după al doilea război mondial, brutal, al sistemelor energetice tradiționale, apreciate la un moment dat anacronice.

Exponenta noii revoluții tehnice, moderne, moara cu aburi („de foc“) pătrunde la noi abia după 1840, extinzîndu-se treptat dar numai în marile orașe cu o valoroasă producție cerealiară a zonelor înconjurătoare (Iașul deține premiera, lui urmîndu-i Bucureștii, Craiova, Brăila, Oradea ș.a.), fără a restrînge aria de răspîndire și utilitate socială a morilor de apă de la sate. Numărul de peste 5.500 de instalații hidraulice, de toate genurile și tipurile, înregistrat prin Ancheta Consiliului de Stat al Apelor din anul 1956, în întreaga țară, demonstrează intensitatea fenomenului industriilor tradiționale conservate în mediul rural, prin excelență pînă aproape de zilele noastre, dezintegrarea lor în ultimele două decenii⁶⁵ obligînd la salvarea celor mai valoroase exemplare prin transferarea lor în adevăratele rezervații culturale care sînt muzeele în aer liber, în frunte cu Muzeul Tehnicii Populare din Dumbava Sibiului.

4.2. Tema „Din istoricul muzeografiei etnografice transilvănene“ a fost abordată prin studiul întreprins asupra Muzeului Astei, ocazionat de aniversarea, în anul 1980, a trei pînze de veac de la fondarea întîiului „muzeu național istorico-etnografic al românilor din Transilvania“, în anul 1905. În articolul publicat pe această temă⁶⁶ a fost rememorată întreaga activitate a Muzeului Astei pînă la fuzionarea sa cu Muzeul Brukenthal, prin unificarea colecțiilor celor două muzee în anul 1950, în continuare tratîndu-se activitatea muzeistică sibiană din sectorul etnografic și de artă populară, iar din 1963, în cadrul Muzeului Tehnicii Populare, pînă în 1980.

⁶⁴ Idem, Cap. „Morile de vînt“ din teza de doctorat, „Introducere la istoria...“ ms.

⁶⁵ Idem, Cap. „Revoluția industrială modernă“, teza de doctorat „Introducere la istoria...“ ms.

— Hedwiga Rușdea, *Dezintegrarea instalațiilor țărănești în viața satului contemporan*, in: Studii com. ist. civiliz., 2, 1981.

⁶⁶ Corneliu Bucur, *75 ani de la înființarea Muzeului Astra. Tradiții și înfăptuiri în muzeografia etnografică sibiană între 1905—1980*, in: C.J.C.E.S. Asociația..., 1981.

etwa in der (auch als „Land der Winde“ bezeichneten) Dobrudscha, wo dieser Anlagentypus in unserem Land vorherrschte.

Von großer typologischer Vielfalt, beweisen die im rumänischen Bereich verbreiteten Windmühlen aufs Neue, die Fähigkeit der überlieferten Zivilisation der Rumänen zu synthetisieren, verbreiteten sich hier doch gleichermaßen aus dem Abend wie auch aus dem Morgenland, bzw. aus dem Norden des Kontinents oder aus dem Mittelmeerraum stammende Typen und Varianten (Segelwindmühle)⁶⁴.

4.1.5. Die *Dampfkraft*, gefolgt von der des Verbrennungs- bzw. des Explosionsmotors und in unserem Jahrhundert von der Elektroenergie, bewirkt ein allmähliches, und nach dem zweiten Weltkrieg ein brutales Auflösen überlieferter Kraftsysteme, die als überholt abgetan werden.

Der Vertreter der neuen neuzeitlichen technischen Revolution, die *Dampfmühle* („Feuermühle“), gelangt erst um das Jahr 1840 zu uns, verbreitet sich jedoch bloß in grösseren Städten, deren Hinterland über ein großes Getreideproduktionspotential verfügt (Iași gehört zu den ersten, gefolgt von Bukarest, Craiova, Brăila, Oradea u.a.), ohne den Verbreitungs- und Nutzungsbereich der Wassermühlen auf dem Lande einzuschränken. Die Zahl von über 5 500 wassergetriebenen Anlagen aller Arten und Typen, die aufgrund einer Erhebung des Staatsrats für Wasserwirtschaft im Jahre 1956 im ganzen Land gezählt wurden, beweisen die Dichte der ausschließlich im ländlichen Bereich fast bis in unsere Tage erhaltenen überlieferten bäuerlichen Industrieanlagen, wobei der in den letzten zwei Jahrzehnten⁶⁵ erkennbare Verfallsprozess die Rettung oder Bergung der wertvollsten Exemplare durch Überführung derselben in ausgesprochene Kulturreserve erfordert, als die sich die Freilichtmuseen, und an deren Spitze das Museum Bäuerlicher Technik aus dem Jungen Wald bei Sibiu erweisen.

4.2. Hinsichtlich des Themas „Aus der Geschichte der volkswissenschaftlichen Museographie Transsilvaniens“ untersuchte man, anlässlich der Wiederkehr eines Dreivierteljahrhunderts seit der Gründung des ersten „Nationalen Geschichts- und Volkskundemuseums der Rumänen Transsilvaniens“ im Jahre 1905. Der darüber verfaßte Artikel⁶⁶ gedachte des gesamten Wirkens des Astramuseums bis zu seiner im Jahre 1950 erfolgten Verschmelzung mit dem Brukenthalmuseum. Weiter wird das museologische Schaffen im Volkskunde — und Volkskunstsektor, vom Jahr 1963 an und bis 1980 dagegen das Wirken des Museums bäuerlicher Technik dargestellt.

⁶⁴ Idem, das Kapitel: *Morile de vînt*, der Doktorarbeit Einführung... Manusk.

⁶⁵ Idem das Kapitel: *Revoluția industrială modernă*, der Doktorarbeit „Einführung...“ Manusk.

— Hedwiga Rușdea, *Dezintegrarea instalațiilor țărănești în viața satului contemporan*, in: Studii și com. de istoria..., 2, 1981.

⁶⁶ Corneliu Bucur, *75 ani de la înființarea Muzeului Astra. Tradiții și înfăptuiri în muzeografia etnografică sibiană între 1905—1980*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, V.F.V., Sibiu, 1981.

Întreaga problemă legată de proiectele și realizările muzeisticii etnografice sibiene din cei 75 de ani a fost prezentată într-o amplă *expoziție retrospectivă*, organizată în anul 1980.

5. Activitatea de creștere a patrimoniului Muzeului Tehnicii Populare și organizare a expoziției sale de bază în aer liber

5.1. *Patrimoniul* muzeului din Dumbrava Sibului a crescut în intervalul 1978-82, de la 76 monumente la 92 unități muzeale, dintre care 79 sînt prezentate în circuitul expozițional, 6 se găsesc în faze diferite de reconstrucție, alte 3 au fost transferate, urmînd a fi reconstruite în viitor, 3 au rămas achiziționate in situ, iar cel din urmă, podul acoperit din Ilva Mare, care mai este încă în exploatare, va fi integrat patrimoniului după dezafectarea sa.

Cele 16 noi monumente au fost repartizate pe sectoare și grupe tematice după cum urmează:

5.1.1. În sectorul *alimentației populare*, 8 monumente: 2 în grupa păstoritului, 1 în cea a pomiculturii, 2 în cea a uleitului, 1 în grupa agriculturii, 3 în grupa morăritului;

5.1.2. În sectorul *transporturi*, 1 monument (podul acoperit);

5.1.3. În sectorul *prelucrării lemnului și materiilor anorganice*, 5 monumente: 4 în grupa lemnului și unul în cea a ceramicii;

5.1.4. În sectorul *industriilor textile*, 1 monument (gospodăria din Croici);

5.1.5. *Inventarul monumentelor* achiziționate și transferate a crescut în cei cinci ani de la 10.850 de obiecte la 12.464, sporul fiind deci, de 1614 obiecte, iar *colecțiile de etnografie și artă populară* (valorificate deocamdată, în cadrul expoziției pavilionare din palatul Brukenthal), de la 27.190, la 28.150, creșterea fiind de 960 piese.

5.1.6. *Aparatul documentar* a fost completat, la rîndul său, cu 3.723 piese din care: 2.598 fotografii, 243 filme, 2 filme cinematografice (Joașarul cu cai din Gura Rîului și Reconstituirea morii de vînt căciulate), 367 diapozitive, 134 planșe R.L.V., 16 dosare de monument și 363 piese de grafică.

5.2. *Reconstrucția* monumentelor transferate în etapa anterioară a fost încheiată, monumentele din Mahmudia, Poiana Sibiului și Gura Rîului fiind finisate și date în circuitul de vizitare.

Alte trei unități au fost reconstruite acum, două intrînd deja în vizitare (complexul din Horezu și cel din Tomești), gospodăria din Croici fiind vernisată în primul semestru al anului 1983.

În cazul celorlalte monumente, toate tratate, conservate și depozitate corespunzător, pentru cinci dintre ele s-au pregătit amplasamentele prin

Die gesamte, mit den Vorhaben und Verwirklichungen der letzten 75 Jahre zusammenhängende museale Problematik wurde im Rahmen einer im Jahre 1980 veranstalteten *Retrospektivausstellung* veranschaulicht.

5. Das Anwachsen des Sammlungsbestandes des Museums Bäuerlicher Technik und die Einrichtung seiner Freilichtausstellung

5.1. Im Zeitraum 1978—1982 wuchs der *Sammlungsbestand* des Museums von 76 auf 92 Denkmäler an, deren 79 dem Besucher zugänglich, sechs im Wiederaufbau begriffen sind, 3 eben erst übergeführt und 3 angekaufte Einheiten am Standort konserviert wurden. Die bedachte Brücke von Ilva Mare schließlich, die noch in Betrieb steht, wird nach ihrem Abbruch im Museum Aufnahme finden.

Die 16 neuen Denkmäler sind folgendermaßen auf thematische Sektoren und Gruppen verteilt worden:

5.1.1. auf den Sektor *Ernährung* fielen 9 Denkmäler, davon 2 auf die Gruppe Schafhaltung, 1 auf die Gruppe Obstbau, 2 auf die Gruppe Ölgewinnung, 1 auf die Gruppe Ackerbau, 3 auf die Gruppe Mühlenwesen;

5.1.2. auf den Sektor *Beförderungswesen*, 1 Denkmal (die bedachte Brücke);

5.1.3. auf den Sektor *Be- und Verarbeitung von Holz und unorganischen Stoffen* fielen 5 Denkmäler, d.h.: 4 auf die Gruppe Holz und 1 auf die Gruppe Töpferei;

5.1.4. auf den Sektor *Textilindustrie* fiel 1 Denkmal (das Anwesen aus Croici).

5.1.5. *Der Ausstattung- und Gerätebestand* der angekauften und ins Museum übergeführten Denkmäler wuchs in den fünf Jahren von 10 850 auf 12 464 Stück an, was einen Zuwachs von 1 614 neuerworbenen Gegenständen bedeutet. Die (vorläufig im Rahmen der Pavillionarausstellung des Brukenthalpalais ausgewerteten) *Volkskunde- und Volkskunstbestände* verzeichneten ihrerseits ein Anwachsen von 27 190 auf 28 150, wobei also 960 Stücke neu hinzukamen.

5.1.6. *Der Dokumentarapparat* wurde seinerseits durch 3 723 Stücke ergänzt, und zwar: 2 598 Fotos, 243 Negativfilme und 2 Kulturfilme (die Sägemühle aus Gura Rîului und die Rekonstruktion der Haubenwindmühle), 367 Dias, 134 Bauaufnahmefolien, 16 Denkmalmappen und 363 Graphikblätter.

5.2. *Der Wiederaufbau* der in der vorausgegangenen Etappe ins Museum übergeführten Denkmäler wurde abgeschlossen und somit die Einheiten von Mahmudia, Poiana Sibiului und Gura Rîului in ausgefertigtem Zustand für den Besuch freigegeben.

Drei weitere Einheiten stellte man jüngst auf und zwei davon lassen sich schon besichtigen (d. h. der Komplex aus Horezu und der aus Tomești), wobei die Übergabe des Gehöfts aus Croici um die Mitte des Jahres 1983 erfolgte.

Hinichtlich der übrigen Denkmäler wurden alle entsprechend konserviert und gelagert und für fünf derselben die neuen Standorte durch land-

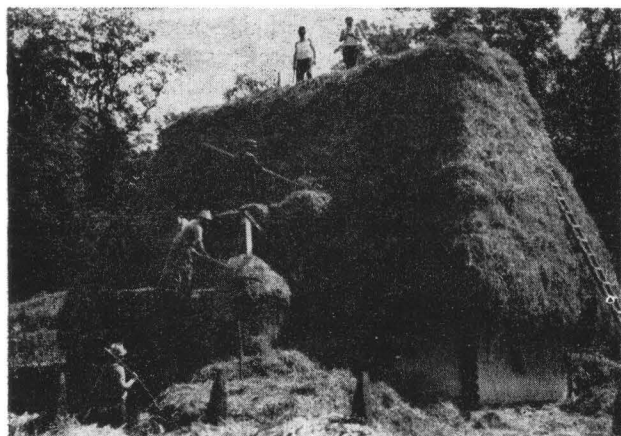

Figura 9. Restaurarea învelitorii din paie a casei din Feneș, jud. Alba.

Abb. 9. Restaurierung des Strohdaches des Hauses aus Feneș, Kr. Alba

lucrări de teren și peisagistice, turnându-se fundațiile, reconstrucția propriu-zisă urmînd a începe în 1983.

5.3. *Restaurarea* monumentelor din cadrul expoziției a constituit, în noua etapă de dezvoltare a muzeului, principala lucrare pe linia conservării patrimoniului. Principala direcție în care au fost întreprinse acestea a constat din restaurarea acoperișurilor și a instalațiilor hidraulice (expuse intemperiilor) și executarea drenajelor pentru combaterea infiltrațiilor apei din pinza freatică.

Acoperișurile restaurate au fost cele de paie ale monumentelor din Feneș și Săsaș, Obîrșa și Rîșculița, cele din șifă și șindrila ale unităților din Fînațe și Moeciu, din Dăbîca și Abrud (pentru alte 6 fiind confecționate șitele și șindrilele necesare reacoperirii lor sau acoperirii cu ocazia reconstruirii acestora), cele de scîndură ale morilor de vînt (3) și a uleiinței din Ohaba, cel din vreji de viță de vie al cramei din Bălănești și din stuf al celei din Huși.

Instalațiile hidraulice restaurate, parțial sau total, sînt cele ale monumentelor din Moeciu și Nistorești, Fînațe, Dăbîca, Arcani și Lucăcești.

Drenaje s-au executat la monumentele din Huși, Sățic și Sebeș.

Împrejmuirile din împletituri de nuiele s-au executat la 4 unități (gospodăriile din Obîrșa-olar, Obîrșa-dogar, Rîșculița și Hodac).

6. Activitatea publicistică și de valorificare a colecțiilor sale

Pe plan publicistic, în afara studiilor și articolelor de specialitate apărute în diferite reviste, anuare ale unor muzee și volume de comunicări științifice, menționate deja la aparatul critic al articolului, actul editorial cel mai important constă din tipărirea celor două volume ale primei ediții a Colocviului național interdisciplinar, în anul 1981⁶⁷, la care adăugăm capitolul „Creația tehnică populară“ din tratatul despre „Istoria gîn-

șchaftliche Eingriffe und daselbst errichtete Grundmauern vorbereitet, sodaß deren Wiederaufbau 1983 beginnen kann.

5.3. Die *Restaurierung* der ausgestellten Denkmäler bildete die wichtigste Tätigkeit innerhalb der neuen Entwicklungsetappe des Museums, hinsichtlich der Konservierung des Sammlungsbestandes. Man widmete sich dabei vor allem den Dächern und den den Witterungsverhältnissen ausgesetzten hydraulischen Anlagen, sowie der Ausführung von Drainagen zur Bekämpfung einsickernden Grundwassers.

Zu den *restaurierten Dächern* zählen vor allem die *Strohdächer* der Denkmäler von Feneș, Săsaș, Obîrșa und Rîșculița, die *Langschindel- und Schindeldächer* der Einheiten von Fînațe, Moeciu Dabîca und Abrud (wobei für weitere 6 Einheiten das Schindelmaterial vorbereitet wurde), die *Bretterdächer* der Windmühlen (3) und der Olmühle aus Ohaba, das *Rebendach* des Weinlagerhauses von Bălănești und das *Schilfdach* des Weinkellers aus Huși.

Zu den teilweise oder vollkommen restaurierten *hydraulischen Anlagen* gehören die der Denkmäler von Moeciu, Nistorești, Fînațe, Dăbîca, Arcani und Lucăcești.

Drainagearbeiten wurden bei den Einheiten von Huși, Sățic und Sebeș ausgeführt.

Umfriedungen aus Rutengeflecht fertigte man bei 4 Einheiten (d.h. bei den Gehöften von Obîrșa-Töpfer, Obîrșa-Böttcher, Rîșculița und Hodac) an.

6. Publizistische Tätigkeit und Auswertung der Sammlungen

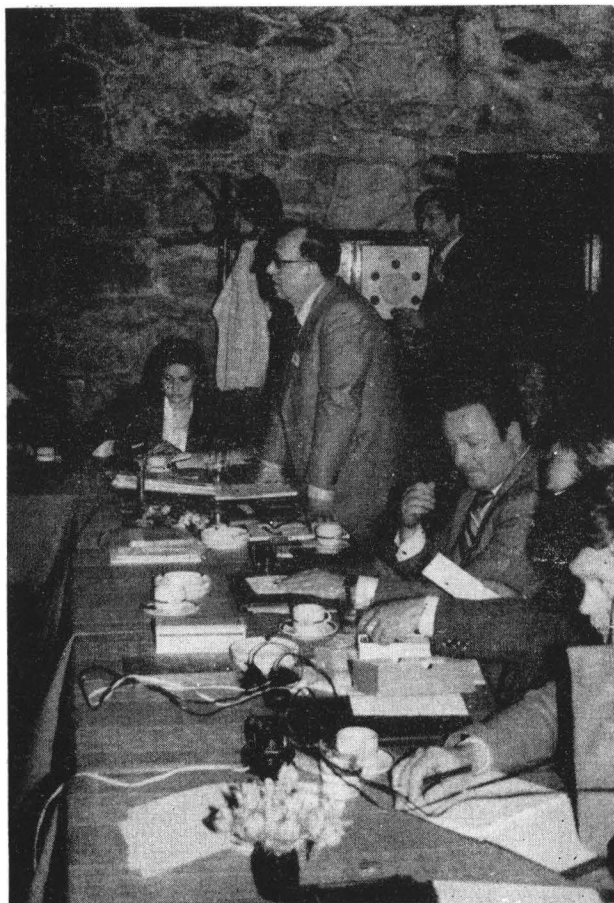
Von den bereits zitierten, in verschiedenen Zeitschriften, Jahrbüchern anderer Museen und Sammelbänden wissenschaftlicher Mitteilungen veröffentlichten Studien und Fachartikeln abgesehen, bildet die Herausgabe der beiden Bände des ersten nationalen interdisziplinären Kolloquiums, 1981⁶⁷ wichtigste Drucklegung dieses Zeitraums, wozu wir noch das Kapitel „Technisches Volksschaffen“ der Abhandlung zur „Geschichte wissenschaftlichen und

⁶⁷ *Studii și comunicări de istorie a civilizației populare din România*. Muzeul tehnicii populare, Sibiu, 1981, vol. 1—2.

⁶⁷ *Studii și comunicări de istorie a civilizației populare din România*, Muzeul tehnicii populare, Sibiu, 1981, Band 1 u. 2.

Figura 10 Imagine din timpul lucrărilor celui de al XIII-lea Simpozion european de ceramică, Sibiu-Păltiniș, 1981

Abb. 10. Die Arbeiten des XIII. internationalen Hafnersymposiums, Sibiu-Păltiniș, 1981

dirii și creației științifice și tehnice din România“, vol. I⁶⁸, precum și studiul intitulat „Civilizație milenară“ din lucrarea cu același titlu apărută în colecția „România pământuri eterne“, Editura Revistei Transilvania, Sibiu, 1983⁶⁹.

Prezentarea grupei olăritului și a problematicii sale în volumul de comunicări ale celui de al XIII-lea Simpozion internațional de ceramică, organizat la Sibiu-Păltiniș, în 1980, a asigurat introducerea în circuitul unei manifestări științifice de specialitate, a realizării expoziționale a acestui important capitol al culturii populare românești⁷⁰.

Tot în cadrul unor reuniuni internaționale organizate de către Asociația europeană a muzeelor în aer liber, au fost prezentate la Simpozioanele

technischen Denkens und Schaffens in Rumänien“, Band I⁶⁸ und die Studie „Tausendjährige Zivilisation“ aus dem in der Reihe „Rumänien, ewiger Boden“, im Verlag der Zeitschrift Transilvania, Sibiu, 1983⁶⁹ erschienenen gleichnamigen Bildband, erwähnen müssen.

Die Darstellung der thematischen Gruppe Töpfererei und ihrer Problematik im Mitteilungsband des 1980 in Sibiu-Păltiniș veranstalteten XIII. Internationalen Hafnersymposiums gestattete es, die Wirklichkeiten der Ausstellung dieses wichtigen Kapitels der rumänischen Volkskultur⁷⁰ einer internationalen Veranstaltung zugänglich zu machen.

Ebenfalls im Rahmen vom Europäischen Verband der Freilichtmuseen veranstalteter internationaler Tagungen legte man, anlässlich der Sym-

⁶⁸ *Istoria gândirii și creației științifice și tehnice din România*, I, Din antichitate până la formarea științei moderne, sub redacția acad. prof. Ștefan Pascu, Editura Academiei R. S. România, București, 1982.

⁶⁹ Ion Miclea, *Civilizație milenară*, Studiu istoric și comentarii de Corneliu Bucur, Editura Revista Transilvania, Sibiu, 1983.

⁷⁰ Cornel Irimie, *Cîteva considerații privind trăsăturile stilistice specifice artei populare tradiționale prezente în ceramica populară contemporană*, în: C.J.C.E.S. Sibiu, Comunicări și referate, al XXII-lea Simpozion internațional de ceramică, Sibiu-Păltiniș, Sibiu, 1981.

— Corneliu Bucur, Adina Fălcescu, *Mestesugul olăritului ilustrat în Muzeul tehnicii populare*, în: C.J.C.E.S. Sibiu, Comunicări și referate.

⁶⁸ *Istoria gândirii și creației științifice și tehnice din România*, I, Din antichitate până la formarea științei moderne, unter der Aufsicht von Akademiemitglied Prof. Ștefan Pascu herausgegeben, Editura Academiei R. S. România, Bukarest, 1982.

⁶⁹ Ion Miclea, *Civilizație milenară*, einführende Studie und Kommentar von Corneliu Bucur, Siehe Fußnote 61.

⁷⁰ Cornel Irimie, *Cîteva considerații privind trăsăturile stilistice specifice artei populare tradiționale prezente în ceramica populară contemporană*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, Mitteilungen und Referate anlässlich des XIII. internationalen Keramiksymposiums, Sibiu-Păltiniș, Sibiu, 1981.

— Corneliu Bucur, Adina Fălcescu, *Mestesugul olăritului ilustrat în Muzeul tehnicii populare*, in: K.K.K.S.E., Sibiu, Mitteilungen und Referate..., Sibiu, 1981.

de la Cardiff-Anglia (1978), Oslo-Norvegia (1980),⁷¹ precum și la cel organizat de Asociația muzeelor în aer liber din R.P. Polonia, la Sanok (1979)⁷², o serie de comunicării științifice cu privire la muzeele în aer liber din România sau despre Muzeul Tehnicii Populare.

Activitatea de valorificare a colecțiilor de etnografie și artă populară a marcat, în etapa analizată, două prestigioase realizări expoziționale în colaborare cu alte muzee din țară: organizarea expoziției de etnografie și artă populară din Africa, America, Asia, Australia și Oceania din colecțiile muzeelor din R.S. România⁷³ și participarea cu obiecte, din colecții, la expoziția „Civilizația carpatică”, organizată de Muzeul etnografic al Transilvaniei, la Torino-Italia⁷⁴.

Pentru ambele expoziții s-au tipărit cataloage cu o bogată documentație științifică.

7. Activitatea de popularizare și funcționare a muzeului, optimizarea funcției culturale și de agrement

7.1. Pentru o mai bună cunoaștere și înlesnirea înțelegerii mesajului științific și cultural al Muzeului Tehnicii Populare, s-au tipărit o serie de *materiale și publicații de prezentare, popularizare și reclamă*, în limba română și alte limbi de largă circulație, între care amintim: pliantul în culori în limbile română, germană și engleză, Micul ghid al Muzeului Brukenthal, conținând și prezentarea Muzeului Tehnicii Populare, în aceleași versiuni plus limba franceză, predându-se la tipar și o nouă versiune a ghidului amănunțit al muzeului în limba română, germană și engleză. Cu ocazia Congresului de istoria științei și tehnicii, organizat de țara noastră în anul 1981, s-a editat un pliant al muzeelor cu profil tehnic, în care a fost prezentat și Muzeul Tehnicii Populare, acțiuni la care se adaugă editarea a 13 seturi de diapozitive color, numeroase emisiuni de cărți poștale color, o insignă a muzeului și tipărirea în tiraj de ordinul zecilor de mii a unui fluturaș al muzeului, în mai multe limbi.

Difuzarea acestor materiale în incinta expoziției și în afara acesteia au asigurat un flux sporit de

⁷¹ Cornel Irimie, Georgeta Stoica, *Die ethnographischen Freilichtmuseen in Rumänien und die Erhaltung von Denkmälern der bäuerlichen Architektur und Technik*, în: Tagungsbericht, Cardiff, 1978.

— Cornel Irimie, *Die ethnographischen Freilichtmuseen Rumäniens 1976—78*, Tagungsbericht, Cardiff, 1978.

— Cornel Irimie, *Die ethnographischen Freilichtmuseen Rumäniens 1978—80*, Tagungsbericht, Oslo, 1980.

⁷² Corneliu Bucur, *Muzeul tehnicii populare — muzeu național al istoriei civilizației tehnice populare din România*, Sanok — R. P. Polonia, 1978, ms.

⁷³ Marcela Necula, *Expoziția de etnografie și artă populară din Africa, America, Asia, Australia, Oceania din colecțiile muzeale din R.S. România*, Catalog, București, 1979, 80.

⁷⁴ *Civilita rurale dei Carpazi — Romania*, Torino, Museo Nazionale della Montagna „Duca degli Abruzzi”, 1981.

posien von Cardiff-England (1978) und Oslo-Norwegen (1980)⁷¹ wie auch anlässlich der in Sanok (1979)⁷² abgehaltenen Tagung des Verbandes der Freilichtmuseen Polens, die Freilichtmuseen Rumäniens oder das Museum Bäuerlicher Technik betreffende wissenschaftliche Mitteilungen dar.

Auch was die *Auswertung der Volkskunde — und Vollkunsksammlungen* anbertrifft, ließen sich im abgelaufenen Zeitraum, in Zusammenarbeit mit anderen Museen des Landes, zwei bedeutende Leistungen verzeichnen, d.h. die Ausstellung „Volkskunde und Volkskunst in Afrika, Amerika, Asien, Australien und Ozeanien in Museen der S.R. Rumänien“⁷³ und die Teilnahme mit Exponaten an der vom Transsilvanischen Volkskundemuseum Cluj-Napoca in Turin-Italien⁷⁴ veranstalteten Ausstellung „Karpatenzivilization“.

Für beide Ausstellungen wurden umfassend dokumentierte Kataloge herausgegeben.

7. Popularisierungstätigkeit, Museumsbetrieb und Vervollkommnung der Kultur- und Zerstreungsfunktion

7.1. Zur Popularisierung und besseren Vermittlung der wissenschaftlichen und kulturellen Bestimmung des Museum bäuerlicher Technik, druckte man eine Reihe von *Reklame- und Propagandaschriften* in rumänischer Sprache und verschiedenen Weltsprachen, wie den in Farben aufgelegten Führer, in Rumänisch, Deutsch und Englisch, den Führer durch das Brukenthalmuseum, der auch eine in Französisch gehaltene Darstellung des Museums bäuerlicher Technik enthält, während eine Neuauflage des Museumsführers in Rumänisch, Deutsch und Englisch gerade gedruckt wird. Anlässlich des in unserem Lande veranstalteten Kongresses für Wissenschafts — und Technikgeschichte, gab man eine Broschüre über technische Museen heraus, in der auch das Museum bäuerlicher Technik dargestellt wurde. Hinzu kommen noch 13 Diasetts, zahlreiche Ansichtskarten, ein in vielen tausend Exemplaren herausgegebenes mehrsprachiges Faltblatt und ein Abzeichen des Museums.

Die Verbreitung derartigen Materials in der Ausstellung und außerhalb derselben bewirkte einen ansteigenden Besucherstrom und eine ver-

⁷¹ Cornel Irimie, Georgeta Stoica, *Die ethnographischen Freilichtmuseen in Rumänien und die Erhaltung von Denkmälern der bäuerlichen Architektur und Technik*, in: Tagungsbericht, Cardiff, 1978.

— Cornel Irimie, *Die ethnographischen Freilichtmuseen Rumäniens 1976—78*, Tagungsbericht, Cardiff, 1978.

— Cornel Irimie, *Die ethnographischen Freilichtmuseen Rumäniens 1978—80*, Tagungsbericht, Oslo, 1980.

⁷² Corneliu Bucur, *Muzeul tehnicii populare — muzeu național al istoriei civilizației populare din România*, Sanok — Polnische V.R., 1978, Manusk.

⁷³ Marcela Necula, *Expoziția de etnografie și artă populară din Africa, America, Asia, Australia, Oceania, din colecțiile muzeale din R. S. România*, Katalog, Bukarest, 1979—80.

⁷⁴ *Civilita rurale dei Carpazi — Romania*, Torino, Museo Nazionale della Montagna „Duca degli Abruzzi”, 1981.

vizitatori și o mai lesnicioasă vizitare a expoziției, în sensul unei cuprinderi facile a complexei problematice expuse pe un teritoriu de nu mai puțin de 42 ha.

7.2. *Popularizarea vizuală* a fost intensificată prin tipărirea unor afișe color, instalarea unor panouri cu planul muzeului în centrul orașului și pe căile de acces spre muzeu, în zona Dumbravei, a unor panouri de reclamă și dirijare spre căile de acces în muzeu.

7.3. *Dezvoltarea agrementului cultural* s-a realizat prin construirea unei scene de spectacole folclorice pe lacul din incinta muzeului într-o ambianță peisagistică de mare efect, în centrul expoziției, aici organizându-se, în cursul sezonului, spectacole la care își dau concursul cele mai bune formații și soliști din județ și din țară, evoluind în cadrul prestigioasei manifestări cultural-naționale „Festivalul Cîntarea României“.

7.4. *Agrementul turistic* este asigurat prin dotarea muzeului cu două *minicaruri cu landouri deschise* care asigură transportul publicului vizitator din centrul orașului (de la Muzeul Brukenthal) pînă în incinta muzeului și la cerere, chiar și în incintă de-a lungul aleii de 6 km, oferind astfel posibilitatea unei vizite rapide și extrem de agreabile publicului de toate vîrstele.

Prin dotarea lacului muzeului cu *lotci din fibră de sticlă*, imitînd lotcile pescarilor din Delta Dunării, s-a pus la dispoziția publicului posibilitatea vizitării unor exponate situate pe apa lacului, în condiții ideale, pe de altă parte, cea a unor agreabile plimbări de agrement pe lacul muzeului, extrem de reconfortante.

În sfîrșit, amenajarea unui *stand* de desfacere pentru publicul vizitator a unor *produse originale din creația de artă populară contemporană* (ceramică, țesături, sculpturi în lemn, mobilier miniatural pictat, împletituri, instrumente muzicale populare ș.a.), achiziționate din cele mai renumite centre meșteșugărești din țară, multe din ele reprezentate prin ateliere complexe în muzeu, completează oferta cultural-turistică a Muzeului Tehnicii Populare făcînd și mai atractivă vizitarea acestuia.

7.5. *Asigurarea unei bune funcționări a muzeului presupune*, în primul rînd, o bună conservare a valorii și patrimoniului său, obiectiv care se constituie în direcția principală de activitate, în viitor, pentru care se fac eforturi deosebite prin modernizarea și dotarea bazei existente cu cele mai complexe și utile mijloace care să asigure un tratament complex și eficient în cadrul *Laboratorului de conservare și restaurare*.

Amenajarea unui *parcaj auto* pentru autobuzele de transport în comun și pentru autocarele în tranzit și pentru 40 de autoturisme, precum și a unei *alei pietonale* asfaltate prin parcul Dumbrava, care asigură accesul direct din zona Grădinii zoologice spre una din porțile de acces ale muzeului, au reprezentat dotări indispensabile unei bune funcționări a muzeului din Dumbrava Sibiului.

Modernizarea iluminatului pe aleile principale și o vastă acțiune de *sistematizare peisagistică* completează seria lucrărilor auxiliare.

ständlichere Besichtigung, d.h. ein leichteres Erfassen der in einem Areal von mehr als 42 ha dargestellten komplexen Problematik.

7.2. Die *Popularisierungsgrafik* umfaßt Plakate, die Aufstellung von Transparenten mit Darstellungen des Museumsplans im Stadtzentrum und an den Stadteingängen und von Wegweisern an den Zugangsstraßen.

7.3. Die *kulturelle Verwertung* des Museumsgeländes fand ihren Niederschlag im Bau einer Freilichtbühne auf dem zum Museum gehörigen See, wo während der Besuchssaison vor einer wirkungsvollen Landschaftskulisse Folkloreveranstaltungen vorgeführt werden, an denen beste Volkstanz-, Singgruppen und Solisten aus dem Kreis und dem ganzen Land, im Rahmen des Landes-Kulturfestivals „Preis Dir, Rumänien“, teilnehmen.

7.4. Auch für *touristischen Zustrom* wurde gesorgt, indem man das Museum mit zwei *Minicars mit offenen Anhängern* ausstattete, die die Interessierten aus dem Stadtzentrum (vom Brukenthalmuseum bis ins Freilichtmuseum und auf Wunsch entlang der rund 6 km langen Allee befördern und damit den Besuchern jeden Alters eine schnelle und bequeme Besichtigung der Ausstellung ermöglichen.

Durch Ausstattung des Sees mit Glasfiberbooten, die den Fischerkähnen des Donaudeltas nachgebildet wurden, vermögen die Besucher auf ideale Weise auf der Seefläche gelegene Exponate zu besichtigen oder entspannende Spazierfahrten vorzunehmen.

Ein *Verkaufsstand schließlich*, bietet Originalschöpfungen zeitgenössischer Volkskunst (Töpferei, Gewebe, Holzschnitzerei, Möbelminiaturen, Flechtarbeit, Volksmusikinstrumente u.a.) als Reiseandenken an, die aus den bekanntesten Handwerkerzentren des Landes stammen, von denen viele im Museum durch Komplexe vertreten sind, und ergänzt das Kultur- und Fremdenverkehrsangebot des Museums Bäuerrlicher Technik und läßt dessen Besichtigung verlockender erscheinen.

7.5. Ein reibungsloser Museumsbetrieb setzt vor allem eine gute Konservierung seines wertvollen Bestandes voraus, eine Frage, die sich als Hauptrichtung zukünftigen Wirkens aufwirft und zu deren Verwirklichung viel Mühe aufgewandt wird und zwar durch Modernisierung und Ausstattung der vorhandenen Anlagen mit komplexesten und nützlichsten Behelfen, die eine wirksame Konservierung durch das *Restaurierungs- und Konservierungslabor* gewährleistet.

Die Anlage eines *Parkeplatzes* für die Omnibusse des öffentlichen Dienstes, für durchfahrende Touristenautocars und für etwa 40 Personenkraftwagen, sowie der Bau einer den Jungen Wald von Sibiu durchquerenden asphaltierten *Allee*, die einen unmittelbaren Zugang aus dem Bereich des Tierparks, durch eines der Haupttore des Museums gestattet, bildeten unumgängliche Voraussetzungen für einen reibungslosen Betrieb des Museums.

Die *Modernisierung der Beleuchtung* der Hauptalleen und eine Großaktion zur Landschaftssystematisierung ergänzt die Reihe zusätzlicher Arbeiten.

B. MUZEUL TEHNICII POPULARE LA 20 ANI DE LA ÎNCEPEREA ORGANIZĂRII SALE

Făcînd bilanțul întregii activități, de cercetare științifică, constituire a patrimoniului și organizare expozițională și comparînd rezultatele obținute cu prevederile Proiectului tematic și ale Planului de organizare expozițională, elaborate între anii 1961—1963, putem conchide că, acum, la aniversarea a două decenii de la începerea lucrărilor propriuzise de organizare a expoziției permanente în aer liber a Muzeului Tehnicii Populare, rezultatele obținute sînt la nivelul parametrilor proiectați.

1. Prin *ritmul intens* imprimat în tot acest timp, deopotrivă activității de cercetare cît și lucrărilor de organizare expozițională, în condițiile asigurării celor mai bune condiții tehnico-materiale și de personal, s-a asigurat fondarea, într-un timp record, a *celui mai mare muzeu etnografic în aer liber din România* și unul dintre cele mai mari din întreaga lume, atît prin terenul pus la dispoziție (96 ha., din care 42 ha., exclusiv pentru expoziție), cît și prin volumul patrimoniului (92 monumente cu peste 250 construcții și 40.614 obiecte etnografice și de artă populară, dispunînd de un aparat științific documentar de 62.277 piese inventariate), iar prin profilul său tematic — civilizația tehnică populară preindustrială — a unui muzeu unic în cadrul rețelei mondiale de profil.

2. Pe plan *documentar-istoric*, patrimoniul Muzeului Tehnicii Populare, constînd din numeroase unicate în domeniul monumentelor de tehnică populară preindustrială, nu numai pe plan național dar și continental, reconstituie o întregă epocă istorică dispărută din istoria civilizației românești și europene, tributară unui sistem instrumental rudimentar, în comparație cu cel contemporan, acționat manual sau cu ajutorul uneia dintre energiile clasice (animală, hidraulică sau eoliană), dar care încorporează și aduce pînă în zilele noastre o experiență milenară în numeroase domenii ale culturii populare, constituindu-se în cel dintîi și cel mai convingător argument al vechimii, sedentarismului și continuității neîntrerupte a românilor în vatra lor istorică, al originalității civilizației lor, una dintre cele mai vechi din întreaga Europă, al capacității de progres tehnic de-a lungul întregii lor istorii, al disponibilității deosebite pentru creație tehnică și inovație, pentru asimilarea celor mai noi invenții din circuitul tehnic european, dar în același timp, pentru acte de pionierat tehnic mondial.

Valoarea științifică a patrimoniului Muzeului Tehnicii Populare a fost adeseori subliniată de nu-

B. DAS MUSEUM BÄUERLICHER TECHNIK NACH ZWANZIG JAHREN

Versucht man eine Bilanz der gesamten wissenschaftlichen Forschungstätigkeit, des Sammelns musealer Bestände und des Ausbaus der Ausstellung zu ziehen und die erlangten Ergebnisse mit den Vorhaben des in den Jahren 1961—1963 ausgearbeiteten Thematikplans und des Ausstellungsplans zu vergleichen, so gelangt man zu dem Schluß, daß heute, zwei Jahrzehnte nach dem Beginn des eigentlichen Aufbaus der Freilichtausstellung des Museums Bäuerlicher Technik, das Geschaffene den geplanten Kennziffern entspricht.

1. Durch den *betonten Rhythmus*, der sich während dieses Zeitraums sowohl in der Forschungs-, als auch der Ausstellungstätigkeit verzeichnen ließ, gelang es, aufgrund entsprechender technisch-materieller Bedingungen und unter Gewährleistung entsprechenden Fachpersonals, in einer Rekordzeit das *größte volkskundliche Freilichtmuseum Rumäniens* und gleichzeitig eines der größten der ganzen Welt zu schaffen, und zwar, sowohl was das zur Verfügung stehende Gelände anbelangt (96 ha, von denen 42 ha ausschließlich für Ausstellungszwecke), als durch den Umfang des Sammlungsbestandes (92 Denkmäler mit über 250 Gebäuden und 40 614 Ausstattungsstücken aus dem Volkskunde- und Volkskunstbereich, wobei ein wissenschaftlicher Apparat von 62.277 inventarisierten Stücken zur Verfügung steht), als auch aufgrund seines thematischen Profils — der vorindustriellen technischen Volkszivilisation — das innerhalb des internationalen Museumsnetzes eine einzigdastehende museale Institution verkörpert.

2. Auf *dokumentar-historischer* Ebene rekonstruiert der Sammlungsbestand des Museums Bäuerlicher Technik, dadurch, daß er zahlreiche Unikate auf dem Gebiet vorindustrieller Volkstechnik, nicht bloß für den Landesbereich, sondern auch für den des Kontinents umfaßt, eine aus der Geschichte der rumänischen und europäischen Zivilisation verschwundene Epoche, die, verglichen mit den zeitgenössischen Ausrüstungen, von einem rudimentären Arbeitsgerät abhängig war, das manuell oder mit Hilfe einer der klassischen Energien (der tierischen, Wasser- bzw. Windkraft) betrieben wurde, dabei jedoch bis in unsere Tage eine tausendjährige Erfahrung in vielen Bereichen der Volkskultur vermittelt und damit zum ersten und überzeugendsten Argument des Alters, der Selbsthaftigkeit und ununterbrochenen Kontinuität der Rumänen auf ihrem historisch angestammten Boden wird, der Originalität ihrer Zivilisation, einer der ältesten Europas, der Fähigkeit zu technischem Fortschritt entlang ihrer gesamten Geschichte, der besonderen Begabung für technisches Schaffen und Neuerung, zur Assimilierung neuester Erfindungen des europäischen Technikbereichs, doch gleichzeitig für technische Pioniertaten im Weltmaßstab.

Die wissenschaftliche Bedeutung des Sammlungsbestandes des Museums Bäuerlicher Technik wurde

meroși cercetători ai civilizației tradiționale europene care au afirmat că fără a se valorifica, cât mai deplin, această colecție și întreaga arhivă documentară constituită complementar, este dificil a realiza istoria infrastructurilor civilizației europene, istoria culturii populare, a satului european.

3. *Structura tematică a patrimoniului monumental* al Muzeului Tehnicii Populare reflectă întreg universul de fenomene care compun însăși baza civilizației populare tradiționale, cele patru sectoare de bază ale muzeului reprezentând capitole fundamentale ale culturii fiecărui popor, definitorii pentru caracterizarea civilizației sale: alimentația, prelucrarea celor mai diverse produse și materii prime pentru asigurarea locuinței și a întregului sistem instrumental și de obiecte de uz, vestimentația și transporturile.

Repartizând monumentele existente pe sectoare și în cadrul acestora pe grupe tematice (delimitate riguros pe baza procedeeelor tehnice și a instrumentarului specific unei materii prime sau unei categorii de produse), avem următoarea situație statistică:

3.1. în cadrul sectorului *alimentației populare*: pescuitul este reprezentat prin 3 monumente, boștinăritul și luminăritul, prin câte unul, creșterea animalelor prin 7, pomicultura prin 5, viticultura prin 2 (la care se adaugă o valoroasă colecție de teascuri și zdrobitori de o tipologie foarte diversă, majoritatea fiind expuse în cadrul unui pavilion tematic special), uleiul prin 10 monumente, agricultura și legumicultura prin 3, morăritul prin 22 de mori de toate tipurile energetice și toate variantele constructive, reprezentând indiscutabil cea mai completă colecție de mori clasice din Europa, de cel mai mare interes științific pentru întreaga mișcare mulinologică din lume;

3.2. în cadrul sectorului *transporturi populare*, în afara celor trei monumente (două poduri plutitoare și unul acoperit, în curs de transfer), există o reprezentativă colecție de mijloace tradiționale de transport: tîrîte-3, rulate-19, alunecate-4, și plutitoare-2 (total 28), completată prin numeroasele mijloace de transport individual sau purtat pe animale (saci, desagi, traiste, burdufi, butoaie, coșuri, etc) din inventarul gospodăriilor și instalațiilor expuse în celelalte grupe tematice;

3.3. în sectorul prelucrării *lemnului și mineralurilor*, prelucrarea lemnului este reprezentată prin 15 monumente dintre care 4 instalații de debitat buștenii și 11 gospodării-ateliere meșteșugărești, ilustrînd ceea ce literatura istorică și etnografică numește „civilizația lemnului la români“; prelucrarea pietrei nu este deocamdată prezentată prin nici un monument, urmînd a fi atacată în anii ur-

häufig von zahlreichen Forschern hervorgehoben, deren Fachbereich die überlieferte europäische Zivilisation bildet, und die behaupteten, daß es schwierig sei, die Geschichte der Infrastruktur europäischer Zivilisation, die Geschichte der Volkskultur, des europäischen Dorfes zu erfassen, ohne diese Sammlung und das gesamte zusammengetragene Dokumentararchiv möglichst vollkommen auszuwerten.

3. Die *thematische Struktur des Denkmalbestands* des Museums Bäuerlicher Technik spiegelt eine ganze Welt von Erscheinungen wider, die die Grundlage der überlieferten Volkszivilisation an und für sich verkörpern, bilden die vier Grundsektoren des Museums doch für die Kennzeichnung seiner Zivilisation bestimmende Grundkapitel der Kultur jedes einzelnen Volkes, hinsichtlich: der Ernährung, oder der Ver- und Bearbeitung verschiedenster Stoffe, mit dem Zweck Unterkünfte und das gesamte Gerätesystem von Gebrauchsgegenständen, Kleidungsstücken und Beförderungsmitteln zu schaffen.

Verteilen wir die vorhandenen Denkmäler auf Sektoren und thematische Gruppen (die aufgrund technischer Verfahren und für einen Rohstoff oder eine Erzeugnisgattung spezifischen Arbeitsgeräte rigoros abgegrenzt wurden), so ergibt sich folgende statistische Aufstellung:

3.1. Im Rahmen des Sektors für *Volksernährung* veranschaulichen 3 Denkmäler den Fischfang, je eines das Wachstrestersammeln und die Wachszieherei, 7 die Viehwirtschaft, 5 den Obstbau, 2 den Weinbau (wazu noch eine wertvolle Sammlung mannigfaltiger Keltern und Obstmühlen hinzukommt, deren Großteil im Rahmen eines thematischen Sonderpavillons ausgestellt sind), 10 Denkmäler stellen die Olge Gewinnung, den Acker- und Gemüsebau 3, das Mühlenwesen 22, allen energetischen Typen und baumäßigen Varianten zugehörig, sodaß diese Gruppe zweifellos die größte Sammlung klassischer Mühlen Europas bildet und für die Mühlengeschichte der ganzen Welt von höchstem Interesse ist).

3.2. Im Rahmen des *Transportsektors* gibt es, von den drei Denkmälern (zwei Fähren und der im Überführungssadium befindlichen bedachten Brücke abgesehen, eine repräsentative Sammlung überlieferter Beförderungsmittel und zwar: Schleifbehelfe — 3, Radfahrwerke — 19, Gleitgefährte — 4, Wasserfahrzeuge — 2 (insgesamt 28), die durch zahlreiche Behelfe ergänzt werden, die der Mensch selbst trägt oder auf Tragtieren befördert (Säcke, Zwerch-, Querbeutel, Beutel, Fässer, Körbe usw.), die dem Inventar von Einheiten anderer thematischer Gruppen angehören;

3.3. im Sektor zur *Be- und Verarbeitung von Holz und mineralischen Rohstoffen* wird die Holzbearbeitung durch 15 Denkmäler veranschaulicht, von denen 4 Anlagen zum Zersägen von Stämmen und 11 Gehöfte mit dazugehörigen handwerklichen Werkstätten bilden, die das illustrieren, was die Geschichts- und volkskundliche Fachliteratur als „Holzzivilisation der Rumänen“ bezeichnet; die Steinbearbeitung wird vorläufig durch keine Einheit dargestellt, soll aber in den nächsten Jahren auch

mători; mineritul aurifer, prin două monumente, și o anexă (cramul); prelucrarea metalelor, prin 4 monumente dintre care o instalație hidraulică, un atelier de clopotar și două gospodării-ateliere de fierar; olăritul, prin 8 gospodării-ateliere de olari din aproape toate provinciile țării (doar Muntenia și Dobrogea au mai rămas a fi reprezentate);

3.4. în sectorul prelucrării *materiilor organice* (piei, blănuri și fibre vegetale și animaliere), jocăritul și pielăritul sînt reprezentate printr-un monument, industria casnică textilă prin 4 gospodării care prezintă prelucrarea lînii, borangicului, părului de capră și a cînepii, prelucrarea țesăturilor la instalațiile hidraulice prin 7 instalații dintre care 5 pive de tipuri diferite și 2 dîrste.

Deși Proiectul tematic general prevede 146 monumente, la modul ideal al concepției inițiale, putem afirma, cu toată autoritatea, că prin colecția deja realizată, exceptînd maximum 8—10 monumente, este reprezentat, în modul cel mai corespunzător, întreg universul civilizației populare tradiționale.

4. *Structura categorială a patrimoniului monumental* al Muzeului Tehnicii Populare amplifică imaginea pe care ne-o oferă instituția sibiană asupra patrimoniului monumentelor de arhitectură și tehnica populară, integrat celui al culturii naționale.

În clasificarea unui material de mare diversitate fenomenologică și factologică am ținut seama, deopotrivă, de fenomenul ilustrat de fiecare dintre aceste monumente ca și de trăsăturile arhitectonice care le încadrează în categorii monumentale distincte.

4.1. O primă grupă o constituie cele 15 *construcții specializate* cu profil ocupațional, constituită din: 1 cherhana, 4 colibe (una pescărească și trei de păstori), 1 staul și 2 stîni, 3 crame (una pomicolă și 2 viticole), 1 cămară de alimente, 1 cram și 1 galerie de mină auriferă.

4.2. Grupa *gospodăriilor*, formată din 32 complexe arhitectonice, avînd fie un profil ocupațional (agricultură, păstorie), fie unul meșteșugăresc, ilustrează în muzeu o multitudine de aspecte pe plan habitational, arhitectonic, tehnic-constructiv, al arhitecturii interiorului și al organizării și dotării tehnice a atelierelor meșteșugărești. Cele 32 de unități muzeale aparțin: pescarilor (1), lumînărarilor (1), păstorilor (3) uleierilor (1), agricultorilor (2), lemnarilor (10) (din care: rudarilor-1, dogarilor și rotarilor-2, spătarilor-1, dulgherilor-4, constructorilor de instrumente muzicale-2, și rogojinarilor-1), fierarilor (2), olarilor (8) jocărarilor și curelarilor (1), trăistarilor (1) și mătăsarilor (1).

in Angriff genommen werden; die Golderzgewinnung erläutern zwei Denkmäler und ein Nebengebäude (eine Art Aufbereitungswerkstatt, „cram“ genannt); der Metallbearbeitung sind 4 Denkmäler gewidmet und zwar ein wasserbetriebener Eisenhammer, eine Glockengießerei und zwei Schmiedehöfste; die Töpfereigruppe verkörpert fast alle Provinzen des Landes (lediglich Muntenien und die Dobrudscha sollen noch ergänzt werden);

3.4. Im Sektor Bearbeitung *organischer Rohstoffe* (Häute, Felle, pflanzlicher und tierischer Fasern) sind die Kürschnerei und die Riemerei durch je ein Denkmal, die Haus-Textilindustrie durch 4 Höfste vertreten, in denen die Verarbeitung von Wolle, Bastseide, Ziegenhaar und Hanf und die Bearbeitung von Geweben in hydraulischen Anlagen durch 7 Einheiten, d.h. 5 Walken verschiedenen Typs und 2 Kotzenwalken („drste“) veranschaulicht werden.

Obgleich das Thematikprojekt als Idealform in der ursprünglichen Fassung 146 Denkmäler vorsieht, stellen wir die Behauptung auf, daß durch die derzeitige Sammlung, von 8—10 Denkmälern abgesehen, das gesamte Universum überlieferter rumänischer Volkszivilisation erschöpfend dargestellt wird.

4. *Die Gattungsstruktur des Denkmalbestands* des Museums bäuerlicher Technik erweitert das Bild, das uns die Institution von Sibiu vom Bestand an Baudenkmalern und solchen bäuerlicher Technik zu bieten vermag, der sich dem Landeskulturpatrimonium integriert.

In der Klassifizierung eines in phänomenologischer und faktologischer Hinsicht überaus vielfältigen Materials berücksichtigten wir sowohl die von jedem einzelnen Denkmal veranschaulichte Erscheinung, als auch die baumäßigen Merkmale, aufgrund derer diese in getrennte Denkmalsgattungen gegliedert werden müssen.

4.1. Eine erste Gruppe bilden die 15 den Beschäftigungen zugeordneten *spezialisierten Bauten*, bestehend aus: einer Kerhane (Fischlagerhaus), 4 Hütten (einer für Fischer und dreier für Hirten bestimmt), 1 Stall, 2 Sennhütten, 3 Wein- oder Schnapslagerhäuser (eines zum Obstbau und zwei zum Weinbau gehörig), 1 Vorratskammer, 1 Goldschmiedewerkstatt und 1 Goldbergwerkstollen.

4.2. Die Gruppe der *Geböfste*, bestehend aus 32 Bau-Komplexen, die sei es mit Beschäftigungen (Ackerbau, Viehhaltung), sei es mit Gewerben zusammenhängen, veranschaulicht im Museum eine Vielzahl von Aspekten des Wohnbereichs, der Bauweise, der Inneneinrichtung und der technischen Ausrüstung der Werkstätten. Die 32 Museumseinheiten verteilen sich auf: Fischer (1), Wachszieher (1), Schafhalter (3), Olmüller (1), Ackerbauer (2), holzbearbeitende Handwerker (10), (davon: Löffel — und Muldenschnitzer —1, Böttcher und Radmacher — 2, Webekammacher —1, Zimmerleute —4, Musikinstrumentenbauer —2 und Schilfmattenweber —1), Schmiede (2), Töpfer (8), Kürschner und Rierner (1), Beutelmacher (1) und Seidenweber (1).

Aici se cuvine o precizare: cu foarte rare excepții, meșteșugurile rurale nu s-au desprins de una din ocupațiile de bază ale economiei rurale, de aceea, atribuirea unităților din muzeu unui profil ocupațional sau meșteșugăresc s-a făcut ținând seama de dominantă economică (nici una din gospodăriile de agricultori sau crescători de animale nu are un profil pur, întotdeauna cele două ocupații practicându-se împreună, dar în proporții care se diferențiază de la zonă la zonă) sau de componența meșteșugărească.

4.2.1. Pe planul *structurii gospodăriilor*, la o analiză clasificatorie și mai amănunțită, deslușim în cadrul celor 82 *anexe gospodărești*: 18 șuri cu grajduri, 8 grajduri de cornute, 5 adăposturi pentru ovine (ocol, staul, colnă, croznie), 14 cotețe de porci și 3 pentru păsări, 1 fierbătoare de lapte și spațiu pentru prepararea brinzeturilor în cadrul gospodăriei, 7 șoproane cu diverse funcții și 2 finare, 4 cămări de alimente și produse agro-alimentare, 6 pătule (oșare) pentru depozitarea porumbului, 1 căsuță de vară, 1 baie tip saună, 3 wc-uri.

4.2.2. *Instalațiile* dispuse în cadrul gospodăriilor, de regulă în afara locuinței și uneori chiar în afara incintei gospodărești, sînt constituite din: 1 cuptor de uscat prune, 4 cuptoare de pâine, 8 cuptoare de ars vase ceramice (ca o excepție, amintim cuptorul de la Sasca Română introdus în tinda casei), 2 juguri de potcovit. *Fintînile* se constituie într-o categorie aparte, cele 16 exemplare fiind de o mare diversitate constructivă și funcțională: 8 cu cîrlig, 4 cu cumpănă, 3 cu roată acționată manual și 1 cu „virtej” tractat de animale.

4.2.3. *Imprejmuirile și porțile* (incluzînd și porțile sau pîrleazurile) încheie seria anexelor gospodărești, ilustrînd, prin marea diversitate constructivă și stilistică, bogăția culturii noastre populare, personalitatea arhitectonică a satului tradițional, măiestria creatorilor populari care, dintr-o necesitate strict utilitară, au creat adeseori mari valori artistice cum sînt porțile gorjene, maramureșene, transilvănene și din alte zone.

4.3. *Atelierele meșteșugărești* organizate în construcții proprii demonstrează evoluția acestor activități specializate în producerea unor bunuri de întrebuințare, de la o simplă îndeletnicire casnică, numită astfel pentru că satisface o necesitate familială și activitatea se desfășoară în incinta locuinței, fără a necesita un spațiu specializat, spre statutul de meșteșug, în care accentul cade pe producerea unor obiecte destinate schimbului (deci mărfuri), specificitatea și intensitatea acestuia reclamînd un spațiu propriu, altul decît locuința. La români aceasta se întîmplă cel mai frecvent în cazul fierarilor, al boștinarilor și lumînărilor, fie din motive tehnologice, fie de păstrare a igienei locuinței. În Muzeul Tehnicii Populare există doar cîteva ateliere meșteșugărești organizate în construcții proprii, distincte de locuința meșteșugului:

Hier müssen wir auf etwas hinweisen, daß das bäuerliche Handwerk nämlich, von wenigen Ausnahmen abgesehen, nicht von Grundbeschäftigungen der ländlichen Wirtschaft abstammt, daher wurden die Museumseinheiten einem beschäftigungsmäßigen bzw. gewerblichen Profil untergeordnet, indem man die Wirtschaftsdominante (weist doch keines der Ackerbauer- oder Viehhaltergehöfte ein einwandfreies Profil auf, vielmehr übte man die beiden Beschäftigungen gleichzeitig, doch in einem Verhältnis aus, das sich von Gebiet zu Gebiet unterscheidet), oder die gewerbliche Zusammensetzung berücksichtigte.

4.2.1. Hinsichtlich der *Gehöftsstruktur* unterscheiden wir bei einer genaueren Untersuchung bei den 82 Wirtschaftsgebäuden: 18 Scheunen und Ställe, 8 Großviehställe, 5 Schafunterstände („ocol, staul, colnă, croznie“), 14 Schweinekoben, 3 Hühnerställe, 1 Milchküche, 7 Schuppen und 2 Heubühnen, 4 Vorrats- und Getreidekammern, 6 Maisdarren, 1 Sommerhaus, 1 Saunabad, 3 Aborte.

4.2.2. Was die meist außerhalb des Wohnhauses und häufig außerhalb des Gehöfts gelegenen *Anlagen* anbelangt, bestehen diese aus: 1 Pflaumdörrofen, 4 Backöfen, 8 Töpferbrennöfen (eine Ausnahme bildet der im Hausflur aufgestellte Brennofen von Sasca Română), bzw. zwei Beschlagbühnen. Die Brunnen bilden eine eigene Gattung, scheiden sich die 16 Exemplare doch in bau- und funktionsmäßiger Hinsicht in 8 einfache Schöpfbrunnen vermittels Haken, 4 Schwengelbrunnen, 3 Radbrunnen und einen göpelgetriebenen Rollenbrunnen.

4.2.3. *Umzäunungen und Tore* (Türchen und Einstiege inbegriffen) runden die Reihe der Nebenbauten ab und veranschaulichen durch ihre große baumäßige und stilistische Vielfalt den Reichtum unserer Volkskultur, die architektonische Persönlichkeit des traditionellen Dorfes, die Meisterschaft der Volkskünstler, die aus einem streng zweckmäßigen Bedürfnis heraus nicht selten große Kunstwerte, wie die Tore des Gorjgebiets, der Maramuresch, Transsilvaniens und anderer Gebiete schufen.

4.3. *Gewerbliche Werkstätten*, die innerhalb eigener Bauten eingerichtet wurden, beweisen die Entwicklung dieser auf die Herstellung von Nutzgütern spezialisierten Tätigkeiten, von einer einfachen häuslichen Beschäftigung ausgehend, die so genannt werden muß, da sie familiäre Bedürfnisse befriedigte und sich im Bereich der Wohnung abspielte, ohne einen besonders ausgestatteten Raum zu beanspruchen, zu einem Handwerk in dem der Akzent auf die Herstellung zum Tausch bestimmter Gegenstände (also von Waren) fiel, deren Eigentümlichkeiten und Ausmaße einen eigenen Raum erforderten, der sich von der Wohnung absetzt. Bei den Rumänen spielt sich dieses vor allem bei den Schmieden, den Wachstrestersammeln und den Wachsziehern ab und zwar sei es aus Gründen der Wohnhygiene.

Im Museum bäuerlicher Technik gibt es bloß wenige in eigenen Bauten untergebrachte Werkstätten, von denen gehören: 1 einem Wachstrestersamm-

1 de boștinar, 1 de lumînărar, 1 de clopotar, 2 de fierar, 1 de trăistar, 1 de funar 1 de dogar și 1 de rudar.

Dificultate desfacerii, în tot timpul anului și în cantități mari a unei producții de serie, realizată de meșteșugarii satelor restrânge activitatea celor mai multe categorii de meșteșugari rurali la una sezonieră, fapt care duce la o economie de mijloace în organizarea atelierului de producție, majoritatea rămânând în locuință sau fiind improvizat într-una din anexele gospodărești.

4.4. Cel mai mare număr de monumente îl compun *instalațiile de industrie populară*—61.

Prin număr și varietate tematică (deci și tehnic-constructivă și funcțională), această colecție reprezintă cel mai complet fond documentar muzeal cu privire la etapa utilizării energiilor naturale, începută din antichitate, generalizată în secolele XII—XIV și care a supraviețuit pînă aproape în zilele noastre. Acoperind cea mai mare parte a domeniilor activității prelucrătoare, indiferent de materia primă, monumentele din muzeu încearcă să ilustreze seriile tipologice constituite în timp prin asimilarea sau inventarea unor noi soluții tehnice, a unor forme de energie, capii de serie ai acestor tipologii marcînd adevărate praguri tehnologice în istoria civilizației populare.

După materia prelucrată și tehnologia aplicată de fiecare din acestea, monumentele din muzeu se împart în următoarele categorii: *instalații agricole* (1 roată de irigat), *instalații de industrie alimentară* (1 povarnă, 11 uleiuri, 22 mori de cereale), *instalații de industrie forestieră* (4 fierăstraie și 2 circulare), *instalații de industrie minieră* (1 șteamp cu cram), *instalații de industrie metalurgică* (1 ciocan hidraulic), *instalații de industrie textilă* (7 vîltori, 7 pive hidraulice, 2 dîrste și 1 meliță hidraulică), la care se adaugă, ca o anexă a unor complexe forestiere, 1 polizor racordat la sistemul hidrotehnic.

Problematika acestor monumente este completată de cea a locuințelor permanente sau temporare organizate în interiorul monumentului care protejează și instalația (caz întîlnit la mori, uleiuri și uneori, la pive sau dîrste) sau în construcții mici, adăugate de cele mai multe ori ulterior construirii edificiului principal (caz mai frecvent la instalațiile dispuse în afara vetrei satului, condiționat fie de vadul cu calități mai avantajoase, fie de apropierea bazei de materii prime, situație frecventă pentru fierăstraie, șteampuri, pive, dîrste și mai rar, mori sau uleiuri, dispuse frecvent în vatra satului). În prima categorie, muzeul prezintă 2 locuințe de „oloieri“, 3 de morari și 1 de dîrstar, în cea de a doua, 2 de piuari, 1 de „jogărar“ și 1 de morar.

4.5. În ultimul sector, al *transporturilor*, categoriile sînt numai două poduri fixe și poduri plutitoare.

5. În chip de *concluzii*, vom încerca evaluarea *însemnătății* Muzeului Tehnicii Populare pe plan național și universal, prezentată din perspectiva

ler, 1 einem Glockengießer, 2 Schmieden, 1 einem Beutelmacher, 1 einem Seiler, 1 einem Böttcher und 1 einem Löffelschnitzer.

Die Schwierigkeit, das ganze Jahr über eine regelrechte Serienproduktion abzusetzen, schränkt das Schaffen der meisten Kategorien ländlichen Handwerks auf eine Saisonproduktion ein, eine Tatsache, die eine Wirtschaftlichkeit in der Ausstattung der Produktionsstätten bewirkt, deren Großteil im Wohnhaus oder einem der Nebengebäude untergebracht wird.

4.4. Zahlenmäßig bilden die *bäuerlichen Industrieanlagen* unter den Denkmälern die größte Gattung, d.h. 61 Objekte.

Durch ihre Zahl und themenmäßige Vielfalt (bautechnischer und funktioneller Natur) bildet diese Sammlung den vollständigsten Dokumentarfonds hinsichtlich der Etappe der Wertung natürlicher Energieressourcen, die mit der Antike einsetzt, sich im XII.—XIV. Jh. entwickelt und fast bis in unsere Tage überlebt. Die im Museum ausgestellten Denkmäler, die sich mit dem größten Teil von Verarbeitungsbereichen decken, unabgesehen um welchen Rohstoff es sich dabei handelt, suchen die im Laufe der Zeit durch Assimilieren oder Erfinden neuer technischer Lösungen bzw. neuer Energieformen zustande gekommenen Typenreihen zu veranschaulichen, deren Erstlinge tatsächlich technologische Schwellen in der Geschichte der Volkszivilisation bilden.

Hinsichtlich des verarbeiteten Rohstoffes und der angewandten Technologien, lassen sich die Denkmäler des Museums folgendermaßen gliedern: *Ackerbauanlagen* (1 Bewässerungsschöpfrad), Anlagen der *Nahrungsindustrie* (1 Brandweindestille, 11 Ölmühlen, 22 Getreidemühlen), der *Waldwirtschaft* verbundene Anlagen (4 Sägemühlen, 2 Kreissägen), Anlagen des *Bergbaus* (1 Pochmühle und 1 Goldscheidewerkstatt), *metallurgische Anlagen* (1 Eisenhammer), *Textilindustrieanlagen* (7 Wirbelkörbe, 7 Walkmühlen, 2 Kotzenwalken, 1 Wollkrempe).

Die Problematik dieser Denkmäler wird durch die der zeitweilig oder ständig benutzten *Wohnräume* ergänzt, die sich im Inneren der betreffenden Anlagen befinden (beispielsweise bei Mühlen, Ölmühlen, und gelegentlich bei Walken oder Kotzenwalken) oder als später hinzugefügte kleine Anbauten auftreten (was mehr auf die außerhalb der Ortschaften gelegenen Anlagen zutrifft, und mit dem Wasserlauf und seinen Vorteilen bzw. mit der Nähe der Rohstoffquellen zusammenhängt, wie im Falle der Sägemühlen, Pochmühlen, Walkmühlen, Kotzenwalken und seltener im Falle der meist im Dorf gelegenen Öl- und der Getreidemühlen. Zur ersten Gattung gehörig zeigt das Museum 2 Ölmüller-, 3 Müllerwohnungen und eine Kotzenwalkerwohnung, zur zweiten 2 Walkmüller-, 1 Sägemüller- und eine Müllerwohnung.

4.5. Im letzten, dem *Transportsektor* finden sich bloß zwei Brücken und Fähren.

5. Als eine Art Schlußfolgerung wollen wir die Bedeutung des Museums Bäuerlicher Technik, auf Landes- und Weltebene, aus der Sicht der Orga-

organizatorilor însuși dar și a vizitatorilor, pe baza impresiilor culese din cartea de impresii pusă la dispoziția, deopotrivă, a specialiștilor, cât și a marului public.

5.1. Un prim plan de referință este cel *conservativ-patrimonial*. În condițiile producerii marilor transformări revoluționare în echipamentul instrumental și energetic al popoarelor din Europa, deci și din România, de-a lungul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, care au provocat abandonarea, într-o formă sau alta (lent sau brutal), a instrumentarului tehnic tradițional, conservarea într-un muzeu cu expunere în aer liber, de reprezentare națională, a unui număr atât de mare și a unei diversități tematice și tipologice cu adevărat impresionante, reprezintă, pe plan universal, nu numai național, un act de cultură de o valoare inestimabilă, o contribuție importantă la istoria tehnicii europene și chiar mondiale, la istoria culturii, în general. Prin monumentele conservate aici, ca și în alte muzee în aer liber, și prin inventarul de unelte și alte mijloace de muncă din compunerea acestora, poate fi retrasă, *de visu*, istoria unei epoci milenare, evidențiindu-se principalele etape ale progresului tehnic, principalele achiziții ale umanității, exemplificate prin cele aparținând poporului român. Prin comparațiile și analogiile cu valori culturale asemănătoare aparținând altor popoare, este posibilă relevarea specificității civilizației populare tradiționale a românilor, a coeficientului de universalitate al patrimoniului său cultural din acest domeniu care probează, fundamental, forța progresului istoric al unui popor.

Salvarea de la dispariție a valorilor unei asemenea categorii de monumente a devenit posibilă, îndeosebi, prin profilarea unei instituții naționale pe ideea reprezentării aici a potențialului tehnic tradițional, pînă atunci, accentul în opera de organizare a muzeelor în aer liber punându-se, primordial, pe valorile de arhitectură și categoriile estetice ale artei populare.

5.2. *Funcția documentar-istorică* și valențele de excepție pe *planul cercetării* civilizației tehnice a poporului român sînt argumentate de completarea patrimoniului cu o valoroasă arhivă științific-documentară, dar și de efortul realizării unei colecții tipologice cât mai complete, al instalării tuturor acestor monumente într-un cadru peisagistic cât mai fidel celui original, și de reconstituire a interiorului acestor monumente cât mai aproape de situația lor funcțională, fără a altera conținutul sau sistemul de expunere din motive expoziționale. Aspectul frapant de originalitate pe care îl sugerează fiecare monument și întreg ansamblul expozițional (numeroase instalații hidraulice sînt puse chiar, demonstrativ, în funcțiune, cu anumite ocazii, iar în atelierele meșteșugărești sînt invitați, adeseori, meșteri populari din centrul respectiv

nisatoren, aber auch der Besucher, aufgrund der aus dem sowohl den Fachleuten, als auch dem breiten Publikum zur Verfügung gestellten „goldenen Buches“ herauszuarbeiten versuchen.

5.1. Zunächst geht es um die *Erhaltung der Sammlungsbestände*. Unter den Gegebenheiten der großen, wahrhaft revolutionären Wandlungen, die in der gerätetmäßigen und energetischen Ausrüstung der Völker, also auch der Rumänen, entlang des XIX. Jh. und zu Beginn des XX. Jh. stattfanden und die das Auflösen in dieser oder jener Form (d.h. allmählich oder plötzlich) des überlieferten technischen Instrumentariums bewirkten, bildet die Erhaltung auf Welt- und nicht bloß Landesebene einer derart großen Zahl und einer durchaus beeindruckenden thematischen und typologischen Vielfalt in einem Museum mit Freilichtausstellung, von nationaler Bedeutung, eine Kulturtat von unschätzbare Bedeutung, einen wichtigen Beitrag zur Geschichte der europäischen, ja der Weltgeschichte der Menschheit schlechthin. Durch die hier, wie auch in anderen Museen erhaltenen Denkmäler, Werkzeuge und anderen Arbeitsbehelfe, läßt sich „de visu“ die Geschichte eines tausendjährigen Zeitraums neu trassieren und lassen sich die Hauptetappen des technischen Fortschritts, die wichtigsten Errungenschaften der Menschheit, anhand der dem rumänischen Volk zugehörigen Werte hervorheben. Vergleiche mit andern Völkern angehörenden derartigen Kulturwerten gestatten es die Eigenart der überlieferten rumänischen Volkszivilisation bzw. des Universalitätskoeffizienten seines Kulturbestands in diesem Bereich herauszuarbeiten, der grundlegend die Kraft historischen Fortschritts eines Volkes unter Beweis stellt.

Die Bergung derartiger Werte einer solchen Denkmalsgattung ermöglichte die Profilierung einer Landesinstitution, mit dem Ziel das traditionelle Technikpotential darzustellen, wo bis dahin das Schwergewicht bei der Einrichtung von Freilichtmuseen vorrangig auf architektonische und ästhetische Werte und Gattungen fiel.

5.2. Die *dokumentar-historische* Bestimmung und die außergewöhnlichen Valenzen im Bereich der Erforschung der technischen Zivilisation des rumänischen Volkes rundet die Vervollständigung des Sammlungsbestandes durch ein wertvolles dokumentarisch-wissenschaftliches Archiv ab, doch auch durch die Bemühungen zur Schaffung einer möglichst vollständigen typologischen Sammlung, durch die Aufstellung dieser Denkmäler in einem dem ursprünglichen Standort möglichst getreuen Landschaftsrahmen und schließlich durch den Versuch die Innenräume dieser Denkmäler ihrer Bestimmung so weit als möglich anzugleichen, ohne dabei deren Gehalt oder die Ausstellungsweise, aus Rücksichten der Musealaufstellung zu gefährden. Der frappierende Eindruck von Echtheit, den jedes einzelne Denkmal, wie auch die gesamte Ausstellung vermittelt (zahlreiche Anlagen werden gelegentlich zur Erläuterung in Betrieb gesetzt, und in den ländlichen Werkstätten weilen nicht selten Volkskünstler, meist aus dem

pentru a produce, demonstrativ, valori identice cu cele din inventarul unității) conferă Muzeului Tehnicii Populare valoarea unei adevărate baze de cercetare științifică, îndeosebi pentru aspectele culturii tradiționale nemaiîntlnite astăzi în situ, indiferent că este vorba de tehnologii și instrumentar, de valori arhitectonice sau categorii estetice, de sociologie rurală sau chiar de psiho-tehnică, într-un cuvânt, de antropologie culturală.

Organizarea muzeului din Dumbrava Sibiului nu s-a redus, însă, numai la efortul depistării, pregătirii documentației tehnice, transferării și reconstruirii monumentelor cu întreg inventarul aferent. Dacă s-ar fi procedat așa, atunci muzeul ar fi rămas, în primul rând, o interesantă colecție factologică care nu ar fi deslușit decât aspecte de suprafață ale monumentelor de tehnică populară.

Inițierea unei asemenea colecții și eforturile completării sale cu un aparat științific auxiliar, cât mai complex, au fost fondate de la început pe o temeinică cercetare științifică, deopotrivă sincronică cât și diacronică, istoria fiecărui fapt de civilizație completând, în mod absolut necesar, problematica obiectuală, strict muzeografică.

Ca urmare, conținutul fenomenologic al bazei științifice a muzeului a sporit considerabil, personalul științific al acestei instituții muzeale aducându-și o contribuție de primă importanță la progresul cercetărilor românești în domeniul istoriei tehnicii, în general și al istoriei tehnicii populare tradiționale, în special.

De aceea nu trebuie să surprindă pe nimeni afirmația că acest muzeu este un adevărat tratat de istorie a civilizației populare din România, un asemenea profil (și denumire) fiind mai propriu conținutului său ideatic și patrimonial.

5.3. Valoarea *instructiv-educatională* a Muzeului Tehnicii Populare decurge explicit din funcțiile anterior subliniate. Rememorând testamentul științific al lui Simeon Mehedinți, potrivit căruia, nimic nu poate caracteriza mai deplin veridic și riguros științific un popor și cultura sa decât munca și uneltele de care s-a slujit acesta de-a lungul întregii sale istorii, apare evident faptul că muzeul sibian reprezintă una dintre cele mai instructive și inductive lecții de materialism istoric, prin relevarea, de facto, a rolului progresului tehnic în dezvoltarea social-istorică a unei comunități etnice, prin evidențierea, comparând realitatea tradițională cu cea contemporană, a uriașului progres realizat în domeniul mijloacelor de muncă în numai câteva decenii, în condițiile pre-

gleichen Ort zu Gast, um Werte wie die ausgestellten vor den Augen der Besucher anzufertigen), gestaltet das Museum Bäuerlicher Technik zu einer ausgesprochenen wissenschaftlichen Forschungsbasis, vor allem hinsichtlich der heute im Gelände nicht mehr belegten Aspekte überlieferter Volkskultur, handele es sich nun um Technologien und Ausstattungsstücke, architektonische Werte bzw. ästhetische Gattungen, solche ländlicher Soziologie, oder der Psychotechnik, kurz der Kulturanthropologie.

Doch beschränkte sich die Anlage des Museums nicht bloß auf die Bemühungen des Entdeckens, der technischen Bauaufnahme, der Überführung und des Wiederaufbaus von Denkmälern samt dazugehörigem Inventar. Wäre das der Fall gewesen, dann wäre das Museum heute lediglich eine interessante faktologische Sammlung, die allein oberflächliche Aspekte des Denkmals bäuerlicher Technik aufzudecken vermag.

Die Zusammenstellung einer derartigen Sammlung und die Bemühungen sie durch einem möglichst komplexen wissenschaftlichen Hilfsapparat zu ergänzen, fußten von Anbeginn auf einer, sowohl synchronischen, als auch diachronischen wissenschaftlichen Untersuchung, sodaß jeder Zivilisationsakt unumgänglich das Seine zur Auf-rundung der lediglich museographischen Gegenstandsthematik beitrug.

Demzufolge wuchs der phänomenologische Gehalt der wissenschaftlichen Grundlage des Museums in beachtlicher Weise, indem der Wissenschaftlerstab der Institution einen hochwertigen Beitrag zum Fortschritt der rumänischen Forschung im Bereich der allgemeinen Geschichte der Technik und der überlieferten Volkstechnik im Besondern leistete.

Daher darf die Behauptung niemand überraschen, daß dieses Museum eine ausgesprochene Abhandlung zur Geschichte der rumänischen Volkszivilisation bildet, denn ein derartiges Profil (und eine solche Bezeichnung) entsprechen dem Ideen- und Sammlungsgehalt vollkommen.

5.3. Die *bildend-erzieherische* Bedeutung des Museums Bäuerlicher Technik ergibt sich aus den vorgenannten Funktionen entsprechend. Erinnern wir an das wissenschaftliche Testament von Simeon Mehedinți, demzufolge nichts ein Volk und seine Kultur wahrheitsgemäßer und wissenschaftlicher zu kennzeichnen vermag als seine Arbeit und das Werkzeug, dessen es sich im Laufe seiner gesamten Geschichte bediente, so verkörpert das Museum von Sibiu eine der instruktivsten und induktivsten Lektionen dialektisch-materialistischer Lehre, durch das Herausarbeiten, de facto, der Rolle, die der technische Fortschritt in der sozialgeschichtlichen Entwicklung einer ethnischen Gemeinschaft spielt und zwar durch Hervorheben — aufgrund von Vergleichen zwischen der überlieferten und der zeitgenössischen Wirklichkeit — des, im Bereich des Arbeitsgeräts, allein in wenigen Jahrzehnten, im Rahmen der Gegebenheiten der in unserer zeitgenössischen sozialistischen Gesellschaft vorsichgehenden revolutio-

facerilor revoluționare din societatea contemporană socialistă.

Pe plan *educativ*, Muzeul Tehnicii Populare educe noile generații în spiritul muncii și al respectului pentru patrimoniul cultural național ce evidențiază aportul generațiilor anterioare la făurirea civilizației noastre populare, suportul edificării unei civilizații moderne, contemporane.

Unde s-ar putea realiza o educație patriotică mai desăvârșită și într-un mod mai convingător decât în intimitatea acestui muzeu, a acestui patrimoniu care deslușește, fără putință de tăgadă, inteligența și forța de creație tehnică a străbunilor, calitatea și capacitatea efortului peren de perfecționare a mijloacelor de muncă și de trai, vocația dialogului universal și puterea receptării creatoare a valorilor asimilate de la alte popoare, în ultimă instanță, îndârjirea de a lupta cu toate vicisitudinile istoriei pentru a rămâne, pentru a-și păstra ființa națională și libertatea în propria țară?

5.4. *Funcția recreativă* a muzeului din Dumbrava Sibiului este asigurată de feericul cadru natural, de calitatea reliefului și vegetației, de cursurile de apă și lacul artificial cu oglinda de 6 ha., care asigură și agrementul nautic, de aerul curat datorat bogatului fond forestier care înconjoară expoziția, de liniștea întâlnită aici, departe de tumultul orașului, în afara unei zone de mare trafic auto.

Urmare celor de mai sus, putem afirma, că Muzeul Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului, remarcabilă realizare a muzeografiei etnografice românești din ultimele două decenii, a devenit un bun al patrimoniului cultural universal.

nären Umwälzungen, verzeichneten ungeheuren Fortschritts.

In *erzieherischer Hinsicht* wirkt das Museum bäuerlicher Technik auf die neuen Generationen im Geiste der Arbeit und des Respekts dem nationalen Kulturbestand gegenüber, der den Beitrag vorausgegangener Generationen zur Schaffung unserer Volkszivilisation, des Unterbaus unserer zeitgenössischen, modernen Zivilisation, hervorhebt.

Wo ließe sich eine überzeugendere und vollkommene patriotische Erziehung verwirklichen, als inmitten dieses Museums, dieser Sammlungsbestände, die unleugbar die Intelligenz und technische Schöpferkraft, die Qualität und Leistung der ununterbrochenen Bemühung veranschaulicht, die Arbeitsbehelfe und Lebensbedingungen zu vervollkommen und die Bestimmung des Universaldialogs und die Fähigkeit von anderen Völkern entlehnte Werte sich schöpferisch anzugleichen und endlich, die Entschlossenheit es mit allen Unbilden der Geschichte aufzunehmen, um zu überdauern, um die volkstämmige Eigenart und die Freiheit im eigenen Land zu wahren.

5.4. Die *Entspannungsfunktion* des Museums bäuerlicher Technik aus dem Jungen Wald von Sibiu schließlich, ergibt sich aus dem märchenhaften Naturrahmen, der Schönheit des Geländes und des Pflanzenwuchses, der Wasserläufe und des über 6 ha messenden künstlichen Sees, der auch Rudersportmöglichkeiten zu bieten vermag, dazu aus der, durch reichen Waldbestand bedingten reinen Luft, der Stille, der man sich hier, weitab von Stadtlärm und Straßenverkehr hinzugeben vermag.

Aufgrund des Obengezeigten und der Einschätzungen der in- und ausländischen Fachwelt läßt sich der Schluß ziehen, daß das Museum bäuerlicher Technik, eine der bedeutenden Verwirklichungen der rumänischen Volkskundemuseologie der letzten zwei Jahrzehnte, den Gütern des Kulturweltbestands angehört.

FUSSNOTEN

Verwendete Abkürzungen:

- M.B. — Tagung für wissenschaftliche Mitteilungen, Brukenthalmuseum
- M.B.T. — Tagung für wissensch. Mitteilungen des Museums bäuerlicher Technik
- M.F. — Tagung für wissenschaftliche Mitteilungen des Festungsmuseums Făgăraș
- M.O.W. — Tagung für wissenschaftliche Mitteilungen des Museums für Obst- und Weinbau, Golești
- I.L.K. — Interdisziplinäres Landeskolloquium für Geschichte der Volkszivilisation Rumäniens
- T.U.A.G. — Landesberatung zur Typologie überlieferten Arbeitsgeräts
- K.K.K.S.E. — Kreiskomitee für Kultur und sozialistische Erziehung
- V.F.V. — Tagung für wissenschaftliche Mitteilungen des Verbandes der Folkloristen und Volkskundler

